

~~TP/A/101B318~~

TP/A/20B117

శ్రీ రుమ్య రామసుబ్బారావు
ది 24-4-62

కామగ్రంథమాల:— నాలుగవ గ్రంథము.

శృంగార పంచకము.

శ్రీ

ఇందుగల గ్రంథములు.

జాబులు.

గ్రంథ కర్త,

సెట్టి లక్ష్మీనరసింహావం.

సరసోక్తియుక్త

కృష్ణ శతకము.

గ్రంథ కర్త,

సెట్టి లక్ష్మీనరసింహావం.

రసికాభిలాషము.

గ్రంథ కర్త,

కవిసారవృక్షామ

శ్రీనాథుడు.

సరసచాటువులు.

గ్రంథ కర్త,

సెట్టి లక్ష్మీనరసింహావం.

పూర్వకవుల

చాటువులు.

1922

Copy Right
Reserved.

చందాదారులకు మాత్రమే

పోష్టుఖర్చులు సహా

వెల రు 1-4-0

II

మొదటి కూర్పు
500 పాఠాలు.

భూమిక .

—:—

మ॥రా॥రా॥శ్రీ సెట్టి లక్ష్మీనరసింహముగారిచే రచింపఁ బడిన
1 జాబులు — మొదటిభాగము. 2 జాబులు — రెండవ భాగము.
3 సతసోక్తియుక్త కృష్ణశతకము. 4 సరిసచాటువులు. 5 కవిసార్వ
భౌమ శ్రీనాథకృత మగు—రసికాభిలాషము. ఇంక నితరకవుల చాటు
వులు. ఈ మొదటి నిందు ముద్రించి శృంగారపంచక మని నామ
కరణ మొనర్చి 4 వ గ్రంథముగా వెలువరించితిమి. కావున మా చందా
దారు లెల్లరు సాదరముగా నాదరింతు రని తలంచు చున్నారము.
మాకు సర్వహక్కుల నొసంగి యీశృంగారపంచకమును మాచే వెలు
వరింపఁ జేసిన శ్రీ శ్రీ శ్రీ సెట్టి లక్ష్మీనరసింహముగారి కెంతయుఁ
గృతజ్ఞులము.

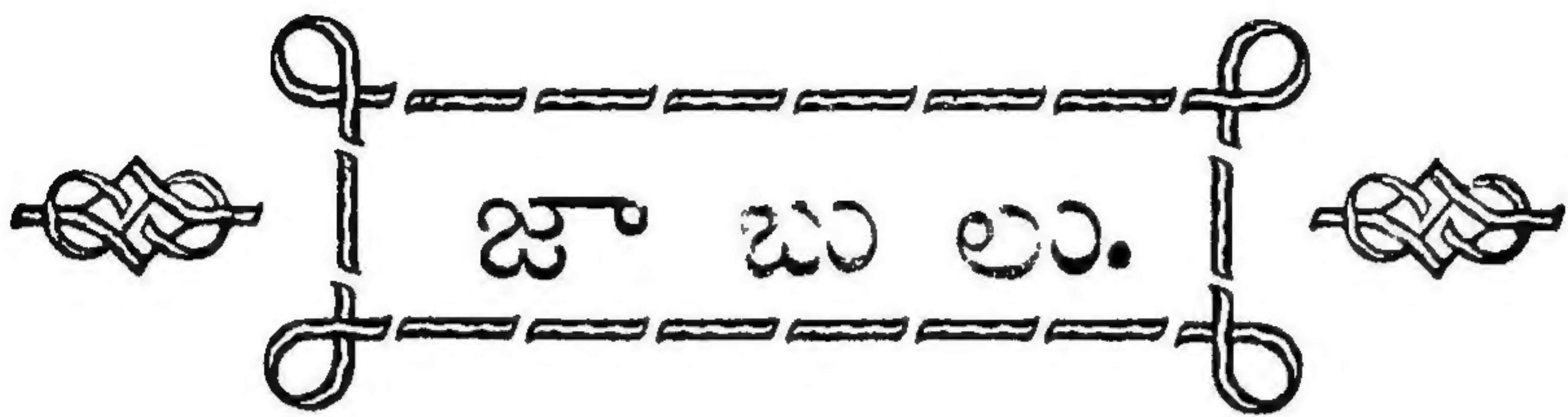
స్వనివేశము:— అంధ్రరతిరహస్యము కొఱకు చందాదారు
లందఱ తాత్రముతో వ్రాయు జాబు లందుకొను చున్నారము. రతి
రహస్యమున మేము బ్రకటించిన యర్థచాళితి కాక మిగిలిన యర్థ
చాళితి బొమ్మలు మా యశ్రద్ధవలన చెదపురుగుల పాలాయెను.
కనుక సంభోగసమయమున నిజముగాఁ దీయ బడిన యస్య దేశీయుల
ఛాయాపటముల నుండి చేయఁ బడిన చిత్రములతో నాంధ్ర రతి
రహస్యమును వెలువరింపఁ దలచితిమి. ఇంక నారుమాసములలో
5 వ గ్రంథముగా నాంధ్రరతిరహస్యమును వెలువరింపఁగల మని
చందా దారులకుఁ జెల్పుకొను చున్నారము.

10—12—1922 }
పుదుచ్చేరి. }

ఇట్లు
యస్, చిన్నయ్య.

14

— శ్రీ రస్తు. —

మొదటి భాగము.

శ్రీలకుఁ—బురుషులు.

శ్రీ వేద సంగ్రహ-చరిత్ర-మొదటి
తేలవోలు. (కృష్ణాజిల్లా.)

గ్రంథ కర్త.

నెట్టి లక్ష్మీనరసింహాము.

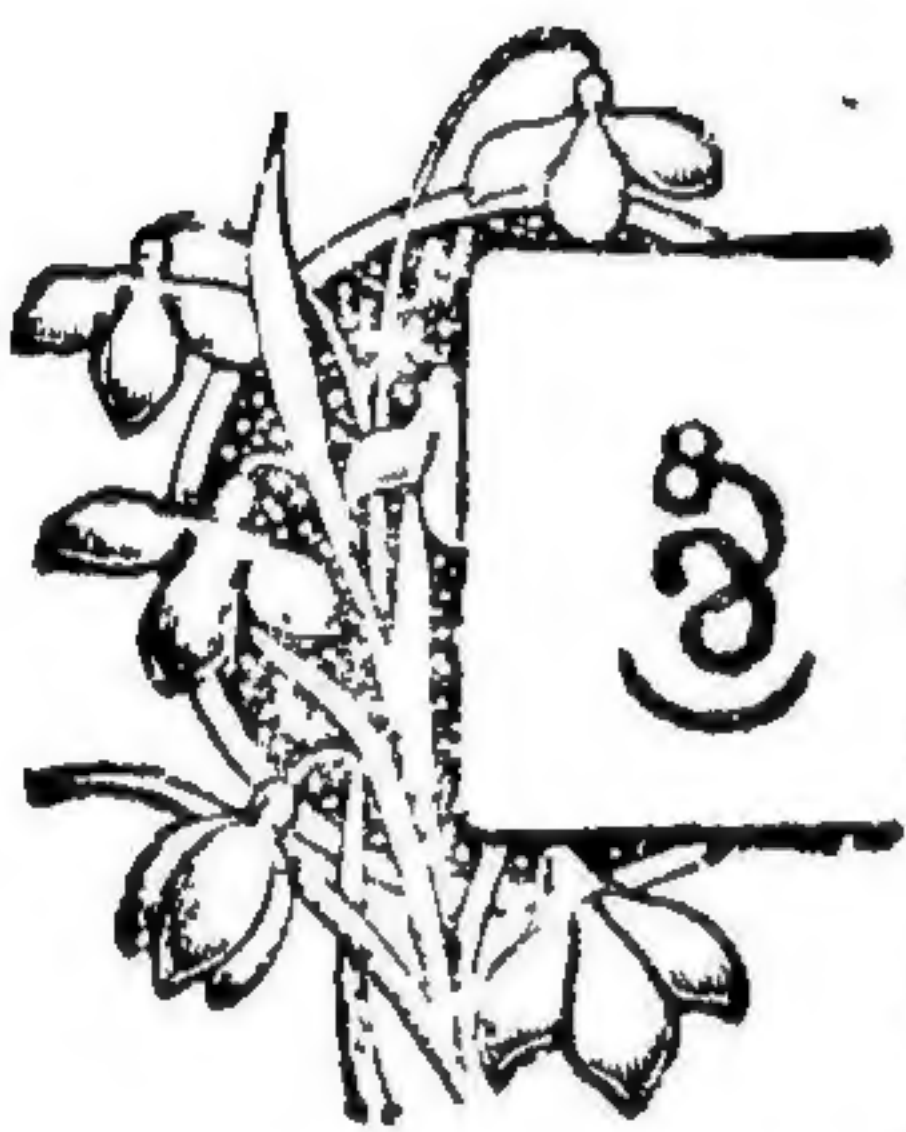
2

— శ్రీ రస్తు. —

జాబులు.

మొదటి భాగము.

శ్రీ

మద్రమాకుమారస

తీమహితవిలాసవతిని • దీర్ఘాయువుగా

ప్రేమంబున దీవించుచు,

ఆమీదటఁ బ్రయుఁడు వ్రాయఁనది యేమనఁగా.

ఉ॥ ఏ నిమునంబునందు నిను • నేఁ గనుఁగొంటినో యంత నుండి నా
మానస మన్యచింతలను • మాని, య దేమి కతంబొగాని, నీ
పై నె స్థిరంబుగా నిలిచి, • పంతము పట్టిన యట్టిమాడ్కి నీ
ధ్యానముతప్ప వేఱువిషయంబులు తోఁపఁగ నీయ దో ఁజెలీ । 2

చ॥ రమణుని నాల్కు పై నొక • సుస్వతిమాత్రమే సంతతంబు వా
సము నొనరించు నందు; రదిః • సత్యముకాదు; మదీయజిహ్వపై
రమణి చిరంతనంబుగ నిరంతరమున్ వసియింతు వీవు ధ్యా
నము జపమున్ ఫలించి, మఱి • నాకు లభించుత నీదు పొందికన్

ఉ॥ ఇందిర యోరై తాను హృదయేశునిడెందము పాయ దన్న పే
రొందె నటంచు లోకు లను • చుందురు; నీవును గాఁపురంబు నా
డెందము నందుఁ బెట్టి కదలింపవు కాలిని : నిన్ను నాదు భా
గ్యేందిర వందునో, స్మర జయేందిర వందునో? సుందరీమణి! 4

చ॥ నగముశరీర మొక్కతె కొనంగె, శిరంబునఁ దాల్చె నొక్కతె,
తగులము కల్గి యీశ్వరుఁడు ; • తన్నిరొ, నేనును నీ నిమిత్తమై
నగ మయితిన్, భవచ్ఛరణసారసమున్ శిర మందుఁ దాల్చును,
టిఁ గనుకఁ గై కొనంగదవె • నీ హృదయేశ్వరుఁ గా గృహస్థునకు

ఉ॥ కన్నులు వేయి యందునకుఁ • గల్లుట నిక్కమొ కాదొ గాని, వే
గన్నులు నేను బెట్టుకొని • గౌతమనాథిని బోలు రూపనం
పన్నను నిన్నుఁ గందుఁ జుమిః • భామిని నీ యొడ లెల్ల రాయి గా
కున్నను, నక్కటా! హృదయ • మొక్కటిమాత్రము రాయియే
యగుక॥ 6

ఉ॥ చాలరు నీకుఁ గంతు దొరసానియు, మంతున కెక్కినట్టి యా
వేలుపుసానియున్, సరసవిభ్రమరూపవిలాససంపదన్:
లోలవిలోచనా, జగతిలో దొరసానులు సాను లెల్ల నీ
కాలిని గల్లు గోళ్ల కెనఁగా రిఁకఁ జక్కనిచుక్క లెననున్॥ 7

—• (గొలుసు సీసము.) •—

సీ॥ ఔ బళా! యో యబళా నీ కులుకులు! రూ

పునను గోపునను నిక • బోలరు నర
లోకమున కలుకులును, వేలుపుఁ జిలుక

లకొలుకులు; నహబళా! మదనుప
దను ములుకు లగుఁ గదా నీ కనుబెఱుకు

లు? బళిబళీ! నీ జలిబిలిపలుకు
లు? పులకండపలుకులు; బళి! నీ మెయి తఱు

కులు తొలి మెఱపులకుం గరపుఁ గ

తే॥ గీ॥ ళుకులు; మొగము వెన్నెలలఁ జిలుకును; పెదవి
నుడి యొదవి, మధు వొలుకును; పృథివిని నె
టికురు లసితకాంతులతో నలుకును; ముగ
గు లళికులమునకు సమకూరుచు నళుకును॥ 8

ఉ॥ నమ్మ సుమాస్త్రా నానగ ఘనమ్మసుమా నెటివేణి; మేను నూ
నమ్మసుమా; ముఖమ్మ నలినమ్మసుమా; చిఱునవ్వు నవ్యఫే
నమ్మసుమా, మెఱుంగు రతనమ్మసుమా యధరమ్మ; చూపు మీ
నమ్మసుమా మృగాక్షి గగనమ్మసుమా నునుగొను నీ కహా॥

ఉ॥ చిల్వలరాయ డూడిగము • చేయఁగ వచ్చును నీదు వేణికిఁ
కల్వలవిందు నీ మొగము • కన్నొని వంతనె జో హుక మ్మనుఁ;
కొ ల్వానరించు నీదు తఱు • కుంగనుదోయికి గండుమీలు: నీ
చెల్వము నెన్న నల్వకును • చిల్వలతేనికి నొనె చెల్వరో! 10

ఉ॥ కోకిలకాకలీధ్వనులకుఁ గురువీరము నీదుకంతఁ మిం
తీ, కలహంససంతతికి • నీ గమనం బుపదేశకర్త; నీ
యాకృతి మేనకాదిలలితాంగులకుఁ బడిపెద్ద: యద్దిరా!
నీ కడనేకదా యెరులు • నేర్పులు తీర్పులు నేర్చుకో వలె॥

నీ॥ కడుపునఁ గన్నట్టి • గారాబుబిడ్డలు
మొలకతుమ్మెదలు నీ • ముంగురులకు;
దరిఁ జేరి తుఱ్ఱెడి • దగ్గఱచుట్టాలు
గండుబేడిసలు నీ • కన్నుఁ గవకు;
చెవిలోన మంతనాల్ • చెప్పునే స్తంబులు
పదరుకోయిలలు నీ • పలుకులకును;
అడుగుల మడుగులొ • తైడి పనిక తైలు
చిగురుగుత్తులు నీదు • చేశులకును:

ఆ॥ వె॥ ఒదిగి మెదిగి తిరుగు • చున్నట్టి యాశ్రితు
లంచగములు నీదు • యానములకు;
జాతిబందుగులు పసందె నజాజులు
కులుకులాడి, నీదు • పలువరుసకు!

ఉ॥ చాన, సువర్ణదానమును • సల్పును నీదు శరీరకాంతి; భూ
దానము సల్పు నీ కటి; సదా తీలదానము సల్పు నాన; యశా
రా! నిరతాన్నదాన మమఃరాళికిసల్పును నీదు మోవియున్,
నే నిను నీవి వేడితిని • నీ విక లే దనఁ బో కొసంగుమా॥ 17

చ॥ రజమును దాల్చు పుష్పనికరంబును, చెమ్మను బూను పల్లవ
వ్రజమును, తేజముం గల సువర్ణము, గాలికి నూగు తీగ,ల
భ్రజనితమైన క్రొవ్వులుఁగు • పంక్తియు నీ తను వందుఁ గూర్చి, ని
న్నజుఁ డిటు పంచభూతనిచయంబునఁ దా నృజియించె గోవలీ॥

ఉ॥ తేనె యనంటిపండ్లఁ గల • తీయఁదనం బల దొండపండ్లలోఁ
గానఁగ వచ్చు నేని, యటుఁగాక యనంట్లకు దొండపండ్ల కెం
పైనను గల్గె నేని, సరి • యశా ననవచ్చును నీదు మోవికిఁ
మానిని! నీ బెడంగు లసమానము లై విలసిల్లు సృష్టిలో॥ 19

ఉ॥ తామరతూండ్లటంచును, లతాయుగ మంచును, బువ్వదండలం,
చీ మెయి నీదు బాహువుల • నెన్నుదు రన్నివిధాల నందఱుఁ
కాముఁడు వీడ కుండ శను • గట్టిగఁ గట్టిన మోహపాశము
ల్లా మది నేఁ దలంచెదను • గామిని! గంధగజేంద్రగామినీ॥ 20

చ॥ ఇల పయి నీదు కౌను గుఱియించి వివాదము లుద్భవిల్లఁగా,
కల దని, మింటికిం బయిని • గ్రాలు నటంచును గొంద తాస్తికుల్
పలుకుదు రద్ది కేవల మబద్ధ; మొంతయుఁ గౌను నీకుఁ దొ
య్యలి, నహి, లేదు, లే దనుచు • నాస్తికవాదము నేను సల్పెదన్॥

చ॥ మదనునిదంతి వౌటకు సమంబుగ నీ నడ లేన్గునెన్నడల్
గద; తొడ లేన్గుతుండములె, • గండరుచుల్ కరిదంతతుల్యముల్
గద; మఱి యొక్కసామ్యమును • గద్దది చెప్పితి నేని, నీకు సి
గ్గొదవు నటంచు జంకు మెయిఁ నూరక యుందుఁ జకోరలోచనా॥

ఉ॥ లేతగులాబితేకుల వలెం జెలు వాటును నీ కపోలముల్;
వాతెఱ జాతికెంపనఁగ ♦ వచ్చును; సంపెఁగ నాన; చంద్రులో
పాతిక నెన్నోసల్; కనులు ♦ పద్మదళంబులు; శ్రీలు కర్ణముల్;
నాతి, భవన్ముఖంబు నలిసంజులవైరియె యెల్ల రీతులన్॥ 13

శా॥ పట్టాక త్రియె సుమ్ము నీదుజడ; యాపై కన్నోమల్ విండ్లె; య
ట్టిట్టుం బర్వెడి చూపు లమ్ములె: యయా! రే ! నీ యెయారంబులే
కొట్టన్ వచ్చిన యట్టి మాడ్కిగను నాకుం జూడఁ జూడంగఁ జూ
పట్టెన్; నిన్ శరణంటి నన్ గరుణఁ జేపట్టంగదే యంగనా॥ 14

సీ॥ గిరగిర నీదు ముంగురుల సుళ్లం బడి,
మరలలే కుండె నా ♦ మానసంబు;
బిరబిర నీదు బిత్తరపుఁ జూపుందూపు
గుములు నాఁటెను నాదు ♦ గుండె యందు;
గరగర లాడు నీ ♦ బిరుసుపయ్యెదవల
లోఁ జిక్కుపడియె నా ♦ లోచనములు;
జరజర నీదు కేశంబులం దొరఁగు చీఁ
కటి నాకు కామాంధఁగార మయ్యె;

గీ॥ పరపరన్ గుత్తుకను గోయు ♦ కిరుసుక త్రి
యకాచు నీదు కీల్గడ నాకుఁ ♦ దోచు చుండె;
చుఱచుఱన్ వెన్నె లట్లు నీ ♦ చిఱునగవును
సోకు చుండె నా మేని కో ♦ నుందరాంగి॥ 15

చ॥ దిరిసెనపూవె చూవె భవదీయశరీరము; నీదు నేత్రముల్
విరిసిన కల్వపువ్వు; లరవిందము నీ వదనంబు; మల్లెపూ
నరుసను బోలుఁ బల్వరున; ♦ వాతెఱ మంకెన; పువ్వుఁబోడి, నీ
దరిసెన మబ్బు మున్ను సుమధన్వని బువ్వులఁ బూజ చేసినన్॥

సీ॥ చక్రసామ్యంబు నీ • జఘనప్రదేశ మొ

క్కటికె కా, దింక రెం॥డిటికిఁ గలదు;

దాడిమీజయము నీ దంతవితాన మొ

క్కటికె కా, దింక రెం॥డిటికిఁ గలదు;

కరులతో వాదు నీ • గమనవిలాస మొ

క్కటికె కా, దింక రెం॥డిటికిఁ గలదు;

బింబరూపంబు నీ • పెదవి చక్కదన మొ

క్కటికె కా, దింక రెం॥డిటికిఁ గలదు;

గీ॥ తరుణి, సంఖ్యచే రెండని • ద్వైతముగను

చెప్పుటే గాని, సరిగ చర్చించి చూచు

వారి కెల్ల నభేదభావంబు తోచు

చుంట నద్వైతముగఁ జెప్పు • టుచితమేమొ॥

28

శా॥ నాణెం బౌ రతనాలదుద్దులును, సొన్నాటంకపుం బేరు, వి

న్నాణం బౌ పుదుచేరిచేత జిగినీనానుక సువర్ణంపు టా

డ్డాణంబుక, రక మైన నాగరము మేల్వంకిలునుక, కంకణాల్

రాణింపక మరురాణివాస మన నా • రాణీ, విరాజిల్లవే!॥

24

ఉ॥ కామిని, పచ్చవట్టురవి॥కక బిగి గల్గ ధరించి, మేలి బా

లామణిచీరఁ దాలిచి, తళతళ లాడెడి దుద్దు లాదిగా

హేమవిభూషణప్రతతు • లెన్నియొ మేనునఁ బూని నట్టి నీ

గోము తలంచుచుక మఱపు • గొందుఁగదే యితరప్రపంచముక

శా॥ జాకెట్టుక జలతారుచీరయును భూ॥షల్ దాల్చి, దోషాకరుక

చేకొట్టం గల మోముతో వెలయు నీ • చెల్వంబు వీక్షించినక

వాక ట్టఁ గద యెట్టివారికిని? చెల్వా, విల్వకే యిత్తువో,

తాక ట్టుంతువో? నీ మనంబు శశ మొం • దం జేయుమా నాకేకన్

7

చ॥ విపులము గాఁగ కుచ్చెలులు • వీచుల మచ్చున తోచుచుండ పైఁ
టవరికెణిని కట్టుకొని, • దగ్గఱపింజలు కల్లి నట్టి స
న్నపు తెలియై కయుం దొడిగి, • నాడెపు గుమ్మట మట్లు నీవు నా
కెపుడును దోచు చుందువు గాదే జక దేకవిలాసి నీమణి॥ 27

ఉ॥ జాటుగ కేశముల్ ముడిచి • చక్కని దొక్కగులాబిపువ్వు పైఁ
జేరిచి, బాగుగా చలువ • వేసిన తెల్లనిచీర కట్టి, క
బ్బారవికకా ధరించి, మెయి • భాగపుసాములు లేని నీదు సిం
గారము కన్నవారలకు • కన్నులపండుగ కన్నెమిన్నరో॥ 28

చ॥ వదులుగ నల్లి నట్టిజడ, • వంగి మొగంబున మూఁగుముంగురుల్
నుచుటి సిలాయుచుక్కయ, కనుగవ కాటుకి రేఖ, నన్న నై
పొదలెడి తెల్లపుట్టమును • పుక్కిటిపిడెపసుచేత నెట్ట నా
పెదవియు, నీకు పెట్టియును • బెట్టనిసాములు కావె కొమ్మరో?

ఉ॥ బాపురే! నీ మొగంబునకు • పొడరు చల్లుట యేల? నబ్బుతో
రాపిడి యేల మేని? కథఁ రంబునకుం దములంపుఁ గెంజిగిం
దోవఁగఁ జేయ నేల? కనుఁ దోయికి కాటుక యేటి? కో పడం
తీ, పునరుక్తిదోషమున • కివ్వె యుదాహరణంబు తోఁ జూచి॥ 30

చ॥ దిటముగ నల్లి నట్టి జుమ్మగ • దీప్తి కీల్పడ యొక్కమాటు, ప్రేయో
జట యొక్కమాటు, గుత్తమగుఁ జూర్చుడి యింకొకమాటు, మేలిము
చ్చటముడియొక్కమాటు, కడు • చక్కనియెస్సిగ యొక్కమాటుగా
కుటిలకచా, భవత్కచము • గూర్తువు నా మది చిక్కు పొందఁగన్॥

చ॥ విరియని మల్లెమొగ్గ లొక • వేళను, వీడిన యట్టిసంపెఁగల్
మఱి యొకవేళ, చక్కని గులాబులు వేతొకవేళ, గేదెగుల్
మఱి యొకవేళ గాఁగ కునుఁ మంబులు వేణిని దాల్చి పువ్వుబోఁ
డిరొ, పువ్వులునారసము • లేవను నాపెదు నామనంబునన్॥ 32

చ॥ సగము శరీరమున్ తలుపు ♦ చాటున దాచి, సగంబు వీధిలో
కగపడు నట్లుగా నహరహంబును నిల్చిన యట్టి నిన్ను ర
క్షిగఁ గను చుండుటన్ భ్రమరకీటకనీతిని నా శరీరమున్
ముగుద సగంబె యయ్యెఁ బరిపూర్ణ కృపం గనిపింపుమాయికన్

ఉ॥ పేశలవాణి, స్నాన మయి ♦ పెన్నెలులం దడి యార్చి మేడపై
కేశచయంబు చిక్కు తొలఁగించుచు నీవు వచారు చేయువో,
రాశిగ నున్న మబ్బులఁ దొరంగు శశాంతుని బోలు నీ మొగం
బాశ మదీయదృక్కులయంబులకుం గలిగించు టబ్రమే?॥ 84

శా॥ డాబామిఁదను సందెచీకటితటిన్ ♦ డా బొప్పఁగా నీవు ము
స్తాబై చల్లనిగాలి కై తిరుగఁగా, ♦ స్వర్లోక మం దుండి రం
భాబింబోష్ఠియె యేగుడెంచె నని విభ్రాంతిం దలంతుంగదే!
యో బాలా, నినుఁ గోర కుండెడి శుకం ♦ దుర్వీధలిం గలునే?॥

ఉ॥ అద్దము ముందు పెట్టుకొని ♦ యందముగాఁ గను నీవు పాపటన్
దిద్దుచు నుండఁగా, తెరు వదే యని చొచ్చిన నాదుచూపులో
ముద్దయ, రెండుచెంపలపి ♦ మూఁగి, నొసంటికి సాఁగి, చెక్కులన్
కొద్దిగ నాఁగి, మోముపయి ♦ గుమ్మర సాగెను జాపలంబునన్

ఉ॥ గానకళ విశారదవు ♦ గావున చల్లనివేళ, ముందు హా
ర్మోనియ మీపు పెట్టుకొని ♦ మోహనగాత్రిరొ, సంత్రగాత్రముల్
వీరుల కొక్కరీతి వినిపింపఁగఁ బాడిన పాటచేత నా
మానస మందు కోర్కె పలుమాటు చిగిర్చెః ఫలించు పెన్నెఁదో

ఉ॥ బాలిక స్నానమున్ సలిపి, ♦ పట్టుదుకూలము కట్టి, నీవు దే
వాలయ నీమ చేర, నుపవాసముచే వసివాడి ముచ్చటం
జాలఁగఁ గొల్పు నీ మొగము ♦ దండము కన్గొనిమోహమొంది, యా
వేళను నీదుపొందు నొడవింపు మటంచును దేవుఁ గొల్చితిన్॥ 88

ఉ॥ చేతను బుస్తకంబులను • జేకొని మెల్లగఁ బాఠశాలకై
యో తరళాక్షి, నీ వరుగుచున్నెడ, మన్మథబాధచేత నా
చేతము వీలు చుండ, నినుఁ • జీమయుఁ గుట్టినయట్లు కా దయో!
భూతదయాగుణం బెదను • బుట్టని నీ చదు వేలఁ జెప్పమా?॥ 39

చ॥ నెలఁత, కొఱాయి కీ వరిగి • నీళ్లను బట్టుచు నిల్చి యుండఁగా,
బాశబాశ మంచు గొట్టమున • బుట్టిన నీళ్లు నీడు బిందెలో
పలఁ బడి నట్టి రీతి నుతిపాత్రమ వౌ నినుఁ జూచి నా మన
స్థలిని ద్రవించుకోరికలు • ధారను గట్టి స్రవించె నీపయి॥ 40

ఉ॥ జోటికొ, మొన్న నాటకముచూచుట కై చనుదెంచి, యచ్చట
బోటులలోన నిన్నుఁ గని • బుద్ధి మరల్పఁగ లేనివాడ నై,
నాటక మేమియో యెఱుఁగ; • నాయకి వీ వగు చిత్రనాటకం
బాటగ మన్మథుండు నను • నాడఁగఁ జేసెను సూత్రధారుడై॥

ఉ॥ సంబర మీస చూచుటకు • చక్కనివేషముతోడ బండిలో
సం బయికాస్య మించుగ కనంబడు నట్లుగ వంగి యున్నచో,
శంబరనేత్ర, నేత్రములు • సాక్షుగ విష్ణుచు నిన్నుఁ జూచుట
సంబరమయ్యె నాకుః పయి • సంబర మంతయు వ్యర్థము సుమీ॥

శా॥ బొట్లం జెప్పఁగ భూషితాంగి వగుచుం • బుట్టిల్లు పట్టపుటే
నల్ల వేగుచు నుండ, దీపపుజెలుం • గందున్ నినున్ గాంచి, చీ
కట్లన్ నీ మెఱుఁగారునవ్వుతె తొలంగం జేసెనో, లేక గా
నెత్తెమూలకుఁ ద్రోసెనో, యెఱుఁగ కాశ్చర్యంబు కంటింజెలీ॥

ఉ॥ బందుగు లింటి నుండి కయి • బాలనీవును నేనుఁ యి,యం
దండఁగు బెండ్లిసందవల • యందు మునింగి వెలంగఁగా, నదే
సందడి యంచు నుంటి మదిఁజ్ఞాపక మున్నదో లేదో? నాటియా
నందము నిన్ను నేఁ గలిసి నంగద క్రమ్మరఁ గల్గగా వలె॥ 44

చ॥ చిలుకలు పెల్లుగాఁగ రొదఁసేయఁ, బికంబులు కూయ, వట్టదం
బులు కడు మ్రోయఁ దీవగమిఁపూయఁగఁ బూవులు తావులీయ నిన్
గలిసి విహారమున్ సుమనఃనంబుల సల్పఁగ నేర నేని, తొ
య్యలి, మఱి యీవసంతము నిరర్థకమే ఋతురాజమయ్యునున్

ఉ॥ ఆతపతాప మొక్క దెస, • నంగజతాప మి కొక్క దిక్కునన్
నా తను వేర్చు చున్న యవి • నాతిరొ, గంధపులేతపూతలన్
శీతల మైన నీ, యెదను • వేడిచి తాపముఁ బాప కున్న, నే
రీతిగ నాతరం బగును • గ్రీష్మదినంబుల నెల్ల దాటఁగన్?॥ 46

చ॥ జలదము మూసి పెట్టి దివఁసంబాల రాత్రిలఁ జేయు చుండ, లో
పలియడు గించు కేనియును • పై కిడ నీయని వాన జోరుగా
ఇలఁ బడు చుండ, వెచ్చఁదన • మిచ్చెడి యింటను రేసవల్లు నిన్
గలిసి సుఖంపఁగా మదిని • గాంక్ష జనించెను గామినీనుడీ॥ 47

ఉ॥ నీరదపంక్తి లేమని వినిర్మల మా గగనస్థలంబునన్
శారదపూర్ణచంద్రిముఁడు • చల్లెడి చల్లని చంద్రికల్ భవత్
స్మేరముచే నిరర్థకత • చెందుచు నుండఁగ, నిన్నుఁ గూడి యిం
పార శుభాంగి, వెన్నెల • బయళ్ల సుఖించుట యంద్రిభోగమే॥

ఉ॥ ఇంతయు నందు లేక బిగియించిన గాటపు కౌగిలింతలన్ .
సంతస మీవు నా కొసఁగ • సమ్మతిలన్ వలె నట్లు కానిదో,
కాంతరొ, మంచుచే వడఁకుఁగల్గి చేసెడి నీర్థ మైన పే.
హంతపురాత్మలం గడప • మాన్గము నేదు మ లేది యేనియున్॥

చ॥ కుడిలశోభ, దట్టమగు • పంకమచర్చలచేత రక్తమన్
దిటముగఁ బూని నట్టి భవదీయకుచద్వితయంబు తొమ్ముకుం
పలులన్ ధాన కట్టుకొన, • మాననొ యీ శిరఁబునందు హృ
త్పుటమున నుండివుట్టు చలి • పోవునె యిం కెటుపాట్లు పడనున్?॥

ఉ॥ వీధినిబోవ తెప్పలను • వేయక నన్ కనుఁ గొంటెగాని, నా
బాధయెఱింగి నీదు మదిఁ భావము తెల్పఁ దలంపవేమి? శ్రీ
నాథుని ద్రావిడాంగనలఁ నై జము చూపక, యేది యేనియున్
సాధనమున్ వచింపఁ గదె • సారసలోచన, గూఢ కేళికిన్ ॥ 51

ఉ॥ ఇష్టము నీకుఁ గల్గి నట్లు • లించుక యేనియు నీవు నాకు వి
స్పష్టము చేయ కున్న యెడ, • బాకులు కత్తులు నై సుమంబులే
కష్టము పెట్టు నా మదిని • కామిని, నీదు కటాక్ష మున్నచో,
ముష్టిశరంబులన్ మరుఁడు • మూలకు పాటఁగవై వఁగా వలెన్ ॥

ఉ॥ ఏర్పడఁ జేయ కుంటివిగఁ దే భవదీయమనంబు: నీదు ని
ట్టూర్పులు, పైఁటజూర్పులునొ • కొక్కపుడాశనుగొల్పు; నంతటన్
మార్పులు నీ ప్రవర్తనమునం గనుపట్టి నిరాశ పుట్టు: నే
నోర్పు వహింప, దర్పకుఁ డిఁ • కోర్పు వహించునె దర్పహీనుడై? ॥

చ॥ అడిగిన యంత నెప్పుకొను • నట్టులె కన్పడి, వేడి నంత ని
య్యెడఁ గడు బెట్టొనర్తు వహ! • యియ్యదితోయ్యలి నీకెకాదు, మీ
పడఁతుకజాతికంతకు స్వః భావము: భావ మెఱింగి నిన్ను నే
విడువక యుంటి; నేలుకొనఁ వే, యిటు బెట్టొనరింప నేటికే? ॥ 54

చ॥ అభిమత మున్న యట్టు లొకఁ యప్పుడు, లేనటులొక్క యప్పుడో
యిభగమనా, కనంబడిద • వేటికె? కాంతలచిత్తముల్ జగల్
ప్రభుఁడె యెఱుంగఁగా నలయు • తావకచిత్తము తెల్పుకుంట, బె
ట్టొ, భయమొ? యిట్లు చంపఁగనెఁటల్ మనుదున్ మనసిచ్చియేలవే!

ఉ॥ నోటను నాకు తావకమఁ నోవిధముం దెలుపంగ నీకు మో
మోటము కల్గె నేని, మును • మున్ కనుసైఁగలు లేవె? లేవె వ్రేల్
మీటులు? మందహాసములు • లేవె? య వేవియు చేతగానిచో,
చీటులు లేవె? పంపుటకు • చేటులు లేరె? యుపేక్ష యేటికే? ॥ 56

ఉ॥ సిగ్గును గొంకునుం గలుగు • చేడియ లుండరె? వారు నీవలె
దగ్గఱ కింత చేరఁగనె • దాఁగఁగ తుట్టున పాటిపోదురే?
ఇగ్గతి యిప్పు డైన, మఱి • యెట్లుగ కౌఁగిట నుండ నేర్తువో?
దగ్గిన నూడు ముక్కు వనితా, యెటు తుమ్మిన నిల్వ నేరుచు?॥

ఉ॥ సిగ్గునఁ గొంకు చుంటి వ'కొ? • చిన్నవయస్సును జేసి వెన్కకు
తగ్గుచు నుంటివో? చతురత, మఱియు మురిపించు చుంటివో
మొగ్గును జూపుచుంటివో? • ముద్దయ, మత్కృతమైనదెద్దియో
యెగ్గు ఘటిల్లెనో? దయ వహింపుము; దోసిలి యొగ్గి వేడితి॥

ఉ॥ గుట్టును నేను దాచ నని • కొంకుచు నుంటివో? యట్టులైన, నే
నొట్టును పెట్టుకొందు విను • మోచెలి: నామది కాముఁ డమ్ముల
గట్టిగ త్రవ్వి చూచినను • గన్పడ కుండెడి లోతు నందు నే
పెట్టి, భవత్స్వరూపమును • బ్రీతిని గాచెద దైవసాక్షిగ॥ 59

మ॥ నెలఁతా, కా శ్లఱుగంగ నేఁ దిరిగితి; • నిల్వంబడంగా, నదే
నిలు చుంటిం జమి నిల్వబడెముగ; నే • నిద్రింపనే లేదు రా
త్రిల యం; దిట్లుగ నాశ్రయించినను, నాతోఁబల్కునుం బల్కు: విం
దలివాధక సక మేని పడ్డయెడల, • స్వర్గంబె సాధింపనా॥ 60

ఉ॥ రోజున కొక్కఁతిని సఃరోజముఁ, చరియించు చుందు: వ
వ్యాజకృపావిశేషము నొకప్పుడ చూపెద; వొక్కయప్పు డే
దో జగడంబు పెట్టుకొని • రెయిదకు నైనను జేర నీయ: వ
న్నా! జవరాండ్రచిత్తగతు లన్న, కణక్షణమున్ నిజంబుగన్॥

ఉ॥ సమ్మతి నీకు లే దని నిజమ్ముగఁ దోచిన, లే దటంచు స్ప
ష్టమ్ముగఁ బెప్ప కుండ నను • జంపఁగ నేటికి? చెప్పి నంత, పే
మ మొదవించఁగాఁ గలుగు • మందులు మ్రాకులు నెల్లఁదెచ్చి వ
శ్య మొనరించుకొందు వనజాస్య, యవశ్యముగాఁగ నిన్నిక

శా॥ అంగీకారము లేనిచోఁ దెలుపరాదా? పామునుకొ చావకుం
డంగాఁ, గట్టయు సైతముకొ విలుగ కుండంగా, ని పేలా? ప్రసూ
నాంగీ, నీ నిరపేక్ష తెల్పుగనె, నిన్నర్థించుకష్టంబు నా
కుం, గోపంబును జూపు కష్ట మింక నీకుం, గల్గ కుండం గదా?॥

ఉ॥ దూతికతోడ సీకడకు • తొయ్యలి, నేఁ గబురంప, దానినికొ
బూతులు తిట్టి తోలి తఁట! • బుద్ధివిహీనతయే, మ తోర్తుతో
ఈ తెఱఁ గౌ రహస్యమును • నేను వచించుట; తప్పువచ్చె నేఁ
జేతులు మోడ్చి మ్రొక్కితిని; • జేసినదోసము సైఁచి యేలుమా

శా॥ సంకేతస్థలి కేను ముంచు చని, యో • చానా, “ఇంకొవత్తువో,
ఇంకే వత్తువా?” యంచు కాఁచుకొని, నీవెన్నంటికికొరామి “ఆ
టంకం బేదియొ కల్గి మానితివో, యిష్టం బుండమి కొ రానా?” యకొ
శంకం బొందితి; మామ కాశలు నిరాశల్ చేయ న్యాయం బఁపు

ఉ॥ రాతిరి రాఁగ పొద్దుటను • ర మ్మని, పొద్దుట రాఁగ నింక నే
దోతటి ర మ్మటంచు, నిటు • లోతరుణీమణి, నన్నుఁ ద్రిప్పుట
నీతి యఁట? యదో యొకటి • నిర్ణయ మా సమయంబు తెల్పినకొ
చేతులు నేను గట్టుకొని • చేరనె, యెట్టి యకాల మైననుకొ?॥ 66

ఉ॥ కోకలు కోరెదో, నగలు • కోరెదో, కానుక లేవి కోరెదో,
రూకలు కోరెదో, చెలియఁదో, తెలియంగను జేయ కీవు న
న్నీకరణి కొ శ్రమం పఱచెదేమిటికే? పులిజున్ను నేనియుకొ
లోకము లెల్లఁ జూచి తృటిలోఁ గొనివచ్చెద నీవు కోరినకొ॥ 67

మ॥ ఉవిదా, యక్కర తీలు సంతవఱ కేవో యచ్చికల్ బుచ్చికల్
చెవి కిష్టంబుగఁ బల్కి, యా వెనుక నికొ • చేరంగ నే రానొ య
న్నవిచారంబును బెట్టుకో వలదు; మేనం బ్రాణ మున్నన్నినా
ల్లు విధేయుండను నీకుఁ నా వలపు నేండ్లుంబూండ్లు తగ్గించునే?॥

ఉ॥ మక్కువ నీకు కద్దనిన • మాత్రముచేతనె లాభ మేమి? నా
యక్కర దానదీతె నఁటె? • యక్కట! నీ విడు ముద్దు లబ్బెనో?
అక్కున నిన్నుఁ జేర్చుకొను • టబ్బెనో? నీ మధురాధరోష్ణము
నొక్కుట యబ్బెనో? మఱి మనోహరి, వట్టిప్రియం బి దేటికే?॥

ఉ॥ వారికి నీరికం దెలియ • వచ్చు నటంచును జంకు చున్న, నో
నీరజనేత్ర, యెన్నఁటికి • నేనియుఁ గార్యము సానుకూల నూ
నే? రమణీజనంబులకు • నిండుగ సాహస ముండు నందు: రే
దారియె చూపి, నాదు సరదా కొర దాపడ కుండఁ దీర్చుమా॥

శా॥ పాతివ్రత్యము కల్లు దాని వలెనే • భాషించుచు నిష్ఠలు
నీతుల్ పల్కిన, ముద్దరాల వనుచు • నిన్నందురే? యెన్నియో
చేతుల్ చూచిన జాణవం చెఱుఁగనా? • చెల్వా, యిదే నీతిగా
చాతుర్యంబులు చూప కేలుకొనవే • సంప్రీతిచేతన్క వై॥71

చ॥ మగఁడు మనంబు నందు ననుమానము పొందెను గాన నన్నురాఁ
దగ దని వార్త పంపితివి: • తప్పకొనన్ మిష గాని, నిశ్చయం
బుగ మదిలోన నీవు వలంపుం గలదావవ యేని, భర్త క
న్నుఁగవను గప్ప నేరవె మనోహరి, యింతటిజాణ వయ్యును?॥

శా॥ గోడల్ గొందులు దాటి, జంకుమఱి కొంకు లేక, కన్దోయికె
వ్వఁ డింపై కనిపించినన్ సరియె యవ్వనిన్ యధేచ్ఛన్ రతి
క్రీడం దేల్చిన ప్రోద వీ వని ధరిత్రిన్ నీదు విఖ్యాతి వి
న్నాడన్: నేడు నను వరింతు వని యున్నాడన్ పువ్రంబోడితో

ఉ॥ చెప్పెద నింటివారి కని • చీటికి నన్ బెదరించె దేల! యే
తప్పును మోపి చెప్పెదవు? • తావకరూపము చూడఁ గూడదో?
యొప్పుమటంచు వేడఁ దగదో? యటుచెప్పెదు గాని, ముందుగా
త్రిప్పులు పెట్ట కేలుముగదే జగదేకవిలాసిని, ననుక॥ 74

చ॥ అతివరొ, యింటఁ దెల్పెదనఁటంచును నన్ బెదరింపఁబోకు; నీ
వు తెలుప, నేను మాన; తగఁపున్ విను వారలె తీర్తు గాక; యె
ట్లు తొలుత నాశ పెట్టితివొ; లోకువ యైతి నటంచు నెట్లునా
హితమును దీర్చ మానితివొ, యీ సకలంబును బైకి చాటెదన్

శా॥ పాపం బీవని యంచు సన్నిపుడు చేపట్టంగ రా వేల? నీ
కే పాపం బయి, నాకు కాదె? నరకం బీ వొంద, నే నొందుదుం;
దాపం బచ్చటఁ బొందఁగా వలయు నన్నం, దాప మిచ్చోట తే
దే? పూబోడి, భయంబు పో విడిచి, నన్నే లంగదే సత్కృపన్

ఉ॥ పాప మటంచు నన్నుఁ బరిపాలన చేయుట కొప్ప వేల? తా
రావతి నేలి నట్టి గురురామకుఁ గల్గని యట్టిపాపమున్,
గోపకుమారు గోపికలు యీ కూడఁగఁగల్గని యట్టి పాప మో
నీ పువ్వుబోడి, నీకొకతె కేయిపు డబ్బునె యబ్బురంబుగన్? 77

మ॥ అతివా, అంగన నమ్మరా, దనెడి పద్యం బెన్నడో మున్ను చి
న్నతనం బందు పఠించినాడను; ననున్ యిమ్మించి నమ్మించి, యి
ట్లు తుదన్ నీ వొనరించు మోస మిపు డాలోకించుచున్, దానికిన్.
స్తుతికా, -దక్షర లక్ష లీయఁ దగు నంచున్ నేడు నే నెంచితిన్॥

చ॥ నెలఁతరొ, కన్నెప్రాయమున యీ సీవు మదంకము నెక్క, నీదు చం
కల గిలిగింత గొల్పుచును, యీ కాయము నెల్ల స్పృశించి బుగ్గము
ద్దులు గొనుచున్, “ననున్ వలచి తోవగలాడి?” యటన్ననవ్వి, “నా
వలపులకాంత,” నంటి; వల వాక్యము నిక్కము సేయుమియ్యెదన్

ఉ॥ ఈడుకు సీవు వత్తు వన, యింటను గల్గినవారు నిన్నుఁ గా
పాడుచు చేడియా, బయట యీ పాదము వెట్టఁగ నీనివేళ, నిన్
చూడఁగ నేను బడ్డశ్రమ యీ చూచితి వేనియు, నిప్పు డైన నా
వేడుక తీర్చ కుండుదువె యీ వేపురు కాపుగ కూరు చుండినన్? 80

ఉ॥ ఎన్నటికింక నీ వెదిగి ♦ యీదుకు వత్తువో యన్న వాంఛతో
కన్నుల నీదు సౌష్ఠవ మెఁగాదిగఁ జూచుచు వత్సరంబులే
నెన్నుచు నుండ, నివృటికి ♦ నీవురజస్వలవైతి: వింక నో
కన్నె యుపేక్ష మాని వడిఁగా మదపేక్షను దీర్చి ప్రోవుమా॥ 81

ఉ॥ సుందరి, పెద్దదాన వయి ♦ శోభిలుకాలము నందు నొంటిగా
నందు లభించి నంత, కనుఁపైఁగలు, నవ్వులు, మేనిరాపులున్
తొందరపాటుముద్దులును ♦ దొంగతనంబుగ మార్చుకొన్న యా
చందము నీ కొకించుకయు ♦ జ్ఞప్తియె లే నటులుంటి వియ్యెడన్॥

చ॥ ఇటుకు గ లట్టిదారి మన ♦ మిద్దఱ మొంటిగ తారసిల్లఁగా,
చిటునగ వొప్ప నీ భుజముఁచే ననుఁ జెచ్చెరఁ ద్రోసికొంచు నీ
వరిగిన నాఁటిచందమును ♦ నందము జెందము నందు నాటుటన్
మఱవక యున్న వాఁడనునుఁమా కుసుమాంగి సుమాస్త్రు నానగన్

ఉ॥ అంటెనొ నీకు నూత్నముగ ♦ నచ్చట నేదియొ భాగ్య? మత్తపా
రింటికిఁ బోయి వచ్చిన యింటివల బాల్యపునేస్తకాని నన్
కంటను జూడ వైతివి; ముఖముఁ యైన, మొగంబు వాల్చుకొం
చుంటివి: బాల్యకాలపుప్రియల్ కనిసంతురె భర్త వచ్చినన్॥

చ॥ పొరుగున కీవు వచ్చుటను ♦ బుణ్యము పండెను నా కటంచు సం
బరపడు చుండ, నన్నఁ గనఁ ♦ బైకినిరా; వొకవేళ వచ్చినన్,
శిరమును నెత్త; వెత్తినను, ♦ జేసినపైఁగకు మాటు చేయ: వీ
విరుగునఁ జేరి నట్టిఫల ♦ మేకనిపింపక యున్న దోచెలీ॥ 85

సీ॥ బొట్టు పెట్టమి మచ్చ ♦ కట్ట నుండఁగఁ దేట
యై ముచ్చటం గొల్పు ♦ మోముతోడ,
నగలు క్రిందను మీఁద ♦ దిగవేసికొనమి న
ల్పొందక ఁగి గల్గు ♦ నొడలితోడ

నూనె వాడుకను మానుటఁ జేసి జిడ్డును
బొరయక యున్న పెన్నెలులతోడ
రవిక లేమిఁ దెలిచీరను స్పష్ట మా నటు
కనిపించు మేనిపొంకంబుతోడ

గీ॥ తరుణి, యిప్పుటి బాలవిఠంతురూప
మే! వెనుక కంటె నెక్కువ హితము కొల్పె:
భర్త కంటెను, నీ కుపభర్త నొచు
నెక్కువ హితంబు కూర్తు నే నింకమిఁద॥

86

మ॥ విధవాత్వంబున కీవు చింతిలకుమి ధీరేశలింగంబుగా
రు ధర్మ మీకొఱకే జనించి రలవారుఁదారి చూపింప కు
న్న, ధృతి మానఁగఁ బోకు; నీకు దయ యున్న జాలునోబాలికా
వృధగా నీ యెలప్రాయముం గడవఁగా నీయం జమియెన్నఁదు

ఉ॥ బొట్టును బెట్టుకోఁ దగిన ధున్యాము పోయె నటంచుఁ గుందకే;
ఇట్టులు లేతప్రాయమున న్వేచ్చ లభించుట భాగ్యమే గదా?
ఎట్టి విధంపుతోప ముదయింపని యట్లుగ, నీకు బొట్టునుం
బెట్టి ప్రియంబునం బిలుతుఁ బ్రేయసి, నా గదె నాదుప్రక్కకు

నీ॥ ముంగురుల్ నొసటిపై ధున్యము సరితుంపనలొకఁ
గను నీవు నాట్య మా ధీని బెడంగు

వీచులఁ దేనెల ధున్యముల గురిపించు
చును నీవు పాట పాడిన మంగు

కరకంఠముల నిర్వీణ మనుకొనము గ
ల్లనఁగ నీ నభినయించిన హారంగు

తూపుల తూపున ధున్యముల హృదయముల్
వలగించు నీదు చుట్టల మెంగు

గీ॥ మేళముల తోడి వారకామినులతోడఁ
 గూడి నీ వున్న యట్టి యంగును గనుంగొ
 నంగనె యనంగుఁ డేచఁ గడంగెః నంగ
 నామణీ నీ మణుంగు నొందంగ నిమ్మ॥

89

శా॥ కొక్కొకంబును నేర్చి, వాక్కులును టక్కుల్ పెక్కుగానేర్చివే
 తొక్క రైవ్వతె నీకు సాటియగు నోహో! వేశ్యలం దేనియున్?
 రొక్కం బెంతయినన్ సరే యొనఁగెదన్ రోచేడరో, నన్నికన్
 చొక్కింపంగదె, నేర్పులెన్నికలవో చూపించుచున్ మక్కువన్

ఉ॥ కాంతలె మాయకత్తె లనఁగా వెలకాంతలు మాయకత్తె లం
 చింతిరో, వేతె చెప్పవలెనే? యిది స్పష్టముగా నెఱింగియున్,
 స్వాంతము నందు నిన్ వలచి వచ్చితిః తక్కిన వేశ్య లట్లె కా
 వింతువో, నమ్మకంబు నొదవింతువో యీ పయిఁ జూడఁగా వలెన్

మ॥ మగవారల్ వశ మౌట కెల్ల గణికల్ మందుల్ ప్రయోగింతు రం
 ట! గుణం బిచ్చునటంచు నాకెవియొ పెట్టం బోదు వేమోసుమీ;
 వగలాడి యటు పెట్ట కున్నపుడె యోర్వన్ రాని యీబాళి నిం
 డె గదా? పెట్టిన, మన్మథుం డసువు లేనిన్ నిల్వఁగా నిచ్చునే?

• నీ॥ చవి చూచితి నె కాని • చాన, నీ యధరసు
 ధల్ పల్మొనలు గుచ్చి • త్రావ నైతి;
 ఆనిచితి నె కాని • యతివ, చెక్కిట మోవి
 సనుకొన్నరీతి ము • ద్దాడ నైతి;
 స్పృశియించితి నె కాని • చెలి, నీ యురోజముల్
 గట్టిగా పలుమాటు • పట్ట నైతి;
 తగిలించితి నె కాని • తరుణి, మేన్ మేను న
 ల్లిక గొనఁగాఁ గొనిలింప నైతి;

గీ॥ మచ్చు చూచితినే కాని ♦ మగువ, వ్రథమ
నిధువనం బాటఁ దృప్తి జనింపఁగా ర
మింప నైతినిఁ గాన నే ♦ యింపుమై పు
నస్సమాగమంబునకు నింతగఁ దపింతు॥

98

ఉ॥ కౌగిట నిన్నుఁ జేర్చుకొనఁ ♦ గల్గెడి భోగము నింద్రభోగముం
గా గణుతింతు; నెంత నినుఁ ♦ గౌగిటఁ జేర్చినఁ దృప్తి, కల్గ లే;
దో గజరాజయాన! యిక ♦ నొక్కపరిక, మఱియొక్కమాటు, త
దోగము నేను బొందఁ దలఁతున్ విసువుం గన కట్లానంగుమా

ఉ॥ కాముకవృత్తి మై రకరంజంబుల భామలతోడ నేస్త మో
కామిని, మున్ను సల్పితిని ♦ గాని, యొకర్తుక యేని నేర్పునన్,
గోమున, నిన్నుఁ బోలఁ గలఁకొమలి కన్నడ లేదు: నే నికన్
కామునిసాక్షి గాఁగ, నినుఁగాక మఱొక్కతె నొల్ల నెన్నఁదున్

ఉ॥ ఓ ఫణిరాజవేణి, మన ♦ మొండొరు మోములు చూచుకొన్న వే
ళాఫలమో, మఱియేమి? బా! నినుఁ గన్నులఁ గన్న దాదిగా
సాపుగ నన్యకామినుల ♦ సంగతికీ మన సొగ్గ దాయఁ దైవ
రేఫము వేలుపువ్వులఁ జరించునె, నీరజమే లభించినన్? 99

చ॥ జలజదళాయతాక్షి సరంజంబునకుం బొలయల్క యుండఁగా
వలయు నటచు నల్గితివా? ♦ వ్యర్థపుఁ గోపము తెచ్చుకొంచు, నీ
పులుకక పల్క కీకరణి ♦ యూగక యుండుట నీతి కాదు: నన్
పిలిచి, యథాప్రకారముగఁ ♦ బ్రేమను గౌగిటఁ జేర్చుకోఁ గడే

ఉ॥ ఇం కొక కామినిన్ మరగి ♦ యిప్పుడు పోవుచు నుంటి నంచు నో
పంకజనేత్ర! వట్టి యపవాదము నాపయి మోపె దేల? యి
ట్టింకులు గొన్న మోహమున ♦ నిప్పుడె కా, దిక నెప్పుడు భవత్
కింకరుడన్: మఱింకఁ దొలఁగించుకొనంగదె నీదు శంకలన్॥ 98

శా! ఏ యాటంకము తెన్ని కల్గినను నిన్నే నేను, నన్నీవు కాం
తా! యిన్నాళ్లును నాశ్రయించుకొని యున్నా; మింతో
యంతో సుఖం

బే యెల్లప్పుడు బొందినారముగదా? ♦ యిట్లున్న యన్నాళ్లును
హాయిం గూర్పగ నిన్ను వేడుకొనెదన్; ♦ దైవంబుఁ
బ్రార్థించెదన్ ॥ 99

సీ! మంగళం బగుఁ గాక ♦ మానినీ తారకా
సఖిము లౌ తావకనఖిములకును !

మంగళం బగుఁ గాక ♦ మగువ, చక్రప్రతి
బింబ మా నీదు నితంబమునకు !

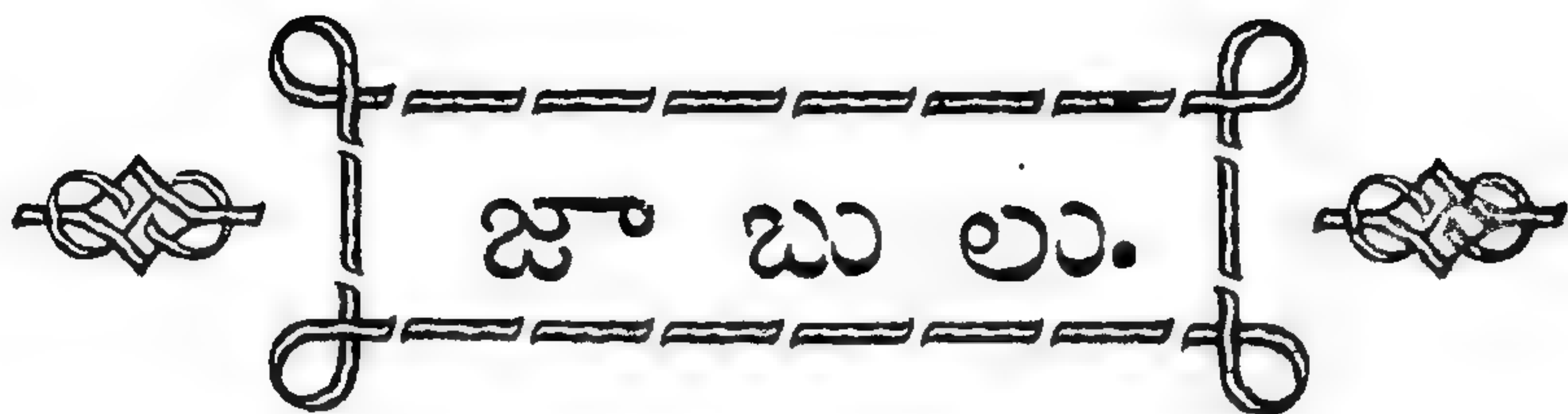
మంగళం బగుఁ గాక ♦ మహిళామణీ, కోక
రాజము లౌ నీ యుగోజములకు !

మంగళం బగుఁ గాక ♦ మదిరాక్షి, శశికళా
సదన మా భవదీయవదనమునకు !

గీ॥ మధువు కోవి యా మోవికి ♦ మంగళంబు !
మల్లెపువు లగు నవులకు ♦ మంగళంబు !
మరులు గను లగు కనులకు ♦ మంగళంబు !
మధుకరు లగు ముంగురులకు ♦ మంగళంబు! ॥

ప్రథమ భాగము సంపూర్ణము.

— శ్రీ రస్తు. —

రెండవ భాగము

పురుషులకు—స్త్రీలు.

గ్రంథ కర్త.

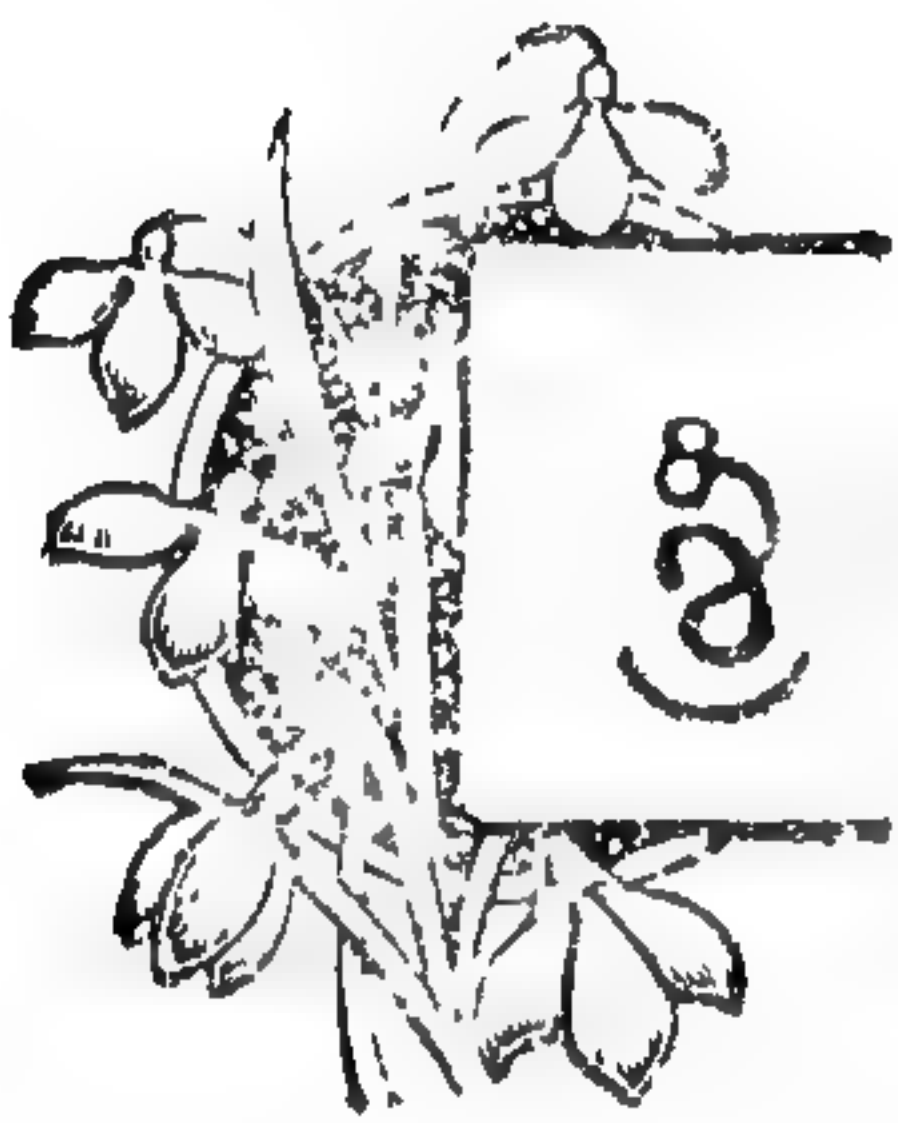
సెట్టి లక్ష్మీనరసింహాము.

24

శ్రీ రస్తు .

జాబులు .

రెండవ భాగము

శ్రీ

నందనసమసుందరుఁ

డైన మనోహరునకుఁ బ్రിയుఁరా లనురాగం

బూని కవుంగిట గాథము

గా నణఁచుచు మ్రొక్కి, చేయఁ గల విన్నపముల్

ఉ॥ కంటికి నింపు గాఁగ నినుఁ ♦ గన్నది యాదిగ కామభాధచేఁ
గంటస మయ్యె నా బ్రదుకు; ♦ కంటికి నిద్దుర రాక యుండె; ఆ
కంటికి నన్న మైనఁ దినఁ ♦ గా వెగ టయ్యెను: నిన్నుఁ గానమిన్
గంట యుగంబు కై వడిని ♦ గన్నడు చున్నది ప్రాణనాయకా॥ 2

చ॥ అల దిన నుండు నా సమయఁమం, దల చోటున, నీటుగోటు, లిం
పులు పలుసొంపు, లందమును ♦ బొల్పగు చందము, పోకుతీకు, లే
పులు బలుకోపులుం గల యఁపూర్వపు నీ చెలువంబు చూచి, నా
తలఁపులు నీ పయిన్ నిలిచె; ♦ తప్ప వయో! యెటు తిప్పుకొన్ననున్॥

నీ॥ లేతవెన్నెలను బోలిన చిటునవ్వుతో

మురియుచు నున్న నీ ♦ ముద్దుమొగము,

కర్ణరంధ్రము లడ్డుఁగా రాఁగ నిల్చిన

గతిఁ బొల్చు చున్న నీ ♦ కన్నుదోయి,

వలరాజు పూర్తిగా • వంచిన విండ్ల వై
ఖరీ జెలువారు నీ • కన్నుబొమలు,
మోవితేనియ మీఁద • ముసరు తుమ్మెద లట్లు
మిసమిస లాడు నీ • మీసములును,

గీ॥ నీ వెడఁదఱొమ్ము మఱియు నీ • నిడుదభజయు
గమ్ము నీ నడల్, నీ యొడల్ • గాంచి మది న
రించి, తపియించు చుంటి నో • ప్రియుఁడ యెట్టి
గతిగఁ బోతువో ? యిక నాదు • గతివి నీవె॥ 4

ఉ॥ చక్కఁదనంబునన్ సరిగ • సంపెఁగ మొగ్గయు, తమ్మిపువ్వు, నీ
ముక్కు, మొగంబుః వానిఁగని • మోహముపొందితి; నాదుప్రాణముల్
దక్కక యుండ, సంపెఁగలుఁ • దామరలున్ మదనుండు నా పయిం
గ్రక్కున వేయ సాగెః ననుఁ • గావుము నీ మరు గిచ్చి నాయకా॥

ఉ॥ సంపెఁగ మొగ్గతో తగవు • నల్పెడి ముక్కును, మల్లెమొగ్గలన్
చెంపల గొట్టు పల్వరున, • సింగములన్ బెదరించు మధ్యమున్,
కెంపును నీరసం బనుచు • గేలి యొనర్చెడి మోవి గల్గి, నీ
వింపు ఘటెంతి వోయి హృద • యేశ్వర, నా కనుదోయి కెప్పుడున్

ఉ॥ తుమ్మెదతెక్కతోడ తులఁ • దూగఁగ జాలెడు నీదుమీసమున్;
తమ్మల నేలు నీ కనులు, • తల్పునుబోలె వెడంద యైన నీ
తొమ్మును గాంచి, మోహము నెఱుంగని నా మది యిప్పు డ క్కటా
కుమ్మరిసారె లోపల తగు ల్గొని నట్లుగ నాయె నాయకా॥

ఉ॥ నా పెనుమోహ మంతయుఁ గ • నంబడు నట్లుగ మాటిమాటికిం
జూపులఁ దెల్పుచుంటి; ననుఁ • జూచుచు నవ్వచు నుంటి వీవునున్:
నా పయి కూర్మి పుట్టి యటు • నవ్వితివో, యటుగాక నాదు సం
తాపము గాంచి బేల నని • నవ్వితివో, యెఱుగన్ మనోహరా॥ 8

చ॥ సరిగను, మోడి గాఁగ, సరఁసంబుగ, తేలిక గాఁగ, నోరగా
చుఱుకుగ, నన్నుఁ జూతుః వల • చూపులభాషను నే నెఱుంగ;వల
తెఱవక, యిచ్చుకే తెఱచి • లేతగ, పూర్ణము గాఁగ. విప్పి సుం
దరముగ నవ్వు చుందుః వల • నవ్వులభాషను నాకు నేర్పరా॥ 9

శా॥ నీ వెవ్వండవు, నే నెవరై ? నహహా! • నీమీఁద నీమాడ్కి నా
భావం బేటికి నిల్వ, కల్వవిరికి • పద్మారిపై రీతి? యా
పూవుంబోలిక దూరపుంజెలిమియే • పొందంగ నా కబ్బునో?
నీవు నేనును బూవుదావియు బలె • నెయ్యంబు మై నుందుమో?

చ॥ ఒకరికి మెచ్చు గొల్పు సొగ, • సొక్కరికంటికి నచ్చదోయి నా
యక భవదీయరూపము మదఱులకుం బ్రేయ మైన యట్టి పో
లికగనె, నాదు రూపమున • లేని విలాసము లేని నీదు కం
టికిఁ గనిపించుత, స్మరుఁడు • నేర్పుమెయిన్ ఘటించు మాయచే!

ఉ॥ ఒక్కొక్కకాంత కొక్కొక్కప్రియుంగను నంతకు లోకమంతయున్
నిక్కముగా నెఱారివలె • నే కనుపట్టును; కన్న దాదియున్
చక్కని నాదనోపవని • చందమునం గనుపట్టుః నీవు నా
దృష్కుల పడ్డ యంతటనె, • దిక్కులు పుష్పమయంబు లయ్యెరా

ఉ॥ ఓ రమణుండ, స్త్రీపురుషు • లొండొరులన్ సమనాంఘ నేలఁగాఁ
బో "కది జన్మనాసనయె • పో," యని పెద్దలు పల్కె లేకె? తా
గోరిన పూరుషుఁడు తను • గోరుటకంటెను భాగ్య మున్నె? నిన్
గోరితి: నీవు నాకు ననుమాలుడ నాదువో, లేదో? యక్కటా!

చ॥ వల పెద లేని యట్టి మగవానిపయిన్ మన సుంచి, వానితోఁ
గలయఁగఁ గోరుకంటె నరకం బిఁక స్త్రీలను వేతె కల్లునే?
పెలియని నీపయిన్ నిలిపితి మది: నీపయి నీదు చిత్తమో
చెలుపుడ నాదుభాగ్య; మిదె • చేతులు మోడ్చితి:యేలుమా ననున్

మ॥ వలపుం దాతురు గాని, పూరుషులతో • వా యెత్తి స్వప్నంబుగం
దెలుపం జూడరు స్త్రీలు: నాదువలపున్ • నే నాపుకో లేక, ల
జ్జల కుండన్ వెలిఁ బెట్టుకొంటి ననుచున్ • సి గ్గయ్యె; నెమ్మోము నిం
కిలలోఁ జూపఁగ లేను: దాచుకొననిమ్మి నాథ నీ గుండెపై॥

ఉ॥ కన్యనో యన్యకామినినో • కా వలె నంచుఁ దలంకఁ బోక, సా
మాన్యగ నెంచి ప్రాపకము • మాట తలంపుము; నిన్నుఁ దక్కనే
నన్యుల కంట నైన నగఁయన్; రతివేళనె వేశ్య నొచు నిన్
ధన్యునిగా నొనర్తు, గులఁనారు లెఱుంగని యట్టివేర్పుతో॥ 16

మ॥ నినుఁ జూడన్ వలె నంచు, వీ లయినచో • నీతోడ సంభాషణం
బు నొనర్పన్ వలె నంచు, వాకిటనె తేఁపున్ మాపు నేఁ గాపురం
బొనరింపం దొరకొంటి; మోహమున నోహో! సాహసం బెక్కువా
యెను: నేనే చనుదెంచి, పైఁ బడెదఁ జుమ్మి నీవు రా కుండినన్॥

ఉ॥ నిన్నుఁ గనంగ, నా మనసు • నిక్కముగా సెగ పొంత నెన్నయా:
“వెన్న వలెం గరంగు నలివేణుల కౌఁగిటఁ జేర్చుటే సుఖం,”
బన్న వరూధినీ వచన • మారసి, నన్ వరియింపు; మట్లు గా
కున్నను, నా మన స్సుడుకున్ నవమన్మథ, మన్మథాగ్నిచే॥ 18

మ॥ మగరాజా, బిగు వేల? బ్రహ్మ భవదాత్మం జేసెనా యేమి తా
యిగ? నేనే మగవాడ నై, మఱియు నీవేకాంత వై, నా పయిన్
మిగులన్ మోహముచేతఁ గ్రొంగుచును నీ • మే నున్నచో, నూర క్షి
పగిదిన్ బెట్టొనరించి నీ యుసుగులన్ • బాలౌటకుం జూతునే?॥

ఉ॥ నమ్మక మైనదాన ప్రియఁనాయక, నా హృదయంబు నీకు నే
నమ్మెద రమ్ము నీ దయకు; నయ్యది చాల ప్రియం బటంచు బే
రమ్మును బెట్టి నీవు కొనఁరం దొడఁగన్, పయిపెచ్చుగా మడం
గమ్ము నొసంగెదన్ వదలఁగా వల దింతటి చొకజేరమున్॥ 20

చ॥ అవసర ముండి నేఁ బలుకు ♦ మన్నను బల్కువు, పంచదార చి
ల్క వలర? నిశ్చయం బగు శుకంబుగ నా భుజపంజరంబునన్
వివిధవిదోదవాక్కులను ♦ వీనుల విందుగఁ బల్కుచున్ వసిం
తు వనిన, నీకు నా పెదవి♦దొండను తిండిగఁ బెట్టెదం బ్రియా॥

చ॥ వనిత దనంతఁ దా వలచి♦వచ్చినఁ జల్కన యంచు, నన్నఁ జ
ల్కనగను జూడఁ బోకుముర; ♦ కా దని చుల్కగఁ జూడ నెంచుకొ
న్నను, పురుషాయితంబులను ♦ నా మెయిభారము గాఁగ నుండఁ బో
దని యలునన్ ననుం గలయఁరా వలరాయనికేళి నాయకా॥

చ॥ మగఁ డన కంటికిం పగుచు♦మక్కువ గొల్పు నతండె యంచు ము
త్తగవును దెల్పెఁ దార; యల ♦ తారకుఁ జంద్రుఁడువోలె నీవు నా
మగఁడవు త్రాఁడులేని యను♦మానము తీఱఁగ, బాహుపాశమున్
బిగువుగ నా గళంబునను ♦ బ్రేమను గట్టఁగదోయి నాయకా॥

సీ॥ ముద్దాడెదను రార ♦ మోహనాకార నన్

ముద్దాడ నీకు మో♦మోట మైన;

పెదవి నొక్కెద రార ♦ ప్రియనాయకా నాదు

పెదవి నొక్కుట నీకు ♦ బిడియ మైన,

కొఁగిలించెద రార ♦ కామినీమూర నన్

కొఁగిలించుట నీకు ♦ కష్ట మైన,

సరస మాడెద రార ♦ సరసాఁడా, నాతోడ

సరస మాడుట నీకు ♦ శంక మైన;

గీ॥ కటకటా! నోట వ్రేల్ వెట్ట ♦ కఱవ లేని

కరణి నున్నావు గాని, యె♦దఱపెదవుల

గఱచి నట్టి భుజంగళి♦ఖామణి వొకొ!

ఎట్టి పుట్టలో, నేపామో ♦ యెవరి కెఱుక?

శా॥ నీ సౌందర్యము కాంచి యాశ పడితికా • నీ చిత్త మేతీరో? నీ
మీసం బట్టువ్రసన్న మై తనరు నో? • యా రీతిగాఁ గాక, నీ
మీసం బట్టులు వక్రమో యెఱుఁగ; నీ • మీసాలలో నవ్వులుకా
నా సందేహము వృద్ధి చేసె; నది మాఁన్పం జిత్త మిమ్మా ప్రియా॥

ఉ॥ నాయక, నీవు నకా వలచిఁనాఁడ వ టంచును నాకుఁ దెల్పుఁగా
నే, యొడ లెల్ల జల్లు మనిఁయెకా, వలిగాలికి తీవ కై వడికా;
కాయము దాల్చి నందులకుఁ • గల్గె నదృష్టము నేటి; కింక నా
ప్రాయము ధన్య మయ్యెఁ నిటుఁపై మఱి యే డెటు లై ననుకా సరే॥

ఉ॥ ఎన్నఁడు నీకు మోహముదఁయించునో నావయినంచు నుండఁగా
ఇన్నిదినాల కద్ది లభిఁయించెను కాంతలప్రాయ మన్ననో
క్రొ న్ననవంటి దోయి 'యిదిఁగో' యన నాఱునెలల్ గతింప కుం
డ, న్నను ధన్యురాలిఁగ నొసర్పఁగ రాఁ గడవోయి నాయకా॥

ఉ॥ శోకలు గోర, రూకలును • గోరను; సొమ్ములుఁ బెట్టఁ గోర, నే
శోకముగోర నీ కరుణ • సోకుటయే పదివేలు నాకు; నీ
రాకనె కోరు చుండెదను • రాకను జెందొవ గోరుమాడ్కి న
తాకలు నన్ను పెట్టకుముఁరా, కలకాలము నేలరా కృపకా॥ 28

చ॥ తనప్రియుఁ గూడకుండ వసుఁధం గులకాంతకు నత్త యంచు, మా
మని, మఱి యాఁచుబిడ్డ లని • యడ్డులు గంగకు నొడ్డు లట్లుగా
కని కని నాదు కాపురము • గంగను దింప తెగింపు పుట్టె; గం
గను శివుఁ డేలుకొన్నటులుఁగా నను నేలెద వన్నచో ప్రియా॥ 29

చ॥ పురుషవరేణ్య! స్వాతి కయి • ముత్తైపుఁజిప్పల రీతి నా కనుల్
త్వరపడు చుండె తావకవిఁలాసము కన్గొన స్వాతిబిందువుల్
కురిసిసఁ గాని ముత్తైయపు • కోవ జనింపదు శుక్తు లందు; ని
న్నరయనికాల ముండె యుదఁయం బగు నా కనులందు ముత్యముల్

మ॥ నిదుర న్మాని మెఱుంగుగా నలికితిన్ ♦ నీ వచ్చుచాదుల్ పదిం
బది నా కాటుకకన్నులం బఱపి; రమ్మా, నాకు కన్పండుగొ;
ఎదురుం జూచుచు నుంటి 'ఇ ల్లుకఁ గానే పండుగా?' యంచు న
వ్వెద వేమో? యొకయిల్లె గా, కలికితిన్ ♦ వీధిన్, మఱిన్వాడయున్॥

ఉ॥ హందులు మంత్రముల్, వలెనె ♦ మామకచిత్తము మెత్తఁ జేయ నీ
సుందరమందహాసములె ♦ చొక్కఁగఁ జేసెడి మందు లొ; భవ
చ్చందనశీతలోక్తులె ముదం బిమ మంత్రము లొనుఁ డెందమా
నందముఁ బొంద నన్ కలిసి ♦ నవ్వుచు కేరుచు నుండరా ప్రియా॥

చ॥ రిమణుడ, నాదు మానససంస్కరణ్ వలరాజు నీదు మీ
స నునెడి మేలిగాలపుకొసన్ నునుమోవియెరం దగిల్చి నే
ర్పుమెయిని వేటలాడఁగను, ♦ మోస మెఱుంగని దై మదాత్మమ
త్యమకట! యందుఁ జిక్కువడి ♦ యట్టిటు కొట్టుకొనంగఁ జొచ్చెరా॥

శా॥ నాకున్ నీకును గొంత యున్న దని నానారీతులం బేరులన్
లోకుల్ వెట్టిరి: వాదు రాఁ దగిన దెట్లున్ వచ్చె; పో దెన్నఁడున్
కాకుల్ లోకు లనంగఁ బోకు, జనవాక్యం బద్ది కర్తవ్యమే:
కై కొమ్మా ప్రియకాంత గాఁగ నను నేకాంతంబునం గాంతుఁడా

ఉ॥ రోసము కల్గి నట్టు లతిరూక్షముగాఁ గను నన్నుఁ జూచుచున్,
మీసము త్రిప్పె దేమిటికి? ♦ మేటిమగండనె యైన జంకులే
కోసుకుమార, ర; మ్మ తనుఁ యుద్ధము నందు పెనంగి చూత: మా
యాన మటంచు ముం దెవర ♦ మందుమొ వారలె యోడినట్లగున్

ఉ॥ వ్యాకుల మేల? వల్లభ, పఁరాంగనఁ గూడినఁ బాపమంచు తా
టాకుల లోన వ్రాసి రనియా? యల వ్రాత లెటున్న, నేమిరా?
నీకును నాకు బ్రహ్మ మును ♦ నిక్కముగాఁగను వ్రాసి యుంచె: నే
పోకలఁ బోయినన్ జరుగుఁ ♦ బోతుడ కాతనివ్రాత రీతిగన్॥

శా|| వాసన చూడ నట్టి ప్రసవంబు నటంచును గొప్ప లేల? వి
న్నా, సరసాశులన్ వలపునం దనియించినదాన; నీవును
వాసిగ నెన్నిపూవులనొ ధ వ్రాలినతేటివి యాటచేత, ఏ
దీ? సరసుండ, నా పెదవి తేనెరుచుల్ చవి చూచి చెప్పుమా||

మ|| అనురాంగ బెద నీకు నా పయిని లే ధ న్నట్టి లోపంపు మా
టను బల్కంగను బోకు: కుంకుమముతోడం గూడి వాసించు చం
దనపుంబూతల నెట్ట నైన యురముం ధ దాకించి నిన్ కౌగిలిం
తును బ్రాణేశ్వర, దాన నీ హృదయ మండున్ రక్తికల్లుం జమి||

శా|| ఆకాంక్షన్ నిను నేగ గడున్ వలచి ధ్రువారముల్ మానుటం
జేకూరెన్ శివరాత్రిజాగరణసంసేవాఫలంబున్, విశు
ద్ధికాదశ్యుపవాసపుణ్యఫలముం: ధ బ్రాణేశ, కైలాసమున్
వైకుంఠంబును గాగ నీ కవుగిలిన్ ధ వాంఛించి నేగ గాంచెదన్||

చ|| ముడుపులు గట్టుకొంటి, మఱి మ్రొక్కులు మ్రొక్కితి, దేవుడెవ్వడె
క్కడగ నెబడ నీ చెలిమి ధ కల్లగగ గోరి; లభింప దాయె: నా
ముడుపులు నీవై కై కొనుము, ధ మ్రొక్కులు గైకొను: మీవెనాదుదే
వుడవు, దయాస్వభావుడవు ధ ప్రోవుము నన్నిక జీవితేశ్వరా||

చ|| ఇల పయి నాడు దాచు జనింపంగరాదు; జనించె నేనియున్,
వలపును బొందగ గూడ; దధివా, వల పొందిన, లోనగ గుల్లగా
వలయునె కాని దాని మగవానికి జూపంగ రాదు; చూపినన్,
చెలువకు రోత యై బ్రదుకు ధ చీ యనిపించుగదా మనోహరా

చ|| నదనము నైన జూప; విడివా దటరా? 'యిటరార'యన్న, నీ
'వదె యిదె'యందు: విద్దిమరియా దటరా? స్ఫుటరాగమూను నన్
కదియవు; భార్యకౌగిటనె ధ ఖైదటరా? కట! రతిగుండె దా
ల్చెదవు: మదీయసంగమము ధ చేదటరా? విటరాజశేఖరా|| 42

నీ! కంటిని గన్నుల ♦ కలుపు దీటుగ, సుమ
 శరు ధిఃకరించు నీ ♦ చక్కఁదనము;
 వింటిని రతిశాస్త్ర ♦ వివిధరహస్యంబు
 లెఱిగిన నెఱజాణ ♦ వీ వ యనుచు
 అంటిని “కరుణామయా, నీకు నే దక్కి
 తిని, నీవె నా కిఁక ♦ దిక్క”టంచు
 ఉంటిని, “నీ కృప ♦ యొకనాఁడు గా కున్న,
 నొకనాఁటి కైన నా ♦ కొడవు” సనుచు;

గీ! వింటిని శరా? సంధించి ♦ విషమబాణుఁ
 డొంటిని జుఱుక్కునం గొట్టు ♦ చుండె; వాలు
 గంటి, నిదె కేలుమోడ్చి వేగతుల వేడు
 కొంటిని: గవుంగిటంగప్పు ♦ కోడెగాఁడ॥

అవె! నిన్నుఁ గన్న మొదలు ♦ నిముసమున్ మగనితో
 అంకుతన మొనర్ప ♦ జంకువృట్టె:
 నన్నుఁ జెట్ట వట్టి ♦ నాదుపాతివ్రత్య
 విధిని నిలుపు మచ్యు ♦ విటవరేణ్య॥

44

ఉ! హేయపుమాట లన్యు లనఁనీ, కులబంధువు లెల్లరున్ వెలిన్
 వేయఁగనీ, చెలుల్ విడువఁనీ, పతి మున్నగువార లెల్లరుల్
 చేయఁగనీ, భయంపడను: ♦ చిత్తము నీ కయి దాఁచి యుంచినా
 నోయి మగండ, వేలు మన ♦ ముందము రమ్ము యధేచ్ఛగా నిఁకన్

ఉ! సామి, యి దేమిపాప! మొక ♦ జాబున కైన జవాబు వ్రాయ వే
 మీ? మృదులాంగుళంబులకు ♦ మిక్కిలి కష్ట మటంచు వ్రాయ లే
 దేమొ? యిదొక్కకష్ట మని ♦ యింతభయంపడు చున్న, నా యుర
 స్సీమను జండనద్రవము ♦ చిక్కఁగ రాయుట కేమి యందువో?॥

ఉ॥ చిత్తజరూప నీవు కృపఁచేతను నా కిపు డంపి నట్టి నీ
యుత్తర మంది నంతనె, ప్రియం నినుఁ గ న్నటులాయె; జన్మ మే
నెత్తుట రిత్త వోక, ఫలియించిన యట్లుగ నాయె; నేలపై
హత్తక మిన్ను ముట్టినటు ♦ లాయెను: బోయెను చింత లన్నియున్॥

తే॥గీ॥ అక్షరము లమృతకణంబు ♦ తాచు మాట
లమృతపుండేట తాచు, వాఁక్యంబు లమృత
ధార తాచు, నా జీవనాధార మయ్యె
నీవు వ్రాసి పంపినచీటి ♦ నీటుకాడ॥

48

ఉ॥ కంటిని నీదుజాబు వగఁకాడ, కనుంగవి కద్దుకొంటి, జె
క్కింటను జేర్చుకొంటి, నలుఁక్రేవల ము ద్దిడుకొంటి, మానసం
బంటఁగ నొత్తుకొంటి, శర ♦ మం దిడుకొంటిని: దుంటవిటివాఁ
డింటను బంటు గాఁగ నిక ♦ నేలఁగ నుంటిని నేటి నుండియున్॥

ఉ॥ సామిగ, నన్ను ర మ్మనుచు ♦ జాబుచు బంపితి: వట్లుసేయ, న
మ్మా! మఱి యింక నే మయిన ♦ నున్న దె? యెందఱ కై న నేను కన్
బ్రాముదు? నా రహస్యమును ♦ పైఁబడ కుండఁగ నీవు దాఁచెదో
యే మని యుంట గోర్కె గల ♦ దేని దలంపకు మిట్టికోరికల్॥ 50

ఉ॥ వింటివో, లేదో? పై కడుగు ♦ వెట్టఁగఁ గూడని కొత్తకోడలన్:
వెంటనె నీదు కోరికకు ♦ వీ లొదవించుట కెట్లు నేర్తు? పు
ట్టింటికి పోవు నంతవఱ ♦ కించుక యోపిక పట్టి తేని, నా
వంటిది యాటకత్తెల ధ్రువంబుగ లే దనిపింతు కాంతుడా॥ 51

ఉ॥ చాలును జాలు పూరుషుల ♦ సంగతి: యే సతు లేని మీ పయిన్
బేలతనంబునన్ మనసు ♦ వెట్టిన, వారలగుట్టు వీధిలో
నాలవనాటి కుండుఁ గద! ♦ నానదు నోటను నూపుగింజయున్
బాలిశ, మీక; గోల నగు ♦ బాలను గానుర గోతిలోఁ బడన్॥ 52

చ॥ సరసుడ వయ్య నన్ను వెతనల్యగఁ జెల్లునె? 'చిన్నదాన, నే
మెఱుంగను, సిగ్గు దీయ,' కని ♦ యెన్నివిధంబుల పాటపాడినన్,
మఱిమఱి ముట్టడించెదవు ♦ మామకచిత్తము నీదు మాటలం
గరఁగునొ? నీదు పుణ్య మగుఁ ♦ గాని, ననున్ విడుమయ్య జారుడా॥

చ॥ ఎవ రిఁక నిన్ను నమ్మఁ గల? ♦ రింటికి నింటికి ముగ్గువెట్టినా;
వవసర మంతయుం గడచిఁనంతటనే నుడిపెట్టినాడ; వె
ల్లవిభులు నూతనస్త్రియు లిలాస్థలి న న్నటులే చరించు చుం
టి వపుర! నీదు చెల్మికిని ♦ నీకును దండము జారశేఖరా॥ 54

మ॥ ఒకరా, యిద్దఱు, ముగ్గురా, మొదట నెంతో నీవు నమ్మించి గొం
తుకలంగోసిన యాడువారు? పదులున్ ♦ నూర్లుంగదా? వారు చా
లక, న న్గోతిని దోయ నెంచితివో? బేలం గాను, నా మోహ మా
పుకొనం జూతును గాని, యెన్నఁడును నీ ♦ పొ త్తొల్ల జారాగ్రణి॥

శా॥ నీ పై నే తమయాశ లెల్ల గల కఁన్నెల్ వేనవే లో ప్రియా;
ఆపై నే నిఁక నేల? మీ చెలిమి కేనడ్డంబుగా వచ్చినన్,
పాపం బబ్బును; వారలన్ వదలి, నాపై నే తమిన్ నిల్చి, న
న్నే పాలింపు మనంగ న్యాయ మగునా? ♦ నీ వైనఁ, బాలింతువా?

చ॥ విభుడ, ననున్ వరించుమును ♦ వినొకసంగతి: యిప్పుడున్న యీ
రభసము తగ్గి నంతటనె ♦ రాకెడపెట్టితి వేని, న్యాయపున్
సభలకు నెక్కి నేఁ దగవు ♦ సల్పకమానను నిశ్చయంబుగా:
ఉభయుల మప్రతిష్ఠ పడ ♦ కుండెడి మార్గము చూడు మిప్పుడే॥

శా॥ న్యాయం బైన నశేఁగు నేఁ దెలిపెదన్: ♦ నా కీవు నీ మానసం
బీయన్ వచ్చును; మానవచ్చు: నది నీ ♦ యిష్టంబె యాఁగని వి
న్మా, యాదిన్ మన సిచ్చి, యావెనుక మానం బోవ, నే నొప్పుకో
నోయీ నాయక, చక్కగా మొదటనే ♦ యూహించి నన్ గోరుమా॥

చ॥ వరవశ మయ్యె నా యొడలు, ♦ భాగ్యవశంబున నిన్నినాళ్లకున్
దొరకిన నీదుపొందునః మఃనోహర. యయ్యెడనొత్తుకోని మేల్
పరుపున మెత్త నొ విరులపై నె పరుంటిమొ, చాపమీఁద ని
ర్వర మెఱమిని గుత్తపుగఁపుంగిట నుంటిమొ నే నెఱుంగరా॥

చ॥ ఒడలిని చేతితో నిమిరి; ♦ యొయ్యనఁ జెక్కులు ముద్దు లొడి; నీ
తొడల వసింపఁ జేసి, తమిఁతోఁ బ్రియవాక్కుల బుజ్జగించి, నా
జడు పుడుగంగఁ జేసి, రతిఁశాస్త్రము నేర్పిన యొజ్జ వొట నీ
కడఁకువతో నొసంగితిఁ బ్రియా గురుదక్షిణగాఁగఁ గాఁగిలిన్॥

ఉ॥ నీదు కవుఁగిలింతలును ♦ నీ గిలిగింతలు, నీదు వేసమున్
నీ దరహాసమున్, వగల ♦ నేర్పులుఁ దీర్పులు, నీ నయాటలున్
నీ దయగల్గుమాటలును, ♦ నీ మురిపెంపులు బుజ్జగింపులున్,
నేఁ దలపోయుచున్ మఱవఁనేరనురా ప్రియ, నీదు కూటమిన్॥

నీ॥ కను విప్పి నను నీవు ♦ కనుఁగొనం దెలికల్వ
విరులు జల్లున రాలు ♦ కరణిఁ దోఁచు;
మోవి విప్పి యొ కింత ♦ నీవు నవ్వినఁ బండు
వెన్నెలన్ మునిఁగిన ♦ విధము తోఁచు;
వలు విప్పి తీయ పల్కులు నీవు పల్కిన
అమృతధారం దోఁగి ♦ నల్లు తోఁచు;
కేల్లవ విప్పి కౌఁగిట నీవు ననుఁ జేర్చ
స్వర్గంబు నం దున్న ♦ సరణిఁ దోఁచు;

ఆ॥వె॥ మనసువిప్పి నీవు ♦ మన్నింప, నాదు జ
న్మంబు ధన్యమైన ♦ మాడ్కిఁ దోఁచుః
నీదు పొందు కంటె ♦ పైడలులకు లేదు,
లేదు, లేదుభాగ్య ♦ మో దయితుఁడ॥

నీ॥ నీ పల్కులను విన్న ♦ నిమునమందే, నాకు
జల్లునఁ గన్నీరు ♦ చిమ్ము చుండు;
నీ కేలు తాఁకిన ♦ నిమునమందే, తను
వెల్లను నాకు జల్లు మనును
నీవు ముద్దాడిన ♦ నిమునంబునందె, చె
క్కులు మిక్కిలిగ నాకుఁ ♦ బులకరించు;
నీకొఁగిలిం గన్న ♦ నిమునమ్ము నందె, డెం
దమ్ము దట్టమ్ముగాఁ ♦ జెమ్మగిల్లు;

॥ వె॥ నిన్నుఁ గూడి నపుడె ♦ నెమ్మేను కంపించు,
చేత లుడుగుఁ గనులు ♦ మూతవడును,
హృదయ మదరఁ దొడఁగు ♦ నది సుఖమో, కష్ట
మో, యెఱుంగఁ జాల ♦ నోయి సామి॥

నీ॥ పలుమాలు నిన్ను ముద్దులు గొంటి, నీదు చె
క్కిల్లు కందు నని శంకింపకుండ;
ప్రియ మారగా నీదు ♦ పెదవి నొక్కితిని, బ
ల్మొన నాటు నాకు మోమోటపడక;
గాటంబుగా నిన్నుఁ ♦ గొఁగిలించితిని, నీ
యురము నొచ్చు నటన్న ♦ యూహ లేక;
కసితీట నీతోడ ♦ గలిసి పెనంగితి,
నలయుదు వనియును ♦ దలఁపఁ బోక;

గీ॥ మున్ను నీ పొందుకై వాచి ♦ యున్నదాన
నొట, సివ మెత్తినట్లుగా ♦ నైతిఁ గాని,
యింత యొత్తుడు కలిగింప ♦ నింక మీఁద;
బెదరు మాని క్రమ్మలను రాఁ ♦ గదర సామి॥

చ॥ హృదయములోని భావముల • నెల్లను దెల్పఁగఁ బోవ, భీతి నా
పెదవులు దాఁచి యుంచి మన • ప్రేమకు నడ్డుగ వచ్చెఁ: వాని నీ
పెదవుల బిగ్గఁ బట్టి పలుఁపీడ లొనర్చుచు శిక్షచేయరా;
బెదరును మానుచున్ మణితఁభేదములన్ హితమున్ ఘటించురా॥

శా॥ స్త్రీవశ్యంబు లెఱింగి, నా మనసు స్వాధీనంబు కావించుకొ
న్నా వం చెంచెద? లేనిచో, నెచట నైఁనన్ నావలెన్ సర్వమున్
నీవే యంచుఁ దలంచి, యొక్కమగవానిన్ నమ్ముకొన్నట్టి స్త్రీ
లీ విశ్వంబున నుందురా? చెప్పుమ, నీవే యోయి ప్రాణేశ్వరా॥

చ॥ తనివి జనింప కున్నయది • తావకరూప మ దెంత చూచు చు
న్నను, బలుమాట చూతు ననిఁనం, జనుదేటక యుంటి వీవునున్;
విను, నదుపాయ మొండు వినిఁపించెదఁ: బూర్తిగ నిన్నుఁ బోలు చ
క్కనిమగవాని నొక్కరుని • గాంచుము నా వలనన్ మనోహరా

సీ॥ అల్లంతదూరంబు • నం దుండియే వేను

విన 'ఈతలన్' వేసిఁకొనుచు వత్తు;

వెవరినో వీధిఁ బోయెడివారలం బిల్చి

నట్లు గట్టిగను జప్పట్లు చఱుతు;

వింటిగుమ్మమునకు • నెదురుగా నిలు చుండి,

కేండించి యుమియఁగా • కేకరింతు;

వేను గన్నడి నంత • నే స్పష్టముగను జే

తులనెత్తి నాకు సైఁగల నొనర్తు:

గీ॥ వెవరు చూతురో యనియు నూహింప వేర?

మాయురే పండు వంటి నా • మనువునకును

నీళ్లుపోయకయున్నచో, • నీవునాకు

అంకుమగఁడవు కావఁటఁగ? విటకాఁడ॥

చ॥ నలుపురిలోన నన్నుఁ గని • నవ్వుచు నిల్తువు; కంటిసైఁగలం
దలఁపు లెఱుంగఁ జేసెద; వెదం జెయి చేర్చి శిరంబు వంతు; పూ
ర్వులు నిగిడింతు; వోవ్థమును • ముద్దుల కొగ్గెద: విట్లు లైన, నె
ట్లులు మనగుట్లు నిల్చు? మగఁడున్ బసివట్టుఁ గదా మనోహరాగి

చ॥ గడె కొకజాబు నంపెదవు; • కన్నడ కున్నను, మాటిమాటి కి
క్కడ కరుదెంతు: వింతతమఁకంబున వేగిరపెట్ట, నా కెటున్
గడచును? నీవు కోరినప్రకారముగా నను రేబవల్లు నీ
కడఁ బడిగావు లుండు మనఁగా, వశమా? మగనాలరా ప్రియా!

చ॥ రమణుడ, నేను రామికిఁ జిరాకును జెందకు; కత్తికోతకా
దు మగఁడు బ్రహ్మరాక్షసునఁటల్ ననుఁ గాఁచియె యుండు నెట్లుగా
సమయము చిక్కునో యెఱుంగ; • సం దోకయించుక కల్గె నేని, నీ
సముఖమునందు వ్రాలుదుచు • చప్పున తెక్కలు దాల్చి యైననున్

ఉ॥ ఇంచుక యేని పై కరుగ • నీయవు; పై మగవారితోడ భా
షించుట కొప్ప; విల్ వెడలఁ • జేర వలెన్ నిను; పుస్తె కట్టి పో
షించుమగండు నీ యమలు • చేయఁ దలంపఁడు: నీకు లొంగినా
నంచును, నింత లోకు వఁటఁరా యొనరింతువు జార శేఖరా?॥

ఉ॥ అమ్మకచెల్ల! కంచు పదు • నై నది నీ మది యం చెటింగి, నా
సమ్మతి యెల్లఁ జంపుకొని, • సాధ్య మసాధ్యము నెంచ కీవు న
న్నెమ్మొయిఁ ద్రిప్పుకొన్న నటులే తిరుగాడుచు నుంటి: నిట్లుగా
నమ్మితిఁ గాన, నెన్నఁడును • న న్నెడఁబాయకుఁ బ్రాణనాయకా!

చ॥ 'వలవదు నీదుచెల్మి, మగఁవారల నమ్మఁగ రా' దటంచు నేఁ
బలుకఁగ, నమ్ము మంచు పలు • బాసలుసేయుచు నాదుసమ్మతిన్
బలిమిని బుచ్చుకొంటి: విటుపైఁ గద నీదు నిజం జెఱుంగఁగా
వలె? వగకాడ, 'నమ్మి చెడువారలులే' రనుమాటనిల్పరా!

ఉ॥ ఆసలు పుట్టు నట్టులుగ • నచ్చికబుచ్చిక లాడి, యెన్నియో
బాసలు చేసి, యాపయి సె॥బాసు! మొగంబును జూప వైతి వో
యీ సరసుండ; మోసము స॥హింపను: నీవిటు కృష్ణవేషమున్
వేసిన, భామవేషమును • వేసి జడన్ నినుఁ గొట్టెదం జమీ॥ 75

చ॥ సరసుండ వంచు నిన్ గని ప॥సం దొనరించితిఁ గాని, సంకులం
విరుగు పదారవిందములు • నీ వన, నెందుకు మోహమొందున్?
దిరిగెడికాలు నీ దయినఁ • దిట్టెడు నట్టిది నాదునోరు: వే
గిర మరుదెంచి, ముద్దుల బి॥గింపుము నా పెదవుల్ మనోహరా॥

ఉ॥ తప్పిన మీవు చేసియును • దప్పులు నా పయి మోపి చప్పునం
జెప్పక లేచిపోతి వతి • చిత్రముగా! నిను నేను వేడుకొ
న్నప్పుడె రాఁ దలంచితివో? • నట్టుగ బెట్టుగకూరు చున్న, నే
నొప్పును: నీవె ముందుగఁ బ్రి॥యుండ, ననున్ బ్రతిమాలుకో వలెన్॥

ఉ॥ ఏమిటి నేను తప్పు ఘటి॥యించితిఁ గన్నుల నెట్టి చేసి నె
మ్మాము ముడించి పోవుటకు? • ముక్కున నింతటికోపమా? యిదే
ప్రేమకు లక్షణంబో? యిటు • బెట్టనరించినఁ దా॥ళజాల; రా
రా మఱి యల్క పెండ్లికొడు॥కా! బ్రతిమాలితి నేనె ముందుగా॥

ఉ॥ ఆడుది యల్లినం బురుషాఁ • డామెను దేర్చుటపోయి, నాపయిన్
నే॥ డిట్లు నీవె యల్గుటయు • నేను నిను న్బ్రతిమాలుకొంటయుం
జూడఁగ వాడవాడలను • సుందరు లంతలు నవ్వకుందురా?
మోడిని మాని రాఁ గదర • మొక్కెద నీదు పసిండికాళ్లకున్

ఉ॥ అట్టె విశేషమోహమున • నాడుదియు న్మగవాడు నుండ, గన్
కుట్టును ముండదై వమున॥కున్: మన యిద్దఱప్రేమఁ జూచి, యి
ప్పట్టున నన్యదేశములఁ • బట్టఁగఁ జేసెను నిన్ను దేవుఁ; డే
నెట్లు శవద్వియోగము స॥హింపఁగఁ జాలుదురా మనోహరా?॥

ఉ॥ లేచిన దాది నిద్ర కయి ♦ లేచినదాకను నిన్నుఁ గూర్చి యా
లోచనయేకదా? కలలలో నినుఁ జూచుటయేకదా? నినుం
జూచిన దాక తాళ; ననుఁ ♦ జూడఁగ వీలు ఘటిల్లి నంతనే
వేచనుదెమ్మ, క్షేమమును ♦ వెంటనే వ్రాయుమ యోయి నాయకా॥

చ॥ ఉదయము నుండి రాత్రినఱ ♦ కోప్రియ, నిన్ను గుఱించి నేఁ బదిం
బదిగఁ దలంచు చుండెదనుః ♦ బాప మోటుల్ పలఁబాటు చుందునో
గద? యొకమారు నే నటులుఁగాఁ బలఁబాటుట లేదుః నన్ను నీ
వు దలంచు చుందునో, తలఁపఁగో, పయివెంతలలోన మున్గుచుక?

ఉ॥ ఆ పయిచోట కుల్కుజవఁరాండ్రును, జక్కనిమాయలాండ్రునుం
గాఁపుర ముందుః వారలు వఁగల్ కురియింతురు; లేనిమోహమున్
జూపుదు; రిచ్చకంబులకుఁ ♦ జొత్తురు: వారలమాయ లందు నీ
వేపగిదిం దగు లొక్కనక ♦ యిచ్చటికిన్ మరలంగ వత్తునో?॥ 83

ఉ॥ ఆ నెన,రా సమాదరణ, ♦ మా నల, పా యభిమాన, మా ప్రియం
బా నయ,మిన్నియున్ సతము ♦ లంచుఁ దలంచుచు పొంగు చుంటినే
గాని, హఠాత్తుగాఁగ మన ♦ కాఁపుర మిట్టులు తెల్లవాలు నం
చే నెఱుంగన్: దినంబు లిక ♦ నెట్టుల దాటును నాకు వల్లభా॥84

ఉ॥ కన్నులనీటచే కరఁగి, ♦ కాటుకరేఖలు నాదు చెక్కులం
దున్నవి: నీవు నిర్దయఁ బ్రియుండ, ననున్ విడనాడి నంత నుం
డి, స్నిరతంబు నే: బడిన ♦ నెవ్వగ నియ్యవి లేఖ లొచ్చుఁ దె
ల్పు: న్నయనంబులం దెఱచి, ♦ పూర్ణకృపం దిలకింపు నా దెసన్॥

ఉ॥ 'కోరినపూరుషుండు సమఃకూటెను, గోరిన యట్లతండు నన్
గూరిమిఁ జూచు చుండె, రమణుల్ మఱియెవ్వరు నాకు సాటి?' యం
చూరక నేను గొండ పయి ♦ నుండఁగ, నన్ విడనాడి నీవు నా
కోరిక తెల్ల నేలకును ♦ గూలిచినాడవు నిర్దయాత్ముడా॥ 85

చ॥ వలచితి నిన్ను, నీ వలపు ♦ వాంఛ యొనర్చి గడిచితిన్; నినుం
గలిసితి, నీవు నన్ కలియఁగా సుఖవార్ధిని మున్ని తేలితిం:
జెలుపుఁడ, జన్మ సార్థకత ♦ చెందితి; నీ వెడఁబాసి తంచుఁ జిం
తిల; నలనాఁటిసౌఖ్యమె మదిం దలపోయుచుఁ దృప్తిచెందెదన్ ।

చ॥ విడిచితి వారు వీ రనక ♦ విశ్వము నీ కొట: కట్టి నన్నుఁ బో
విడిచితివా? 'యొకప్పుడును ♦ వీడ,' నటన్న ప్రమాణవాక్యముల్
విడిచితివా? ధరాజనులు ♦ విన్నను సి గ్గు నన్నభీతియున్
విడిచితివా? సరే, విడిచి ♦ పెట్టుము దోసెడునీళ్లు నాకు నై ॥

మ॥ విటరాయా, మటుమాయమాటలను వేనే లాడి మున్నీవు న
న్నెలులో యొప్పుగఁ జేసినాఁడ, వది నేఁజే మయ్యె? మూన్నాళ్లము
చ్చటకా నన్నిట వీధి జెట్టితి? వెదన్ ♦ జంకై ననుం బుట్ట లే
దటరా? యప్పుడె క్రొత్తవెంట చెడి యాహా! ప్రాతరో తయ్యెనా

ఉ॥ వేళ లభింప దాయె నని, ♦ వీలు ఘటిల్లక యున్న దంచు, ని
ల్లానికి కోప మంచు, మిషల్ వచియించెద వేర? నా పయిన్
బాళి నశించె నన్న బె నిబద్ధిర: నీ కిపు డొక్కచొక్కపున్
బాలికయే తటస్థ మయినన్, గ్రహియింపక మానుకొందువా? ॥

చ॥ మనసు నొసంగనో? మిగుల ♦ మక్కువ చూపనో? భక్తితోడ నీ
పనుపు లొనర్పనో? హృదయపద్మములోపల నిన్నె దేవుఁగా
ననుదినమున్ స్మరింపనో? ప్రియా, ననుఁ బాయుట కేమిదోష మే
నొనరిచితిన్? ప్రమాద మెదియో ఘటియిల్లిన, సైవ జెల్లదే?

చ॥ కుతుకము గల్గె మున్ను ననుఁ ♦ గూడుట; కా తమి యెల్ల నిప్పు డ
ద్భుతముగఁ బోయె నో ప్రియుడఁ: దూరపుకొండలు చేరు నై నఖ
క్షతముల నున్పుపాయుటనో? ♦ కాక, తినం దిన గారె లందుఁ జే
దు తగులు నట్లుగా నరుచి ♦ తోచెనా నా మధురాధరంబునన్? ॥

చ॥ బడఁబడ కుండ నే బిగిసి • యున్నదినంబుల నాదు పొందు కై
పడఁగను రాని పాట్లు పడి, • పల్మలు నన్ బ్రతిమాలుకొంటి; వి
య్యెడ మొగ మైనఁ జూప, విది • యేమిర? 'యక్కట తీటి నంత, నె
క్కడప్రియు?' లన్న పాట పగఁకాడ, యదార్థము చేసినాడవా?

ఉ॥ నొచ్చు నటంచు నీ పెదవి • నొక్కఁగ నై తిని, నొచ్చు నంచు నిన్
గ్రుచ్చి కవుంగిలింప మది • కోర్కులు తీఱఁగ కాల మున్న దం
చిచ్చ యడంచుకొంచుఁ జరి•యించుచు నుండఁగ, నింతలోననే
తెచ్చె వియోగ మయ్యయ్యె! వి•ధిన్ మఱి యెవ్వఁ డిట్టుదుం బ్రయా

మ॥ సరసుం డై సరి గాఁగఁ బెక్కుసతులన్ • సంప్రీతి శ్రీకృష్ణుఁ డొ
క్కరుడే సల్పఁగఁ జాలె; త కొ్కురుల క•క్కార్యంబు శక్యంబె? 'యి
ద్దఱ పొం దేలర? వద్దవ,' ద్దనిన, మున్ • దర్పంబు లీ వాడి, య
ద్దిర! నేఁ డింటిభయంబు నొక్కమిషగాఁ • దెల్పంగ నెట్లొప్పుడున్?

మ॥ ఎలమిన్ నీ విటులుండ, నేనవతి యో • యే రాలొ యీ సూని క
న్నులలో నిష్ఠులు సోసికొంచు మన పొం•దుం బాపె; నీ కౌఁగిటం
గులుకం గోరియ్యె? దాని నా యుసు రికం • గొట్టన్వలెన్ నాథ! నా
వలెనే యద్దియు నీకు మార మయి తీ•వ్రగ్లాని పొందన్వలెన్!॥

శా॥ నీ విం కొక్కతెఱ్ఱిఁద రంగుపడి దా•నింగూడి యుప్పొంగుచున్
వేవేభంగుల క్రింద మీఁదఁ బడ, మీ•స్వేచ్ఛావిహారంబులన్
నే వారింపను గాని, యొక్కటి మదిన్ • నిక్కంబుగా నెంచుకొః
మ్మావం తై నను నీకు నా యుబుసు లే • ద న్నట్లు లుండన్ వలెన్॥

ఉ॥ వింటిని వింటి, నీ కిపుడు • వేడుకకత్తెయొకర్తు కొత్తగా
నంటన మయ్యె నంట! యటు • తొటను న న్నెడఁ బెట్టి తంట! నా
యింటికి రాక యుండ, నది•యే మొలలోఁ జెయినెట్టి యాఁపనో?
పెంటనె యాఫలం బనుభ•వించెద, వుండర నీవు ధూర్తుడా॥ 98

ఉ॥ పీరి, సనుం ద్యజించి మోళి • యొక్క-తెకుం దగులాట మైతివా?
 కూరిమి మ్హార లిద్దలును • గుల్కఁ దలంచితిరా? సరే, మిమున్
 దూరము చేసి, నాసవితి • తుల్లడఁగించి కలంప కున్న, నా
 పేరును బెట్టి నన్నికను • బిల్వకురా సరివాడిలోపలన్ ॥ 99

ఉ॥ మంగళ మేను నీకుఁ బలుఁమార్లును గోరెద; నీవు నన్ను నే
 భంగిఁగఁ జేసిసన్ సరియె; • పాలనుముంపుము, నీళ్లముంపుఁమా
 సంగతితోడ నా కొకప్రసక్తియు లేదు; శుభాంగ, నిత్యమున్
 మంగళ హూత నీకు, జయఁమంగళమున్, శుభమంగళంబునున్!

జాబులు రెండుభాగములు

సంపూర్ణము.

సరసోక్తియుక్త

కృష్ణ శతకము.

గ్రంథకర్త.

నెట్టి లక్ష్మీ నరసింహాము.

— స ర సో క్తు లు. —

———)°(———

‘ రామాయణము అంకు, భారతము బొంకు ’

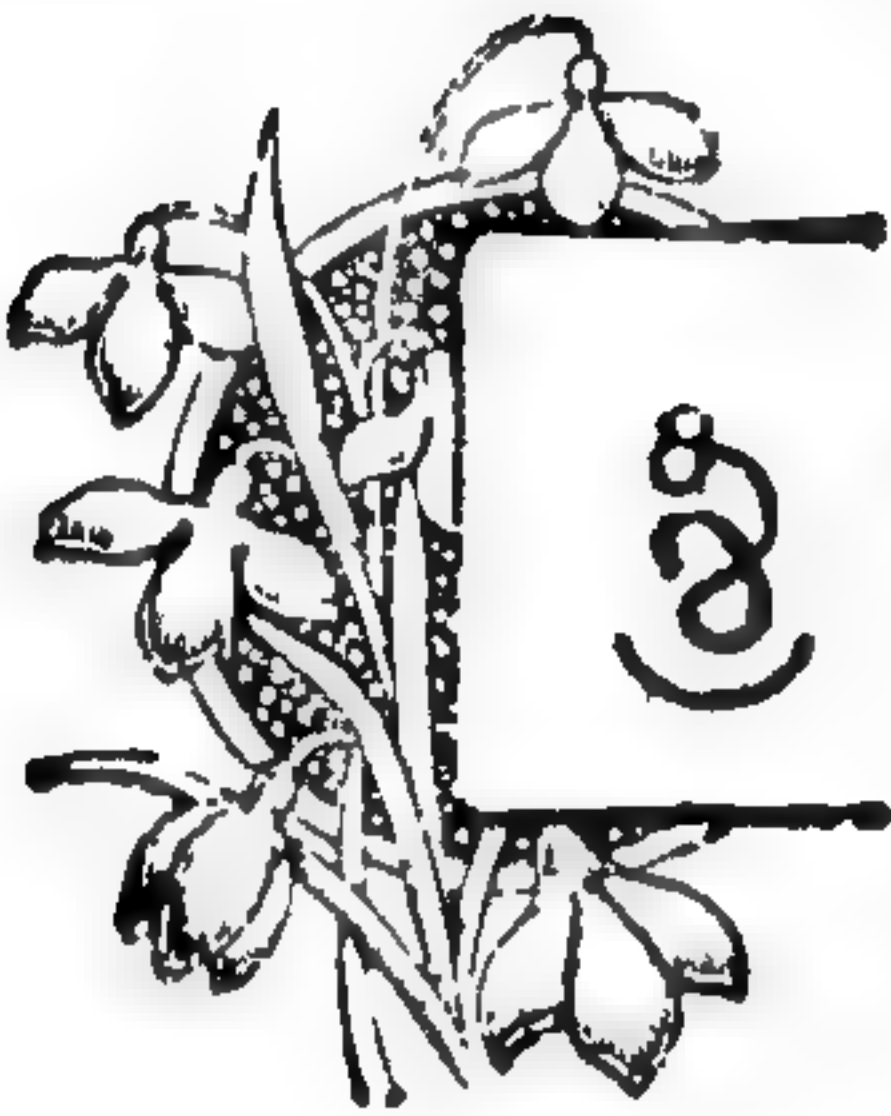
‘ బూతుపూకుమాట తాడితే, కాని పూకు సంకెళ్లు పడతవి ’

‘ బూతు లేదు; ఆతు లేదు; కాలెత్త వమ్మా కట్టి పెడతాను ’

శ్రీ రస్తు.

సరసోక్తియుక్త

కృష్ణ శతకము.

శ్రీ

రమణీకళత్ర, సర

సీరుహవత్రవిశాలనేత్ర, వి

స్తారకృపారసంబువఁ బ్ర

జాపరిరక్షణ మీ మౌనర్ప భూ

భారము వృద్ధి కాఁగ, నది

పాపఁగఁ గృష్ణుడ వై జనింపనే?

‘నేరక వచ్చినన్ కడుపు

నేరువుతోడనె దించుకో వలెన్’.

క॥ హరిహరి! ‘గాడిదమొడ్డయె

గరుడస్తంభంబు’ గాఁగ • గాడిద కాళ్లన్

శిర మిడె వసుదేవుం: డది

యటచిన నీ కార్తి గల్గు • నని శ్రీకృష్ణా!

2

క॥ ప్రియమున దేవకి కనె ని

న్ను; యశోదకు నేగతిం దఁ నూజుండవు నీ

వయితో? ‘దెంగులు గుట్టమ

వియుఁ బిల్ల దివాణము’దను • విధమునఁ గృష్ణా

3

ఉ॥ అంగన లెల్ల గొడ్డుముసలమ్మ యశోద కుమారుఁ గాంచె నం
చుం గమలాయతాక్ష, నినుఁ ♦ జూడఁగ సాగిరి: యద్భుతంబు హె
చ్చంగ 'విచిత్రవిప్రునకు ♦ చన్నులు పుట్టగ వీపు నందు, పం
చాంగపుబ్రాహ్మణుండు పలుసారులు జూచుచు నవ్వె నట్లుగన్॥

ఆ॥ వె॥ నీదుబొడ్డు తమ్మిని విరించి యుంట నీ
బొడ్డు కోయ, నతని ♦ మొడ్డ తెగునా?
'బొడ్డు కోయఁ, బోయి ♦ మొడ్డ కోసిన యట్టు'
లనుచు జంకె దాది ♦ యబ్బనాభ॥

5

తే॥ గీ॥ కంసుపంపున నిన్ జంపఁగఁ దలంచి
యరుగుదెంచి న పూతన ♦ యాదిగాఁగ
నసురవితతి నీచేఁ గూతె ♦ నార! 'దెంగఁ
బోయి తెంగించుకొను' టిదే ♦ తోయజాక్ష॥

6

తే॥ గీ॥ చక్కని యెయ్యారి యై నచ్చి ♦ చన్నుగుడుపు
పూతనను నీవు గూల్చఁ బెన్నూత మగుచు
మడిసె: 'ఇల్లాలియొడిలోన ♦ మల్లె లుండి,
'నిప్పిచూడ చుల్లలుగల ♦ చొప్పున'హరి॥

7

ము॥ ప్రకటం బా సుడిగాలిచందమున నిన్ బై కెత్తి కొంపోయి, చం
వకయున్ నొంపకయున్ దురాత్ముడు తృణావర్తుండు పెన్ ధూరి నం
గకముల్ గప్పెను: 'దేండ్రనాకొడుకు దెంగన్ లేడు, పంగంగలే,
డికఁ బూ కెల్లను సాదు చేసె' నను టిట్లెకాదె? దామోదరా॥

ఉ॥ బాలుడ వై నకాలమునఁ ♦ బల్మణు గొల్లవెలందు లుట్టపై
వ్రేలఁగఁ గట్టు చట్లఁ గల ♦ వెన్నను నింటికి ముద్దచొప్పునం
గ్రోలఁగ నీకుఁ దృప్తి గలుగుం గద! 'ఇంటికి నొక్కయీక,యి
ల్లాలికి నొక్కగొంగలి' గదా? నవనీతహర, పరాత్పరా॥

9

ఉ॥ పెట్టిన యట్టి గొండెములు ♦ వేసిన బీగము లల్లె యున్న, నె
ప్పట్టున నీవు నీ జనని ♦ ప్రక్కనె యున్నను, బాలు మాయ మా
నుట్టిని! 'ముద్ర ముద్రవలె ♦ నుండఁగ, ముగ్గురుబిడ్డ లెట్టులో
పుట్టి' ర టన్నమాట యిదె ♦ పో గరుడధ్వజ, యో యధోక్షజా

చ॥ దుడుకుఁదనంబునన్ కడవఁదొంతుల మీఁగడ లీవు పూర్తిగాఁ
గుడిచి పరున్న బేల యగు ♦ కోడలిమూతికి రుద్ద, దానిన
ప్పుడడఁచె నత్త! 'దెంగుకొని ♦ పోయినవానికి దెంగులే, కిఁకం
దడకను దీయు నాతనిది ♦ తప్ప'ను చొప్పున నందనందనా॥ 11

ఆ॥ వె॥ నీదు చిన్ని బొజ్జ ♦ నిఖిలలోకము లెట్లు
పట్టె? 'అత్తపూకు ♦ వ్రొత్తిగింజ,
మామమొడ్డ దొడ్డ ♦ మంచపుకో' డను
నట్టు లుండె, తల్లి ♦ యరయకృష్ణ॥

12

చ॥ మునులమనస్సు లందు, సిరిఁముద్దియ నిండు కవుంగిటన్ సత
మ్మును మునుకట్టి పొందు నిను ♦ మూఢతతోడ యశోద టోట బం
ధన మొనరింప నెంచె నఁట ♦ దాన భయంపడినాడవే హరీ?
'చినిఁగినపూకు దెంగుల కిఁసీ! జడువుం గనునే' యొ కప్పుడున్?॥18

శా॥ రాకాసుల్ నిను వేనవేలు బరిమాఁర్పన్ బృంద యం దుంటచే,
నీ కేళీసమయంబు లందొ కొకఁడే ♦ నిన్నా ఖిలుల్ దాకరే?
'కాకుల్ గల్గినయూర నేకులను నేకం, గాకియే తెంచి తాఁ
బూకుం బొడ్చె' న టన్నసామెతగతిన్ ♦ భూమిధవా, మాధవా॥

క॥ నినుఁ బరమాణుసమానుని
దన కుక్షిని నిలుపుకొనఁగఁ ♦ చలఁచి బకుఁడు మ్రిం
గె నహా! 'గం పంతటిపూ
కున గాడిదమొడ్డ చిక్కుకొనునె మురారీ?॥

15

క॥ 'శంఠంబు దిగిన యెడలను

శంఠంబును దెగ' ద టన్న ♦ సామెత యో వై

కుంతా, యే మయ్యె బకుఁ డ

కుంతితగతి నిన్నుఁ గోలి ♦ కూలినవేళకా?॥

16

చ॥ మదమున నిన్నుఁ బట్టి పరిమార్చ నెదం దలపోసి కా?యుం

డెదురుకొనంగ, వానితల ♦ తెల్లను బిప్పిగ నీదుకాళ్లతోఁ

జదువఁగ లేదె నీవు? 'సరసంబునకు' సరసుండువోవఁ, జ

న్ను దలిగి కన్ను వోవుట' కనుంగొన నట్టి! గోపజింభకా॥ 17

—♦ మ త్త కో కి ల ♦—

'ఈతపండ్లకుఁ జెట్టు నెక్కఁగ, ♦ నిత్తుపెములునాటిస'

ట్లేత లాడఁ గలిందజానది ♦ నీవు మస్కిగఁ, గాలియుం

'డితముల్ విఱుగంగ దెంగఁగ ♦ నెంచు' నెక వడిఁ బట్టి, యా

హా! తుదక వగ నొందె శేషశయాన, యో గరుడధ్వజా॥ 18

చ॥ 'గిలకకు నీరునుక దిగని' ♦ కేవలబాలుని నిన్నుఁ బిల్చి, నీ

తఱుకు మెఱుంగు చెక్కిలి ముదంబున నొక్క, స్తనద్వయం బుర

స్థలమునఁ గ్రుమ్మి, రాధ రతి ♦ సల్పఁగ, 'అవ్వకు దూల తీతి న

ట్టులు, మనుమండు నేర్చిన యటల్' గనుపట్టెను గాదె మాధవా?॥

ఉ॥ మాధవ, ప్రక్కలో నులక మంచముపై నిను వేసికొంచు తా

బాధలు చిన్నటం బడియె; ♦ బ్రాయమునం బువ్వుబొన్న మీద ని

న్నే ధవరీతిఁ జేర్చికొని ♦ యెంతయు మన్మథసౌఖ్యముల్ గనెక

రాధిక: 'కచ్చ నుచ్చయును, ♦ తైకను చేయి' య టన్నవై ఖరిక॥

ఉ॥ కొంచెపుప్రాయ మందె రసికుం డగుచుం గిసి దీక్ష రాధికక

దంచెను చిన్నికృష్ణుడు ముదం బొనఁ గూర్చుచు నన్నవార్త చా

టించిన యట్లు ధాత్రిఁ బ్రకటిల్లెను: 'పూకును డప్పు చేసి వా

యించుట' యన్న మాట కిదియే యగు కారణ ముద్రిధారణ॥

చ॥ పటు విరహంపునొప్పులకుఁ • బాల్పడి మోహము గన్న గోపికల్
కటకట! సీదు ప్రక్కఁ బడఁగఁ గడుఁ గోరియు, వస్త్రప్రసాన లై
తటుకునఁ నీకుఁ గన్నడఁగఁ • దద్దయు జంకిరి: 'మంత్రసానిముం
దటనె యువస్థ దాఁచిన' విధంబున గోపవధూమనోహరా॥ 22

తే॥ గీ॥ 'నదిని వెల్పడి చే యెత్తి • నాకు మొక్క,
చేలముల నిత్తు', నని నీవుచెప్ప, గొల్ల
పడఁతులకు 'పూకులోఁ బుండు; • బావగారి
వైద్య' మను నట్టు లాయె నో • వారిజాక్ష॥ 23

—• ర త్నా వ లి •—

'అ మృఘపుజాతరక్ మానినచో నాపద వాటిల్లు న టంచు
నెమ్మది భయపడ నేల?' పూకుపెండ్లికి నగరకటకపు బాజా
సుమ్ము, మొడ్డపెండ్లికి ముఖలింగపుసాన్నా యిను' మృనుట యిదియే
నమ్ము,' డని నీవు గొల్లల మాన్పి, నగము నెత్తలేదే శౌరీ?॥ 24

తే॥ గీ॥ వజ్ర సంరంభమున తాలవాన కురిసి
తుదకు, 'నత్త, నీకొడుకు గంధోలిగాఁడె,
పత్తమీఁద చేతిని వేసి • పల్కకుండు'
నను నటులె చేసి, కృష్ణ, నీ • వదిలెత్త!॥ 25

తే॥ గీ॥ వనజనాథ, నీ మొగముసాం • పునకు వలచి,
పడఁచు లెండ్రో నీవయి • బడిరి: 'మొగము
తేట పూకుచే' టను • మాట గలదు;
మొగముతేట మొడ్డకును జే • టగుటక్రొత్త॥ 26

ఉ॥ "అన్వలిమాట చూచుకొనరా? 'మగరాజుల కేమి? మొడ్డకు
బువ్వులు చుట్టఁ జెట్టుకొని • పోదురు' నక జతగూడి యుండిన
ద వ్యగుకాపురంబులు; సదా తలవంపులు మీకుఁగల్గు నో
జన్మనులార," యన్నను వ్రజప్రమదల్ వినిరా రమావరా?॥ 27

తే॥ గీ॥ గొల్లతలు శై శవమున నీ • బుల్లివండు
గుడిచి, పోయింబునన్ మోవి • కొటికిరి; యదు
బాల, 'అనలున కథరోష్ఠఃపానము, మఱి
వడ్డికిన్ శిశ్నపాన' మన్ • వరున మార్చి॥ 28

చ॥ బలు తిమిరెంపుఁ బ్రాయమునఁ • బై బడ వచ్చిన గొల్లయన్నమి
న్నలఁ గవ గూడుచున్, ముదమునన్ యమునాతటభూములందు వ
ర్తిలుదువు గాదె నీ వెపుడు? • దెంగఁగ నేర్చినమొడ్డ నీళ్లరే
వుల నిరతమ్ముఁ గాఁచు' నను • పోలిక సుందరగోపబాలకా॥ 29

ఉ॥ ఉద్ధవమిత్రఁ గొల్లెతల • యొద్ద పరుండి, భగంబులం గన్
బుద్ధియు, నంత వా రవలిఁజూ మయినన్ గటు లంటఁగా గుణం,
బిద్ధరణిన్ జనింపఁగనె • యేర్పడె నీ కహ! 'పూకుఁ జూచినన్
బుద్ధియు, గుద్దఁ జూడ గుణము' మది క న్నది టన్వయించితో?

క॥ పెరిగితి గొల్లల వెన్నను;
మరిగితి వా గోపసతుల! • మఱి వే తేలా?
'ఇరు గమ్మ వండిపెట్టఁగ,
పొరు గమ్మయు దెంగి పెట్టు' • పోల్కి యిదె హరీ॥ 31

ఆ॥ వె॥ "పత్త దేవశంబు, • పై సిండ లింగంబు,
నందు లోని సాడె • యమృత' మగును
నాదు శిశ్నభక్తు • న," క టంచు గోపకాం
తలకుఁ జెప్పుదువుగదా? ముకుంద॥ 32

శా॥ కాళిందీతటపై కతంబుల రతుల్ • గావించి నీతో, వ్రజ
స్త్రీ లెల్లం దుడువంగ నీయరుగదా • దేహంబు లం దంటు త
ద్భాషల్, ద్వద్విమలాంఘ్రిచిహ్నముల నొం • దుం గావునన్ శ్రీహరీ?
బౌలే! 'జంకుమగఁడు వీవు తుడువం', • డం చుల్లసం బాడుచున్

ఉ॥ వేడుకకాఁడ వీవు వనఃవీధిఁ దొలంగి చనంగ, గొల్లపూఁ
బోఁడులు నీదువేషమును • బూనుచుఁ గొందఱుఁ, గొందఱింతులై
కీడ్ యొనర్చినా రట! హః! విరహంబునః నేమిలాభమో?
'బోడియు బోడియుం గలియ • బూడిద రాలు' నటం చెలుంగరో?

ఆ॥ వె॥ బృంద యందుఁ దిరిగి • పెరుగు నిన్ సాధింప
నేర కార! కంస • నృపతి 'చేత
కాని మగఁడు పూకుపై ని గుద్దినయట్లు'
నీదుపితలఁ జెఱను • నిలిపె గృష్ణ॥

35

చ॥ అనయము గోపికాజననహస్రముతోడను రాసకేళిలోఁ
దనరుచు బృంద నున్న నినుఁ • దా మధురన్ వధియింపఁ బిల్వఁ బం
పిన యల కంసుఁ డీల్గె గద? • 'వెల్గునఁ గల్గిన కొఱు తీసి గు
ద్దను దిగఁ గొట్టుకొంట'కు నిదర్శన మిద్దె సుదర్శనాయుధా॥ 36

తే॥ గీ॥ అదనునకు వస్త్రగంధమాఁల్యాదులు లభి
యింపఁగ గ్రహించి, కుజ్జతో • నింపున రమి
యించి, కంసుని బరిమార్ప • నేగితి హరి!
'అడవిలోదెంగి యాకునఁ • దుడిచి నట్లు'॥

37

శా॥ "ఓరీ బాలక; వజ్రకర్కశమదీ•యోరస్థలం బైనఁ గ
న్గోరా, పోరక పోర,' యంచునిను చాఁచారుం డనన్; వానితో
నీరేక్షణ, "పూకు పూకెడును, పై • నిన్ దోసె' డన్నట్టు లే
రా రారాపు లొనర్ప? పోరఁగను రా•రా,' యం చిలం గూల్పవా?

తే॥ గీ॥ దుష్టులగు వారు నీకు బంధువులై యైన,
నవనిఁ గూల్పవె వారి? "మే•నత్తకొడుక,
మెల్లగా దెంగరా' యన్న • మిన్న కుండు
నట్టి వెఱియుఁ గలఁడె కంసాసురారి॥

39

ఉ॥ గోకులభూమికిన్ మగుడ ♦ గొబ్బిన రామిని నీదు రాకకున్
రాకకుఁ గల్వ లట్లు ప్రతిఁరాత్రియుఁ జూచుచు మన్మథజ్వర
వ్యాకుల లైన గొల్లజవఁరాండ్రకు నక్కట! మిక్కుటంబుగా
'పూకునఁబోటు, బుట్టనలుఁపుం' గలిగెన్ మధురాపురీచరా॥

తే॥ గీ॥ "మిగుల మటుగుజ్జ గాన నిఁమొలఁత మేన
నెగువభాగంబు కంటెను ♦ దిగువ కులుచ,
'నాడె మగునాయరాలికి ♦ నడుమ బొ','' క్క
టంచు నెగ నెత్త వేకుబ్బ ♦ నబనాభ?॥ 41

చ॥ ఘనతరు లైన మాగధముఁఖప్రతికూలనృపాలపాలిచే
దినదినగండ మాటను మదిం గని, రాధ వరాధరామృతం
బనయముఁ గ్రోలు చుందు వఁట! ♦ 'అత్తనుదెంగిన నాయువెక్కువె'
ననియెడిమాట నిక్కముగ ♦ యాదవశేఖర, రాధికావరా॥ 42

ఉ॥ "ఇక్కడ యుద్ధ మేల, జను ♦ మేటికి? వీనిని నాదునెన్ననే
కుక్కను బోలె తిప్పి ముచిఁకుందుని జేర్చినఁ జచ్చుఁ; 'గొట్టఁగా
నక్కఱ లేదు; తిట్టుటయు ♦ నక్కట లే,' దని పట్టి వట్టలన్
నొక్కిన యట్లు'' కాలయనఁనున్ వధియింపవె? యో చతుర్భుజా॥

తే॥ గీ॥ పెంచి యిళను రాధిక నీకు ♦ పెండ్లి చేయ,
నిన్ను, రాధికం, బాపి యా ♦ కన్నె నీల్లఁ
దొడఁగె, 'పెంచుకోడియె యిత్తు ♦ పొడిచి' నట్టి
లీల దయమాలి యో వనఁమాలి, మున్ను॥ 44

చ॥ రమణుడ, నన్నుఁ జేకొనఁగ ♦ రమ్మని రుక్మిణి వ్రాసి పంప, నా
కమలదళాక్షి నా కరణి ♦ గైకొని, యచ్చెలిమిన్నయన్న మీ
సములను నున్నగా గొటిగిఁసైతము వచ్చితి వారఁ 'పేపు గోఁ
కు మనిన, చన్ను పట్టుకొను' ♦ కుట్టతనంబును జూపి కేశవా॥ 45

ఉ॥ చేవ దలిర్పఁగా దనదు • చెల్లెలి జై ద్యున కిత్తు నంచు సం
భావన రుక్మి చేసినను, • మాగధముఖ్యనృపాలు రడ్డినన్,
కేవలశౌరి వీ వగుటఁ • గేవల మిందిర యైన రుక్మిణిన్
దేవిగఁ గొంటిఁ గాదె హరి? • దెంగఁగఁబోయిన, ఆతులడ్డునా?'

తే॥ గీ॥ చాలురా చాలు, బావ మీసలను గొనిగఁ
గూడ, "దని బలరాముండు • కోప పడఁగ,
అట్టె వదలితి రెండవతట్టు, 'సగము
పెట్టి మేనత్తవాని' య • న్నట్టు కృష్ణ॥ 47

చ॥ తమిఁ దనయన్నమీస మొక • తట్టునఁ బోయె నటంచు రుక్మిణి
రమణి విచార మొంద,నది • క్రిమ్మట వచ్చుట యెంత యంచు హా
స్యము నొనరింపవే? 'మగఁడు • చచ్చె నటంచును మొత్తుకోఁగ, అం
కుమగఁడు చన్నఁ బట్టి పిను • కుం' గద? యంగజరూప, శ్రీపతి॥ 48

ఉ॥ దక్కక పోయె రుక్మిణి • నృధాగ నటంచును జై ద్యుఁ డేడ్వఁగా,
మిక్కిలి రుక్మి దుఃఖపడె • మీసము దక్కక పోయెనే యటం
చక్కట! 'ఇల్లు కాలిన ద • టంచు నొకం డొకప్రక్క నేడ్వ, వే
టొక్కఁడు చుల్ల కాలె నని • యొక్కె డ నేడ్చి నటుల్, జనార్ధనా॥

మ॥ తనభక్తి దిననాథునిం దనిపి స • త్రాజిత్తు మాణిక్యముం,
గొనితే, నయ్యది సత్య కెంబెదవిరం • గుం గల్గుటం గోరి, దెం
గును నీ పూరిక తెచ్చుకొంటివి గదా! • 'గూ దెట్టగా నున్న, గూ
దను దె మ్మం చడుగన్' మతేమి యగు? నో • ద్దామోదరా, శ్రీధరా॥

తే॥ గీ॥ ఓ హృషీకేశ, 'దెంగఁగా • నొప్పుకొనెదొ,
మొడ్డ కోసికొమ్మనెదొ' యన్ • పోల్కి సత్య
పారిజాతంబు తే కున్న • పాణములను
విడుతు నన్నఁ, దెచ్చితి వది • పుడమి కదిర! 51

తే॥ గీ॥ తాను వేడఁగా నరకవంధం బొనర్చి
తనిన మోమోటమును లేక ♦ యమరతరువుఁ
గూర్చి వజ్రి నీతో పో రొనర్చె కృష్ణ!
'ఒడ్డు గడవ మొడ్డను జూపు' ♦ టున్నదె గడ?॥ 52

తే॥ గీ॥ గర్వమున బాణుఁ డధికుతోఁ ♦ గలను కోరు
కొనఁగ, నీచేతబాహువుల్ ♦ కూలఁ గృష్ణ!
'గొప్పకుందొప్పికాలుచు ♦ కొనఁగ, వేగి
నంత కెఱుపునుమంటయు' ♦ నన్న యట్లు॥ 53

ఉ॥ "చేతులు వేయి నీ కగుట ♦ చేతనె మేటి మగండ వాడె? పృ
థ్వీతల మం దొ కించుకయు ♦ 'దెంగఁగఁ జాలని యట్టి మొడ్డె యా
రా! తెగ బారె? డంచు వినవా? యని యుల్లస మాడి బాణుని
శాతశరాళి నొంచితివి ♦ సారసూచన, పాపమోచన॥ 54

చ॥ నినుఁ గని, శంఖచక్రములు ♦ నీ వలెనే ధరియించి, నీగతిం
దనకును వాసుదేవుఁ డను ♦ నామము కద్దను పొండ్రకుం డిలన్
మును తెగటాటె: 'నెమ్మివలె ♦ పూరుడుపిట్టయు గుడ్డు వెట్టఁ జొ
చ్చినయెడ, పూకు బ్రద్దలయి ♦ చెచ్చెఱఁ జచ్చును గాదె?యచ్యుతా

ఉత్సాహ

బిట్టు భక్తితోడ నిన్ను ♦ భీష్మముఖులు కొలిచి క
న్నట్టి మోదమున ర వంత ♦ యైన దా నెఱుంగమిం,
దిట్టె నభను చేదిరాజు ♦ నిన్ బురాణపూరుషాః
'పుట్టుకుంక యే మెఱుంగు ♦ పోటునందు గల రుచిన్? ॥

శా॥ "పంతంబున్ విడు, నూలుతప్పులును గావచ్చెంజుమా; నిన్నికన్
ద్రుంతున్ శే శిశుపాల 'హేతువున కాఁతుల్ పీఠుకో, కంచెకా
యంతల్ కంతులు పుట్టు'జు' మ్మని యనంతా, నీవె వారించినన్
గంతుల్ మానని వాని పల్లెరమునన్ ♦ ఖండింపవే వింతగన్? ॥

ఉ॥ మచ్చరమార నిన్నుఁ బలుమాటవమానమొనర్చుచేద్యుపై
చెచ్చెఱ వల్లెరం బొకటి • చేతను గైకొని నీవు వేయఁగా
నచ్చెరు వారఁ జచ్చెనుగదా? 'గ్రహచారము చాల కున్నచో,
కచ్చెను గల్గుమొడ్డ భుజంగం బయి' చంపును గాదె శ్రీహరీ?

చ॥ మిగులఁగఁ గల్మి యిత్తు వని • మిత్తుఁడు రాఁగ, 'కుచేల, నాకు నీ
యఁగఁగొనితెచ్చితే యడుకు?' • లంచు భుజించితి వార కృష్ణ! 'ఇ
ట్లగురుచు దెంగుచుంటి, విపు • జేమియొసంగెదో?' యన్న 'మెప్పు గొ
ల్పఁగ, తలగుడ్డ యిత్తు నని • భావనచేసితి,' నన్నయట్లుగన్ ॥ 59

ఆ॥ వె॥ పిడికె డడుకులిచ్చి • యడుగుల నొత్తించు
కొని, కుచేలు డొందె • గొప్పతనము:
'ప్రాత డబ్బు నిచ్చి, • పత్తను జనుఁగండ్ల
దెంగు టిదె' కదా యనంగజనక? ॥

పిదప సుందరిమొస
త్రేలచోట. (కృష్ణజిహ్వ)

60

ఉ॥ అల్ల సురేంద్రఖండవము • నగ్ని దహింపఁగఁ గోరి నిన్నుఁ దాఁ
దొల్లి సమాశ్రయింప, నరుతోడనుసాయ మొసంగి, ఖండవం
బెల్లను గాల్ప నీ వతని • కీయఁగ లేదె యనుజ్ఞ? 'అత్తపూ
కల్లుఁడు ధార పోసె' నను • నట్లుగ నాయె గదా గదాధరా? ॥

ఉ॥ పుట్టము లొల్పఁ బుట్టములు • పుట్టఁగ నీ కృపచేతఁ గృష్ణ, 'కిం
కెట్టులు మానభంగ మిపు • డీ మెకు నే నొరింపఁ జాలుదున్?
'పెట్టిన యంత యున్న యదె • పెండిలికూతుర,' యన్నయట్లు క
న్నట్టె,' నటంచు కౌపురఁ డు • పాయము తోచక మానె శ్రీహరీ॥

ఉ॥ 'హెచ్చుగ వద్దు, పాండవుల • కేపురి కొక్కొకయూరిలెక్కనే
యిచ్చినఁ జాలు కౌరవపతీ' యని నంధిని నీ వొనర్చఁగా
వచ్చిన ధిఃకరించి చెడె • వాడు: 'మొదల్చెడి మొడ్డచేతికిఁ
వచ్చి నటుల్' ఘటిల్లెను డి • వాకరవిక్రమ, యో త్రివిక్రమా॥

ఉ॥ తల్లి సహోదరుండొక్కఁడు, త్వత్సుతుండొక్కఁడు, నైన లోకమం
దల్లరిఁ బాపఁ గంను, నరకాసురుఁ, ద్రుంపవె? కృష్ణ, బంధులం
దెల్లరఁ గూల్పఁగా నరున ♦ కీ వికగీతలు చెప్పు టబ్రమే?
'తల్లిని దెంగు పట్ల పినతల్లియు శష్పసమానయే' సుమీ॥

ఉ॥ తాతలు తండ్రు లన్నలును ♦ దమ్ములు పుత్రులు తోడివారు జా
మాత లెదుర్చుటం, 'దొలినమర్తనె గూద' యు టన్న రీతిగా
చేతుల విల్లు పూనుటకె ♦ చిత్తము గొల్పని సవ్యసాచికి
గీత లుపన్యసించి మది ♦ భేదముఁ బాపితి పార్థసారథీ॥

ఉ॥ దొంగతనంబునం బసుల ♦ తోకలకుం బసివాండ్రొ జుట్టు లం
టంగను గట్టి యల్లరి యొనర్చిన నీకు నృపాలకోటిలో
సంగర ముద్భవిల్లు నటు ♦ సల్పుట కొత్తయె? 'సానిపాపకు
దెంగులు నేర్పఁగా పలెనె? ♦ దీనజనావన, భివ్యశీవనా॥

తే॥ గీ॥ ఈవు కురుయుద్ధమునఁ జక్రి ♦ మెత్త ననియు,
శాంతవుని మీఁది కెత్తవే ♦ చక్రిహస్త?
'మాటలకు నాతుల కభేద' ♦ మాట, మాట
యఁటి వేము? నిల్చుకొన, నీ ♦ కైన వశమె?॥

శా॥ "భంగిందెల్పెదదొడ్డుగూల్ప 'పడెనశ్వత్థామ,' యంచంతమా
తంగం, బ" న్మని ధర్మసూనునకు బో ♦ భంజేసి, సత్యంబు మా
ర్పంగా నాతఁడు జంక, నీ నతనితో, ♦ "శాస్త్రప్రకారంబుగా
దెంగం, బుట్టును గుక్కపిల్ల" లన లే ♦ దే? ధూర్తగోపాలకా॥ 68

చ॥ గద గొని భీమసేనుఁడును ♦ గాండీవముంగొని క్రీడి నిల్వఁగా,
కదనము నందు నీ వెపుడూ ♦ గాఁచెడు పాండవసేనఁ గర్ణ పాం
దోదనుటఁ జేసి గెల్పఁగ ను యోధనుఁ డూహయొనర్చె నద్దిరా!
ఇదె కద, 'బుడ్డ నమ్ముకొని ♦ యేటను బడ్డ విధంబు' మాధవా॥

క॥ తొలుతటిజన్మము నందుం

జెలియ లగు సుభద్ర సతిగఁ ♦ జేకొంటి గదా
బళిర! మఱు మేన? నీకున్

‘తల తమ్ముఁడు, గుద్ద బావ, ♦ తాండవకృష్ణా॥

70

ఆ॥ వె॥ వనజభవుని కై న ♦ వర్ణింప రాని నీ

మహిమ యందు మూఢ ♦ మానసుండ

నెంత పొగడ నేర్తు ♦ నేన్? ‘దోమ దెంగఁగ

నెంత సాదు కాఱ ♦ నెంత?’ కృష్ణ॥

71

క॥ నా కొలఁదిమది ననంతం

బై కన్నడు నీదు మహిమ ♦ నంతయు నిలుపం

జేకుఱునె, ‘పిల్లిపూకున

తోకటినిందూర్చి’ నట్టి ♦ రూపునఁగృష్ణా?॥

72

ఉ॥ ఆద్యుఁడ, వీశ్వ రేశ్వరుఁడ, ♦ వ త్యధికుండవు, నిన్ను గొల్వ బ్ర

హ్మ ద్యమరాని నేర్వ; రటులయ్యునుఁ బూర్ణముగానిభక్తితో

ఉద్యమ మే నొనర్చితిని ♦ నుల్లము నీకిడ, ‘గొల్లి గిల్లి నై

వేద్యము పెట్టినట్టు’ లరవిందదళాక్ష యెటుల్ గ్రహించెదో?॥

క॥ ఘోరఁడ వగు నీకు నే మది

ననయంబును నల్పు నేవ ♦ యల్పు మయినఁ, గై

కొనుమా, ‘కొం డంతటి దే

వునకున్ సిం డంతపత్రి ♦ పోల్కిని గృష్ణా॥

74

చ॥ కమలదళాక్ష, నీ పయిని ♦ కాంక్ష మదీయమనోబిసప్రసూ

నము నిపుడే సమర్పణ మొనర్పఁగ వచ్చితిఁ; బాపవాంఛిత

ధ్రువరసమాకులం బగుటఁ ♦ బట్టి గ్రహింపఁగ మానె దేమి? ‘పు

ణ్యమునకుఁ బూకొనగనునెడ, ♦ నాఁతులు గల్గుట కల్గి నట్లు గా॥

క॥ ఆత్మనొసగు వారికె పత
మాత్మా! మోక్ష మని నీకు ♦ నర్పించితి నా
యాత్మను: 'హత్యే పైసా
చూత్యే లవడా' య టన్న ♦ చొప్పిదియె కదా?॥ 76

క॥ చేతమున దైవభక్తి ప్ర
భూతం బగువేళ నిన్ను ♦ బోలినదైవం
బీతటి నాకు లభించుట,
'ఆతులలోఁ దేనెపట్టి ♦ న' ట్లయ్యె హరీ॥ 77

తే॥ గీ॥ ఎన్నఁడో నీ పదధ్యాన ♦ మేను సలుపు
చున్న, ప్రతినిమిషంబును ♦ శన్నుఁ బ్రోవ
డాయ ర మ్మందు: 'ఇచ్చుట ♦ డబ్బు గాని,
ద్రొబ్బు టొక జాము నరయ,' నో ♦ తోయజాక్ష॥ 78

క॥ దానతపోజపములు, నె
మ్మనిపవిత్రత, 'యుపస్థ ♦ మినహా కన్యా
దానంబు' రీతి వ్యర్థము
లే, నీ పదభక్తి లేని యెడల గృష్ణా॥ 79

మ॥ జను లీ లోకపుఁ దుచ్చసౌఖ్యముల నిచ్చుం గోరి లుచ్చాప్రస
ర్తను లై నిఁ మటవంగ, వారలకు నంతం బందు రా కుండఁ ద
ప్పును జు మ్మక్షయమోక్షసౌఖ్యచయముల్; ♦ మూర్ఖోభికింబూకునా
కిన ముప్పావల కమ్మి చిక్కుపడు' భంగిఁ దేవకీనందనా॥ 80

తే॥ గీ॥ నీదు సేవచే నాకు జనించుపుణ్య
గణము చెడుఁ, జెడుకోర్కెలఁ ♦ గలిగెడిఁ దురి
తములచే, 'అవ్వ తీయు గంధంబు తాత
బుడ్డకు సరి' యసియెడి ♦ పోల్కిగృష్ణ ॥ 81

ఈ॥ అనుపమతాపకాంక్షియుగః శాధికచింతనః బాపబుద్ధి నై
మృనమునః బుట్ట; ధట్లయిన, ♦ మామకచిత్త మఘాఘ మందునే
మునిఁగెను, 'గొడ్డుపూకునకు ♦ మొడ్డలు దండుగ యన్న యట్టిరీ
తిని:' పురుషోత్తమా, నను మదిం గరుణించి, యఘాళిఁ బాపవే॥

మ॥ "ఇది నా యింద్రియవర్గమట్లగుటచే, ♦ స్వేచ్ఛన్ మెలంగింతు," నం
చుఁ దలంపంగను, బాపురే! 'విహితుఁ డంఁచున్ వీపు నెక్కించుకొ
న్న, దిగం జాఱుచు గుద్ద దెంగె' నను చంఁదానన్ బడంద్రోసె ను
న్మదతన్ నన్నె మదింద్రియంబులు: ముకుంఁదా, రమ్మ కుందార్పఁగన్

—♦ స్వ గ్వి ణి. ♦—

దెంగుచున్నన్, సదా ♦ దెంగుటే; మాని వే
యంగ, లింగండు తె ♦ య్యంచు లొంగం: డిఁకే
భంగిగా నిల్చు నీ ♦ పైని నా యాత్మ? నే
'తెంగనా, మాననా, ♦ దేవకీనందనా?'॥

క॥ ఏటికి నినుఁ దలఁపఁగ నఘ

కోటి: దొలఁతు ననెడుబిరుదు ♦ గొంటి వయో! 'మో
మోటమునకుఁ బోవఁగఁ, గడు

పో' పెఱుఁగవె? పాప వే మ ♦ దఘములఁ జక్రీ?

85

మ॥ భవబంధంబుల యందుఁ జిక్కువడి నేఁ బాపంబులం జేసినన్

భవదీయాశ్రితరక్షణత్వవిరుదే ♦ పాడై చనన్ "వీడు పా
పి విశేషంబుగ," నంచు వీడకుమి నన్, ♦ 'పెండ్లాముపైఁ గోవము
దృవిఱన్ చుల్లను గోసికొ న్నటు,' యశోదా, శ్రీయశోదాత్మజా

అ॥ వె॥ 'గుడ్డివాని కెపుడు ♦ మొడ్డమీదనె వోక'

మెటులొ, యటులె జ్ఞానదృష్టి లేని

నాకుఁ బాపమందె ♦ లోక మ య్యాంబికే

యునికిఁ బోలెఁజూపు ♦ నొనఁగుఁ గృష్ణ॥

89

—♦ ర త్నా వ లి . ♦—

యాదవాన్వయాంబోధిచంద్ర, చంద్రాభనిర్మలయశస్సాంబా,
నాదు మానసంబునఁ బుట్టిన యజ్ఞానము పోవుట దుర్లభమా,
'గూదకు రాసిన యారికతవుడు' గుంజిన' వదల' దనురీతికః
నీ దయాప్రవాహమున నెవుడు నానిచి, యేగతిఁ దొలఁగించెదనో?

ఉ॥ చాల నఘాళి నామనము ♦ సల్పఁ దొడంగఁగ, నింద్రియంబులున్
వీలగు నంతఁ దోడుపడి ♦ వెంటనె వర్తిలుః ఉత్తమంపుటి
ల్లా లెపు డైన నూరువెడలంగనె, యూరిని గల్గు చుల్ల ల
బ్బాలకు సారికావడుల' ♦ భంగిని వచ్చును గాదె యచ్యుతా?

ఆ॥ వె॥ ఒడలు సోమరితన ♦ మొందింప మదిపాప

చింత గొలుప, నీదు ♦ సేవ మఱితు

కుక్క గూద పట్టుకొని లాగ, అత్తయు

సిగను బట్టి లాగు ♦ పగిదిఁ గృష్ణ॥

90

ఉ॥ 'అంబుజనాభు నందు మనఃమా, వినయంబునుబూను,' మన్న 'స
త్యంబుగ ధూర్తలక్షణమ' ♦ దంచును బూనదు డెంద, మేమిక
ర్మం బొకొ? 'సాడు త్రాగర సమాదిగ' యన్న 'సహించదమ్మ' యాం
బం బొనరించు,' న న్నటుఃకృపక వినయంబొనఁగూర్చుశ్రీహరీ॥

శా॥ ఊహితము నీ మహత్త్వ, మది యతుక్తకృష్ణమే యైనను
సాహంకారులు దేవతాధముల మాహాత్మ్యంబె వర్ణింతు రెం
తే హర్షంబున! మాచక్రమ్మ చనుదోయిం గాంచి సన్యాసిగాఁ
డాహ! చంకలు గ్రుడ్డు కొన్నగతి' సత్యాచిత్తనిత్యప్రియా॥ 92

తే॥ గీ॥ నీకు నన్యదై వతముల ♦ కే కరణిని

బోల్కి గలుగంగ నేర్చును? ♦ 'బూతుపిల్లి

గడ్డకు' మఱి గాడిద ♦ మొడ్డకు నెటు

సామ్యమగు' వార్ధిశయన, యో ♦ జలజనయన॥

93

ఉ॥ ఇచ్చను గోరు వాంఛితము, లెల్లను దైవతధేను వట్లుగా
నిచ్చలు నిచ్చు నిక విడిచి, నీచులు పైఁ బడి బాధపెట్టఁగాఁ
జొచ్చెడి యుద్రదేవతలఁ • జూచి భజించెద రో ముకుంద, 'పా
లి చెప్పెడి యావు నమ్మి పయి • కెక్కుచు దెంగెడి యెద్దుఁ గొన్నటుల్'

ఆ॥ వె॥ అతనుజనక, పాపతతిఁ బాపుకొన నీదు
నేవ లేదె; యుద్రదేవసేనఁ
గాసిలంగ నేల? • 'కత్తి లేదే, యీక
కొటకు పూకు కాల్పు • కొనఁగ' నేల?॥

95

తే॥ గీ॥ దేవదేవ, 'చిన్నాలును • లేవు, పాతి
కలును లేవు, సింధను నీళ్లె • కాతె' నన్న
భంగి యుద్రదేవములఁ గొల్పంగ ముక్తి
యీరు, సిరి యీరు, మదితోభయే ఫలంబు॥

96

ఉ॥ ఏ కడ నేని కాద్రగుణమే వహియించిన యుద్రదేవతా
నీకములక భజించినను • నిక్కముగాఁ దమ కాద్రభావమే
కాక మతేమి చూపుదురు? • కంసవిమర్దన, యో జనార్దనా,
'పూకునుబూజసేయుటకుఁ • బోయిన, నిత్తునె చూపు' నత్తటిక॥

చ॥ అసదృశసత్కృపక శ్రేతజనాళిని బ్రోచెడి నీకు స్వల్పపూ
జ సలుపఁ, దృష్టి గాంతు; వ్రసఁచారశతంబుల యుద్రదేవతల్
పిసరును సంతసంపడరుః • 'పెట్టని సోయని యమ్మగండె పి
త్త సిరుగ దెంగు చుండును' గదా? మురళీధర, రామసోదరా॥

క॥ నిను నమ్మితిఁ గావున, నా
మనమున సుగుణములకొటకు • మాటికి వెదుకం
జన దో కాస్తుభధర, యా
'స్తనశల్యపరీక్ష' కాఁగఁ • జాలదు సుమ్మి॥

99

ఉ॥ నా మన నెట్టి కుర్గుణగ

ణంబులతోడను నిండి యున్న, న

నోముడు లక్ష్మి నీవు, దన

యు దలిదండ్రిలు వోలె నెంతయుం

బ్రేకు; ననారతంబు మిము

వీడక యుండెదఁ 'మక్క-టెంకి' నాన్

స్వామి, నృసింహ, పుణ్యపురు

షా, యదుసింహ, దయాపయోనిధి॥

నరసోక్తియుక్త

కృష్ణ శ త క ము .

స ం పూ ర్ణ ము.

ర సి కా భి లా ష ము.

శ్రీ ం థ క ర్త,

క వి సా ర్వ భౌ మ

శ్రీ నా థుఁ డు.

68

పీఠిక.

పూర్వ కవీంద్రులచే రచింపఁ బడిన గ్రంథము లింక నెన్ని యెన్ని యెక్కడ నెక్కడ నడఁగి యున్నవో యెవరి కెఱుక! ఈవైకాఖమాసమున మాబందువులతో నొకరియింటనైన విశాఖామాసకు సింహాచలపుటడివారమునకుఁ బోయి యుండి యెక్కడ నొక శ్రీవైష్ణవ గృహస్థునింటఁ బ్రాతఃతాటియాకుఁ బొత్తములను దిరుగ వేయుచుండ నాకు “రసికాభిలాష” మను నీచిన్నిపొత్తము లభించినది. కవియెవరో తెలియక “వీధిసాటకము” కూడ దీనితోఁ గలసి యున్నందున శ్రీనాథుఁడా యని యనుమానించి, కవితాశైలియుఁ గల్పనాప్రాధికుయు శృంగారరసవిస్తరతయు నాయనుమానమును బలపఱుపఁగాఁ జివరను జూచి, గద్యము లేక పోయినను దుది పద్యము చక్కబంధమగుటఁ బోల్చి, యందు “శృంగార శ్రీనాథ” యను పేరేర్పడుటచే శ్రీనాథుని గ్రంథమే యని సిద్ధాంతము చేసితిని. గ్రంథ మంతయు సావకాశముగాఁ జదివిన వెనుక ౪౪, ౪౫ వ పద్యములవలన మిగిలిన కొంచెము సంశయమును నిర్మూలమైనది. శృంగార మన్న విషయాదుగాఁ జూడవలయు నని చెప్పు నిర్వచితాంధులకు శృంగార భూయిష్ట మగు నీపుస్తకము రచింపమి విదితమే కావున దీనిని బ్రచురింపఁగూడ దని మొదట నిశ్చయించినను, శ్రీనాథకవి యంతటివాని గ్రంథముల లోకమున వెల్లడిచేయుటకుఁ జేయక పోవుటకు నొకరి యిష్టము కాదని తలఁచి తుదకుఁ బ్రచురింప నిశ్చయించి విశాఖపట్టణమునందలి శ్రీకారదామకుటుముద్రాక్షరశాలాధికారులగు మ. రా. రా. విన్నకోట అప్పల నరసింహ శ్రేష్ఠిగారికిఁ జూప వారు దానిని దామే ప్రచురింపఁ గోరి తీసికొనిరి. దీనిని నవీన కవియే యొకడు రచించి ప్రచురించినవో విమర్శకు లెట్లు దూషించి యుందురో దేవునికే తెలియును!

శ్రీనాథుని వీధిసాటకము లోకమునఁ బ్రచుర మయ్యె నీరసికాభిలాషము కానందులకుఁ గారణము లేక పోలేదు ఇందుఁ గవి యుద్దేశించిననాయిక గొప్ప రాజులయింటి దనుట నిశ్చయము. ౪౪వ పద్యము నందలి “యందని మౌనిపండు” వను మాటయు, 49వ పద్యమునందలి “భోగినీముదిత” వనుమాటయు దానికి నిదర్శనములు. శ్రీనాథుని కీకోరిక తీతినట్లు కాని తీటు ననునాస యున్నట్లు కాని యెక్కడను గనఁ బడదు. ఈమె యెవరెయో? యెక్కడిదో? కన్యకాదని 21వ పద్యమునందలి “పరకాంత న్నిను” ననుమాటయు, కారచింత గలదని 19 వ పద్యమునందలి “భుజంగుల పాలె” ననుమాటయుఁ దెల్పుచున్నవి. రసికుఁడగు శ్రీనాథుని యభిలాషమే మయ్యెనో?

“కవిసార్వభౌమ!” దని సార్థకవిరుదము గాంచిన శ్రీనాథుని కవిత్వముఁ గూర్చి నే నిక్కడ వేలుగాఁ జర్చింప వలసిన యవసరము లేదు. అయినఁ గవి దీని నెట్టి వయసున వ్రాసివాఁడో యాలోచింపవలసి యున్నది. ఈతఁడు యావన దళను స్త్రీలొలుండై విచ్చలవిడి దిరిగెనని చెప్పుదురు. ఆకాలముననే వీధినాట కము నందలి పద్యములఁ జెప్పెననియు వాడుక. రసికాభిలాషము కూడ నప్పటిదే యయినచో నది “నూనూఁగు మీసాల నూర్నయావనమున” నే విరచింపఁబడియుం దును అయిన నొక్క బాధక మున్నది. 29వ పద్యమునఁ “కవిసార్వభౌమ” పదము వాడఁ బడి యున్నది. ఈవిరుదము కృంగారనైషధము జూరిన వెనకనే యీతనికి “రాయలయొద్దఁ బాదుకొల్ప” బడినట్లు విందుము. ఈ పద్యము తరు వాతఁ గలుపఁ బడిన జేమా!

రసికాభిలాషమున శ్రీనాథుఁడు తెచ్చిన కల్పనలను గొన్నిటిని బూర్వకపు లలోఁ గొంద టిటివల నుపయోగించిరి. అందుచేత వారిలోఁ గొందఱియొద్దనైన నీ గ్రంథ ముండెనని తోచుచున్నది. ఎందఱు శ్రీనాథుని కల్పనల దొంగిలించిరో, యెందఱిఁ గ్రొత్తగా వ్రాసినయూనా లే తట్టినచో చదువరులే నిణఁబయించుటకు వాని నిక్కడఁ జూపించుచున్నాను.

i కూచిమంచి తిమ్మకవిని నడివీధిలోఁ గొంగిలించిన వృద్ధవేళ్య

“చ. చతురులలోన నెంతయును • బాణ వటించును నేను గొంగిలిం

చితి, నిటు మాటుమో మిడఁగఁ • జెల్లునె యొరసికావతంస!”

యన్నప్పడు

“ అ

దృఢ మగునట్టి బంగరపు • బొంగరపుంగవఁ బోలు నీకుచ

ద్వితయము తొమ్మనాటి యల • వీపున దూసె నటించుఁ జూచితికా”

అన్న పృథి వచనముయొక్క సమయస్ఫూర్తి నెంతయు గదా! ఇందలి 29వ పద్యముఁ జూడుఁడు.

ii తాను బ్రక్కనుజేరఁగా మొగమఁ ద్రిప్పి పన్నుండిన వేళ్యఁ గూర్చి రామలింగదత్తు

“మ వరదంబాధరముం బయోధరములు • స్వక్త్రాలకంబు ల్మనో

హరలోలాక్షులు మాప కవ్యలిమోగం • బైనంత నే మాయే! నీ

గురుభాస్వజ్ఞఘనంబుఁ గ్రొమ్మడియు మాకుంజాలవే? ‘గంగక

ద్దరి మే లిద్దరిఁ గీడు నుం గలదే? యొద్దద్రాజ బింబాననా!”

అను పద్యనందలి భావము దీనిలోని 40వ పద్యములోనిదే. ఇందు “సౌం దర్య గంగాఝరి” యని చెప్పి యందుల కనుగుణ్యముగా భావమంతయు నడు పుట విశేషము.

iii “నీ. చింతోష్ఠి యని నీవు + పెనఁగ రాకు శుకంబ!
సారకవగఁది యీ + పంకజాక్షి”

యను రసికజనమనోభిరామమునందలి పద్యము చాలవఱి కిందలి 8 వ పద్యమును బోలును.

iv రంభాద్యప్సరస కాంతలసామములు దారాశకాంకాది ప్రబంధముల శ్లేషింపఁ బడుటకుఁ బూర్వమే యిందలి 48వ పద్యమున నట్లుపయోగింపఁబడినది.

v మనుచరిత్రములోని “మీటినయంత విచ్చు చనుమిట్ట” లను మాటయు విజయవిలాసములోని “మీటిన విచ్చు చనుదోయి” యనుమాటయు గొత్తవి కావని యిందలి 16 వ పద్యము తెలుపును.

vi అలాగున నే ‘జగతి నెంతటి యుపకారి శంఖరారి!’ యన్న విజయ విలాస పద్యభాగము దీనిలోని 11వ పద్యమున నున్న “యుపకారియగుంగద శంఖరారి!” యను దానిని జూచి వ్రాయఁ బడినదా యనిపించును.

నాకు లభించిన ప్రితి మిగులఁ బ్రాచీన దైనందునఁ గొన్నియెడలఁ జినింగి పోయినది అట్టివోటలఁ బోయిన మాటలను నే నే పూరించితిని. అట్లుకలుపఁ బడిన భాగము లేవో శ్రీనాథవిరచితభాగము లేవో తెలులవలన దెలియకు నుల భము గాన వానిని వేలు వేలుగాఁ జూపలేదు.

దీని ప్రితి మఱియెవ్వరియొద్ద నైన నున్నచో నాకుఁ బంపినయెడల రెండవ కూర్పునందైన నిందలిలోపముల సవరింతును,

వికాఖపట్టణము,
1వ ఆగష్టు 1905

సెట్టి లక్ష్మీ నరసింహము, ది, ఏ,
యక్కిచే కల్యాణ నాటక గ్రంథకర్త,
మిస్సెస్సేవియకా కాలేజిలో నుపాధ్యాయుఁడు,

మ నో ర మ .

శ్రీమద్భాగవతం

ఆగష్టు నెల 1907

రాజమహేంద్రవరము.

కృతివిమర్శనము.

రసికాభిలాషము — ఇది యొక్కటే యాశ్వాసముగల చిన్నప్రబంధము. ఈ పుస్తకము వికాఖపట్టణనివాసులు యక్ష్మిణీకల్యాణనాటకగ్రంథకర్తలు పట్టపరీక్ష యందుఁ గృతానులు నగుచు. కా. శ్రీ సెట్టి లక్ష్మీనరసింహముగారి పీఠికతో విన్నకోట అప్పలనరసయ్య శేష్టిగారి కారదామకుటుముద్రాక్షరకాలలో ముద్రితమయి ప్రకటింపఁబడియె. ఆ సెట్టి లక్ష్మీనరసింహముగారు కడచిన వేసగి నెలవులలో బంధువులయింట వివాహము నిమిత్తము సింహాచలపుటడివారమునకుఁ బోయి యుండగా నక్కడ నొక శ్రీవైష్ణవుని గృహములో నీ పుస్తకము వారికి లభించినదట. ఈగ్రంథము శ్రీనాథుని వీధినాటకముతోఁ గలసి యొక్కత్రాటియాకుల పుస్తకముమీఁద వ్రాయఁబడి యుండుటచేతను గ్రంథాంతమున చక్రిబంధ పద్యమునందు శృంగారశ్రీనాథ యమనామము గనంబడుటచేతను గవిత్వము కల్పనలు రసవంతములుగ నుండుటచేతను గద్యలేకపోయినను శృంగారనైషధము, కాశీఖండము, భీమఖండము, హరవిలాసము రచించిన మహాకవి శ్రీనాథుడే దీనిని రచించినది యాలక్ష్మీనరసింహముగారు పీఠికలో సిద్ధాంతముచేసిరి. కాని యా సిద్ధాంతము మా కంత యుక్తియుక్తముగఁ గనఁ బడలేదు.

మే మెన్నిసారును వారిపీఠికను మూలగ్రంథమును శ్రద్ధతోఁ జదివినను శ్రీనాథుఁ డీగ్రంథమును రచించియుండఁ దనియు విషయాసక్తుడైయు పడుచు తనపు గర్వముచేత నొడ తెలుఁగక తిరుగుపూర్తవిటుఁ డెవ్వఁడో తనదుష్పండిత్యము మెరయ నీపద్యముల నల్లియుండవచ్చుననియు మాకుందోఁకుచున్నది. ఇట్లు మాకుందోఁచుటకుఁ గల కారణములఁ గొన్నింటి నీకింద నుదాహరించుచున్నారము. గ్రంథాంతము నందు గద్యముగాని గ్రంథారంభమునందు కవి వంశాదులు కాని లేవుగదా? అందుచేత మన మావాలు చేసి కవి పేరు కనుగొనవలయు ననుట స్పష్టము. చివర చక్రిబంధములో నేర్పడు శృంగార శ్రీనాథ పదముల చేత శ్రీనాథుడే గ్రంథకర్తయని మన మాహింసపడగదా? అట్లాహింసఁ పీలులేదు. శ్రీనాథునకు శృంగార శ్రీనాథుడని యొక్కడను క్రీడిదిలేదు. శృంగారమువారు శృంగారకవినారు తెనుఁగుదేశమందు వైష్ణవులలోను నద్వైతులలోను ననేకు లున్నారు. వారిలో నెవరయిన శ్రీనాథనామము గలవాడొకఁ డుండవచ్చును. అతడే తనదురభిలాషను బద్ధిరూపకముగాఁ బయికి వెల్లడించి

యుండవచ్చును. అంతియేకాని కమలసాభామాత్యపాత్రుడు, మారయామాత్య పుత్రుడు, నగు మహాకవి శ్రీనాథుఁ డీగ్రంథకర్త కాఁడు. అదిగాక శ్రీనాథుని గ్రంథము లన్నిటినుండి తనలక్షణగ్రంథమునకు లక్ష్యపద్యములను దీసికొనిన యప్పకవిగాని కూచిమంచి తిమ్మనామాత్యుఁడుగాని యడిదము నూరకవిగాని మఱి యితరలక్షణికు లెవ్వరు గాని యీగ్రంథముపే రయినఁ దలపెట్టకుండుటకుఁ గారణమేమి? ప్రాచీనమహాకవుల కన్యరికిం దెలియని యీగ్రంథము నేఁడు కొత్తగా శ్రీనాథునిదని యొకరు చెప్పినంతమాత్రమున జను లాఘ్యకొన వచ్చునా?

ఆ కారణముల నటుండనిచ్చి యిందు వర్ణింపఁబడిన యంగమును విచారింతము. ఒక రసికుఁడు వివాహితయయి భర్తతోఁ గాపురము చేయుచున్న యొక కుల కాంతను మోహించి నఖిఖిపర్యంత మామె సకలావయవముల వర్ణించి యామెతో గూడినట్లు స్వప్నములఁ గాంచి యాస్వప్నములఁ దలంచుకొనుచు విరవాతాపము నొందుచు నామె చక్కఁదనముదలంచి యూట లూరుచుండుటయే యిందలి కథాంశము. పరకాంత, కన్యయునఁగాను, వేరొకనిభార్యయగు దానిని వలచి, వలచినందుకు సిగ్గుపడక వైపెచ్చుబూరుపద్యముల వ్రాసి శ్రీనాథుఁడు విరవా తాపము పొందెనని చెప్పుట పరమభాగవతోత్తముఁడు నైష్ఠికుఁడు నగు శ్రీనాథునికీర్తి పాడుచేయుట. శ్రీనాథునకేగాదు. ఈపద్యములు తనవని యెవఁడు చెప్పు కొనునో వాని కప్రతిష్ఠయేగాని ప్రతిష్ఠరాదు. అందుచేతనే కవి గ్రంథమునందు మొదటనైన జీవరనైన తనపేరు విస్పష్టముగ వేసికొనుటకు సిగ్గుపడియెను. మఱియుఁ జంక్రబంధమునందున్న శృంగార శ్రీనాథపదములు కేవల మొకపురుష నామమును దెలియఁజేయవు శృంగార శ్రీయనఁగా శృంగారలక్ష్మి దానికి నాథుఁడు శృంగార శ్రీనాథుఁడు గ్రంథము దుర్మితబోధకమగుటచేతనో మఱియొందుచేతనో కవి గద్యవేసికొనుట మానినప్పుడు తనపేరు వేరువిధముగాఁ దెలియఁజేసికొనుట కిష్టపడునా? ఇష్టపడకపోవుటచేతనే తానొకశృంగారనాయకుఁడ ననుమాట మార్చియు నూచించెను. అందుచే నది యొక మనుష్యునిపేరుగా గ్రహించుటకు వీలులేదు. శ్రీనాథునకుఁ గవిసార్యభౌమ బిరుద మున్నదనియు నాపద మిందుఁ బ్రయోగింపఁజడుటచే నతఁడే దీనిని రచించెననియుఁ బీఠికలో వ్రాయబడినది. కవిసార్యభౌమబిరుదమనేకులకుఁ గలదు. కూచిమంచి తిమ్మనామాత్యునకులేదా? ప్రితికవియు నాలుగుపద్యము లల్లినతోడనే తాను కవీశ్వరుఁడ ననియుఁ గవిసార్య భౌముఁడ ననియుఁ బుస్తకములలో బ్రయోగించుకొనుచుండును. కావున కర్పత్యము శ్రీనాథున కారోపించుట కదియొక కారణముగాదు.

ఇంక పద్యములశైలియుఁ గవిత్వచాతుర్యము నించుక శోధించిచూతము. కల్పన తెక్కడనోగాని తరుచుగాఁ భౌధముగారేవు. శైలియు శ్రీనాథునిశైలితో

సంతమాత్రముంబోలదు. శ్రీనాథుని గడునుతనపుపోకడ లిం దెక్కడను గాన రావు. అదియునుంగాక యీగ్రంథ మాధునికుఁ డెవ్వఁడో రఁచియుంచెనని స్పష్టముగ చెప్పటకు తగిన యుదాహరణములు కొన్ని కానఁబడుచున్నవి పదునేనవ పద్యమునందు “తయారులోనె తగు” ననుపదమున్నది. తయారన్నది తురక మాట గాని తెలుఁగుమాట కాదు. ప్రాచీనకవు లెవ్వరును ముఖ్యముగ శ్రీనాథుఁడు నిట్టి పదముం బ్రయోగించినట్లులేదు, ఇట్లే నలువదిమూడవ పద్యమున ‘భైదుగ బాహుపాశములఁ గట్టె’ అని యున్నది, ఇదియును శ్రీనాథాది ప్రాచీనులు ప్రయోగింపని హిందూస్తానీ పదమే, పందొమ్మిదవ పద్యమునందు ‘నాకుంగూడ నాభాగ్యమెట్టుల నేనాటికి గలుగో’ యనియున్నది. ‘నాకుంగూడ’ ఇట్టి ప్రయోగము లాధునికుల గ్రంథములలోనే గాని ప్రాచీనులగ్రంథమునందుఁ గానఁబడవు. ఇందు ‘గూడ’ యను పదము సమచ్చయార్థ మగు ను’ వర్ణకమునకు బదులుగ నాధునికులు ప్రయోగించుచున్నారు, ముప్పదినాలుగవ పద్యములో ‘లజ్జలినానఁట’ యని యున్నది. ‘లజ్జలినాడ’ నని యుండవలయునుగాని ‘నాను’ యని యుండుట యసాధువు. ఇట్లు శ్రీనాథుఁడు ప్రయోగింపఁడు. ఈపుస్తకమునందలి యేఁబదిపద్యములలో నిట్టి వింకం గొన్నియున్నవి. గ్రంథవిస్తంభీతిచేత నిచట నుదాహరింపక యుంటిమి. పూర్వోదాహృతము లయిన ప్రయోగములంబట్టి చూడ నీగ్రంథ మెవఁడో నవీనుఁడు రచియించి యుండవచ్చునుగాని శ్రీనాథాదులగు ప్రాచీను లెవ్వరును రచియించి యుండరనిసయితము తోచుచున్నది. పెట్టి లక్ష్మీనరసింహముగారు వ్రాసినపీఠికలో ‘కృంగార మన్న విషప్రాయముగఁ జూడవలయునని చెప్పు నిప్పటి యాంధ్రులకు కృంగారభూయిష్టమగు నీపుస్తకము రుచింపమి విదితమే’ యని యొక చోటను, ‘దీనిని నవీనకవియే యొకఁడు రచియించి ప్రచురించినచో విమర్శకు లెట్లు దూషించియుందురో జేవునికే తెలియు’ నని వరొక చోటను వ్రాసిరి. ఈనాటియాంధ్రులలో నెవ్వరు కృంగార మన్న విషప్రాయముగ జూచుటలేదు. కృంగారము వేరుపెట్టి యిచ్చవచ్చిన పచ్చిబూతులు వ్రాసినవారి కబ్బముల నీనాటి వారు విషప్రాయములుగ జూచుచున్న మాట నిశ్చయమే. కృంగారరసమునకు నాగరికులు జదువ సిగ్గుపడుచుదువు దప్పిన వాక్యమునకు భేదము తెలిసికొనలేక యీలక్ష్మీనరసింహముగా రిట్టి పెట్టివ్రాతలు వ్రాసినందుకు మేము తద్దయు విచారించుచున్నారము. కాళిదాసాదులగు సంస్కృతకవులు కవిత్వయమువారు పింగళినూరన్న మొదలగు తెలుఁగుకవులు కృంగారరసమువర్ణింపలేదా? అకృంగారరసము నీనాటియాంధ్రుల దరించుట లేదా? పురుషులయినం జదివి తలవంచుకొనవలసిన బండబూతులు గల పద్యములలోని రసము కృంగారరసము గానేరదు. ఇట్టి గ్రంథముల నాదరించుట నాంధ్రీభూమిలో విషవృక్షములఁ జెంచుట. ప్రాచీనులు రచియించి

నంతమాత్రమున నిది వంద్యముగాదు. నవీనులు రచించినవో నింద్యముగాదు. బూతులెప్పుడు నాగరికదూష్యములే యగును. సెట్టి లక్ష్మీనరసింహముగారు తాము పీఠికలో వ్రాసినయుక్తులప్రతిపాతము లనుకొని శ్రీనాథుడే యీగ్రంథ కర్తయని సిద్ధాంతముచేసి తెనాలిరామకృష్ణుడు, చేమకూర వేంకటకవి, కూచి మంచి తిమ్మకవి, ఆంధ్రకవితాపితామహుడు మొదలగు మహాకవు లందఱు నే బదిపద్యములకంటె వెక్కువలేని యీబూతుల ప్రబంధములోనుండి కొన్ని కల్పకల దొంగిలించినా రని వ్రాయసాహసించిరి. ఈగ్రంథము మూల నడగ వ్రొక్కక పరికటించిన సాహసముగాక యీసాహసములు గూడ నేలవలయునో తెలియకున్నాది. ఆమహాకవు లీగ్రంథమునుండి దొంగిలించినా రనుటకంటె నవీనుఁ డెవ్వఁడో యీగ్రంథము రచించి మంచికల్పనలు తోపమి నీగ్రంథచార్యమును జేసి యుండునన్న బాగుండును. గ్రంథము ప్రాంత దగుటచే గొన్ని తావుల యందు శిథిలము కాగా సెట్టి లక్ష్మీనరసింహముగా రక్కడక్కడ నాయాభాగ ములు తాను బూరించితినియు, శైలులంబట్టి భేదములు తెలియును గనుక నట్టి భాగములకు గుర్తులు వ్రాయలేదని పీఠికలో తెల్పియుండిరి. మాటుదిక్కి జూడ గ్రంథమందంతట నొక్క శైలియే కనబడుచున్నదిగాని వేర్వేరుశైలులు కనబడుట లేదు. కవిత్వశైలిం దొప్పుట కిం దుదాహరింపవలసిన మృదువయినపదములు లేకుండుటచే మానితిమి.

ప్రతివిమర్శనము.

రసికాభిలాషము — శ్రీమనోరమాపక్రిక 1907 సం॥రం ఆగష్టునెల సంచి కలో నీప్రబంధమును గూర్చి వ్రాయు బడినవిమర్శనముందు శృంగారనైషధాదుల రచియించిన మహాకవి శ్రీనాథుఁ డీరసికాభిలాషము రచియింప లేదని వాదించఁ బడినది. అందుల కీబడిన హేతువు లెంతయు క్రియుక్తములో యాదిగువ విమర్శింప బడు చున్నవి.

i చివరి చక్రి బంధములో శృంగారశ్రీనాథనామ మేర్పడు చున్నను, మారయామాత్యపుత్తుఁ డసశ్రీనాథునికి శృంగారశ్రీనాథుఁ డనుప్రసిద్ధిలేదు గనుక నీతఁడు వేటుకవి యట! చక్రిబంధములో వాఁడుముల నామమే యముద్వ వలయునగాని యంత కంటే పెక్కువగాఁ గాని తక్కువగాఁ గాని వలను పడ దనుట బంధకవిత్వము చేయువారి కందఱుఁ డెరిసినవిషయమే. కావున శ్రీనాథ పదమునకు ముందు మాడక్షరములు చేర్పఁబడవలయును. నైషధమునకు శృంగార నైషధ మని పేరుపెట్టియుండుటచే శ్రీనాథునికి శృంగారపదము మిగుల నభిమానమైనదని స్పష్టముగదా! అదిగాక తానువ్రాయుచున్నది శృంగారభూయిష్టము; తా నొకప్రసిద్ధుఁ డగుశృంగారనాయకుఁడు. అందుచేత “శృంగారశ్రీనాథ” మని వాడి యుండఁ గూడవా? కర్కెనకారణములవలన శృంగారనైషధ గ్రంథకర్తయే రసికాభిలాషగ్రంథకర్త యని తేలుచున్న యెడల “శృంగార” శబ్దమున్నదన్న హేతువుచేతనే యనుమానించుట కూడునా? “శృంగారశ్రీనాథ” పదమునకు శృంగారశ్రీకి నాథుఁడు, శృంగారనాయకుఁడు, అని యర్థము స్ఫురించు చున్నదని విమర్శనముందు నెల వీఁబడినది. అట్లు తననామమును క్షేపించుటయే శ్రీనాథుని యభిప్రాయ మేమో! అట్లయి గుండుననియే శ్రీనాథప్రణీతము మాత్రమే యని కాక ముఖపత్రముమీఁద “శృంగారశ్రీనాథప్రణీత” మని యచ్చొత్తింపఁ బడినది. అది విమర్శకులు తిలకించిరా? కారణమేమని యూహించిరి? లేక తెనుఁగుదేశము లోని శృంగారమువారు శృంగారకవివారు మొదలగునిఁటి పేరులవారిని వైష్ణవుల యందు నద్వైతులయందు పెదకుమఁ గూరుచుండినందున వీరికి ముఖపత్రమును జూచుటకు సావకాళము లేక పోయినా? ప్రాధికవి మల్లన్న యన్నపేరు విన్న యెడల వీరిద్వైప్రధమువారు ప్రాధికవివారు వైష్ణవులయందు ద్వైతులయందుఁ జెనుఁగు దేశమునందుఁ గానవచ్చు చున్నారని వ్రాయుదులేమో!

ii కవిసార్వభౌమబిరుదము రసికాభిలాషమునఁ బ్రయోగింపఁ బడినను శ్రీనాథుఁడిది రచించెనని తెలియఁజేయదట! ఆమోఽపద్యముననే శ్రీనాథపదము

సహితము బ్రయోగింపఁ బడినదే. ఈరఃదును గలిపి యాలొందినచో నీగ్రంథము శ్రీనాథుని దన్నయూరఁ మఱింత బలముకాదా? ఆసంగతిఁ గూర్చి విమర్శకు లేల సన్న సన్నగా నూఁరకుండిరి? తమవాదమునకు విరుద్ధముగా నుండు వానిని విడుచుట యా విమర్శకలక్షణము? కవిసార్వభౌమబిరుద మనేకులకుఁ గలదట! శ్రీనాథునికిని గూచియించి తిమ్మకవికిని గాక యితరుల కెవ్వరి కున్నదో విమర్శకులు సెలవిచ్చిన వింశము. కవిసార్వభౌమబిరుదమును శ్రీనాథనామమును గలిపి బ్రయోగింపఁ బడఁటచే మనము కూచిమంచితిమ్మనను విడిది శ్రీనాథునే తీసికొన వలసి వచ్చునుగదా! ప్రతికవియు నాలుగుపద్యము ల్లిసతోడనే తాను కవిసార్వభౌముడనని పుస్తకములలోఁ బ్రయోగించుకొను చుండునట! ఈవిమర్శకులు నాలుగుపద్యము ల్లియొడిరేమో! కవిసార్వభౌముల మని పుస్తకములలోఁ బ్రయోగించుకొనిరా? పోనిండు; విమర్శక సార్వభౌమలను వియ్యెఁ జెప్పికొందురా? వారు గాక పోయిన, నట్లు బ్రయోగించుకొనిన వారిపేరులు కొన్ని సెలవిచ్చెదరా? వాగనుకాసనప్రబంధపరమేశ్వరాంధ్రకవితాపితావహాది బిరుదములు గూడ నాలాగుననే యిటీవల నుపయోగింపఁబడెనా? మఱి యొకటి: గ్రంథము దున్నితబోధక మగుటచేతనో మఱియెందుచేతనో కవి గద్య వేసికొనట మానినందున మఱియేవిధముగాఁ గూడఁ దనకర్తవ్యమును దెలియఁజేయుట కిష్టపడి యుండఁదని వీరు నిగారణ చేయుచున్నారు! కవి గద్య వేసికొనట మానెనని యెవ్వరికిఁ దెలియునో? ఇప్పుడు లభించినప్రతిని వ్రాసికొనినవారు గద్య విడిచిపెట్టి యుండవచ్చును. గద్య వేసికొనలేదు పో, రసికాభిలాషము గద్య యనసర మున్నంత పెద్దగ్రంథము? వీధినాటకమునకుఁ గవి యేగద్యవేసికొనెను? దున్నితబోధక మని మానెనన్నచో, గూచియించి జ్ఞకవి తనచంద్రరేఖా విలాపము సునీతిబోధక మనియే కావోలు దానియందుఁ గద్యవేసికొనెను?

iii శ్రీనాథునిగ్రంథము లన్నింటినుండి తవలక్షణగ్రంథములకు లక్ష్యపద్యములఁ దీసికొనిన యస్పకవి మొదలగులాక్షణికు లీరసికాభిలాషము చేరయిఁ దలపెట్టు కుండుటకుఁ గారణమేమని విమర్శకులు ప్రశ్నివేయుచున్నారు. వీరట వీరికను మూలమును శక్తితో నెన్నియోమాలులు చదివిరఁట! అవును, శ్రద్ధాసారము దెచ్చిదిగునొకండు మాలులు చదివినను దెలివితేని విద్యార్థికది యెట్లు పఠికివచ్చునో? “శ్రీనాథుని వీధినాటకము లోకమునఁ బ్రచురమయ్యె నీరసికాభిలాషము కానందులకుఁ గారణము లేకపోలేదు. ఇందుఁ గవియొద్దేరించిన నాయిక గొప్పరాజుల యింటికిఁకుట నిశ్చయ” మని వీరకలో స్పష్టముగాఁ జెలుపఁబడి యుండఁగా, వీరి కుశలక కింక నవకాశమేది? అదియేల వీరు చూడరే? చూచినచో నేల ఖ డిపల్లర? వ్రాసినది తిన్నగాఁజూచి యగము చేసికొనఁగల శక్తి వచ్చినవెనుకనే విమర్శనముల సారంభించుట మంచిదేమో! పోనిండు, కార

అను చెప్పబడలేదే యనుకొందము. అయినను దమలక్షణ గ్రంథముల నప్పక
వ్యాదులు పద్యము లుదాహరింప మానినంత నే పూర్వగ్రంథములఁ గూర్చి యను
మానము పడుటకూడునా? మరుద్రాజచరిత్ర, పండితారాధ్యచరిత్ర, కాలివా
హన సప్తతి, పల్నాటివీరచరిత్ర, యనుగ్రంథములనుండి మాత్రము వాదదా
హరణములఁ గైకొనిరా? ఆమాత్రముచేతనవి శ్రీనాథునివి కావనుచున్నామా?
భోజరాజీయము, విజ్ఞానేశ్వరీయము, మార్కండేయపురాణము, ప్రబోధచంద్రో
దయము, కువలయాశ్వచరిత్రము, భానుమతీపరిణయము మొదలగు నెన్నిగ్రంథ
ములనుండి యప్పకవి మొదలగువారు పద్యము లుదాహరించుట మానలేదు?
లాక్షణికులు తమకవసరమైన లక్ష్యములఁ బూర్వగ్రంథము లన్నిటనుండియు
దీసికొన వలయునా?

విశ్లేలి శ్రీనాథుని శైలితో నెంతమాత్రమును బోలడట! శ్రీనాథుని యే
శైలితోఁ బోలదు? వీధినాటకమందలి శైలితోడనా, శృంగారనైషధమందలి శైలి
తోడనా, హరవిలాసమునందలి శైలితోడనా? ఒక్కకవియే వేలువేలు ప్రాయము
లప్పుడు వ్రాసినయెడలఁ గవిత్వమునకు వేలువేలుశైలులు వచ్చును. కవిబ్రహ్మ
యను పేరుతనకు వచ్చుటకుఁ దగినట్లుగా భారతభాగము నాంధ్రీకరించిన తిక్క
యబ్బ నోమయాజికాకపూర్వము రచించిన నిర్వచనోత్తరరామాయణమును జూచిన,
నది యాతనిదా యనిపించును. కవిరాజమనోరంజనము పిల్లవనుచరిత్రమని పేరు
పడునంత ప్రాధముగా రచియించిన కనుపర్తి యబ్బన్న చిన్నతనమునందు వ్రాసిన
యనిరుద్ధచరిత్రమును జూచిన, నది యాతనిదా యనిపించును. చేమకూర నుంచి
పాకమునఁ బడినదని మెప్పు గాంచునట్లు విజయవిలాసమును విరచించిన పేంకట
కవి యంతకుఁ బూర్వము చేసిన సారంగధరచరిత్ర చూచిన, నది యాతనిదా
యనిపించును. ఈసంగతులను మనస్సునఁదుంచుకొని యుండినచో విమర్శకులు
శైలిపోలదని వ్రాసియుండరు. రసికాభిలాషము శృంగారనైషధాదులవలె సం
స్కృత భూయిష్టముకాదు గాని కొంతవఱకు వీధినాటకకవిత్వమును బోలుచున్న
దనవచ్చును, వీధినాటకము వ్రాసినవయస్సునకును భిన్నమైనప్రాయమున వ్రాయఁ
బడి యుండినచో వీధినాటకశైలికంటెఁ గూడ నీవిశ్లేలి భిన్నమైయుండవచ్చును.
శ్రీనాథుని గడుసుఁదనపుఁబోకడ లిందెక్కడను గానరావట! శ్రీనాథునిగడుసుఁ
దనపుఁబోకడల కేమిగాని, నైషధాదులయందున్న గడుసుఁదనపుఁ బోకడలేవో రసి
కాభిలాషమునందు లేనిదేవో దృష్టాంతములతోఁ జూపి, తమవాదము హేతువు
లతో సిద్ధాంతీకరించు కొనక వట్టిమాటలమాత్రముచేతఁ గాలక్షేపము చేసిన
యీవిమర్శకుల గడుసుఁదనపుఁ బోకడను మాత్రమెంతైనను మెచ్చవచ్చును.
అలాగుననే కల్పన లెక్కడనో కాని తరుచుగాఁ బ్రాధముగారేదని వీరు మాట
మాత్రముచేతనే స్థాపింప కాచుచున్నారు! 'కాదన్నవాఁడు కరణ' మన్నట్లు

ప్రాసిత యావ్యాతలకలనఁ బ్రయోజనకేమి? రసికాభిలాషము శ్రీనాథుని
దని హేతువులతోఁ జెప్పినను జనులొప్పుకొనఁ గూడదట! కాని యావిమర్శకు
లేమి చెప్పినను, జెప్పినంత మాత్రముననే యొప్పుకొన వలయునుగాఁబోలు!
1, 2, 26, 27, 50 పద్యములు దప్పు రసికాభిలాషమునందుఁ గల్పనలులేనిపద్యములు
వీరు మఱియెన్నిసారులు మూలముచదివి యైనఁ జూపఁగలరా? వానిలోని కల్ప
నలు మాత్రమే ప్రాథమ్యముగానున్నవని వీరియభిప్రాయమో, తక్కిన వేలకానో
కారణసహితముగా వీరు నిరూపించినఁ గదా తిరిగి యేమి చెప్పుటకైన వీలుండును?

v రసికాభిలాషమునందు శ్రీనాథుఁడు ప్రయోగించి యుండనియాధునిక
ప్రయోగము లున్నవట! ఈసంగతి పోల్చుకొనుట కుపయోగించిన కుశాగ్రబుద్ధిని
మఱికొంత యుపయోగించి వీరు వైసంగతి కూడ గ్రహింపలేకపోవుట చిత్తముగా
నున్నది. శిథిలములైన స్థలములఁ గ్రొత్తగాఁ బూరింపఁ బడిన భాగములు కుండ
లీకరింప వలసినయవసరము లేకుండ ములభముగాఁ బోల్చుకొనఁగలుగుట కష్ట
ముల నెల్ల వీలైనవఱకు నాధునికప్రయోగములే చేయఁబడియుండఁగా “మాబుద్ధికే
కూడ గ్రంథమందంతట నొక్కతెలియే కలఁబడుచున్నది కాని వేర్వేలుతైలులు
కలఁబడుట లే”దని వీరువ్రాసిన నదియెంత హాస్యాస్పదముగా నున్నదో చూడుఁడు.
ఆధునికప్రయోగములఁ జూపఁ గలుగుటచే శ్రీనాథునిగ్రంథము కాదని సాపింపఁ
గలిగితి మనివీరు సంతోషించిరే కాని, క్రొత్తగాఁ బూరింపఁ బడినభాగము
లున్నవే, యీ నవీనప్రయోగము లుండిలి వేమో యనుసంశయము కూడ వీరు
పోందరైరే. పాపము, తమయుక్తి యప్రతిహత మనుకొనిన వీరి యుత్సాహము
నకు భంగము కలిగినందులకు విచారింప వలసినదే. “లజ్జలిశాను” అనునది కేవల
మసాధు వని వీరు వ్రాయుచున్నారు. “ఉన్నాడను” అనుదానికి “ఉన్నాను”
అనునది రూపాంతర మయినట్లే “లజ్జలిశానాడను” అను దానికి “లజ్జలిశాను” అను
రూపాంతర మున్నట్లు మతాంతరము గలదు; ఆధునికప్రయోగములు గలవు.
కావలసినచో మనోరమాపత్రికాధిపతులచే రచింపఁబడి మనోరమయందుఁ బ్రచు
రింపఁబడిన ప్రసన్నయాదవనాటకమున 21 వ పుటఁ జూడుఁడు. అందు
“బ్రతికిశావు” అనురూపము బ్రయోగింపఁ బడినది. ఇది సాధువైన నసాధువైనఁ
బ్రకృతాంశమున కొక్కటియే. శ్రీనాథుఁ డిట్లు ప్రయోగించియుండఁ దన్న
దానితో నిర్వివాదముగా నేకీభవింప వచ్చును. విమర్శకులు కన్పపడి యుదాహ
రించిన ప్రయోగములం బట్టి చూడ, నీగ్రంథమునందుఁ గ్రొత్తగాఁ బూరింపఁ
బడినభాగములే నవీనుఁడు రచించినట్లు తోచును గని గ్రంథమెల్లను శ్రీనా
థాదులగుప్రాచీను లెవ్వరయినవ్రాసి యుండరని తోచవలసిన యవసరములేదు.

vi శ్రీనాథుఁడు పరమభాగవతోత్తముఁ డట! నైష్ఠికుఁడట! ఇట్టిగ్రం
థమును వ్రాసియుండఁ దట! యాత్రకొఱకు వచ్చెడి సకలజాతులనాతులను

జూచి వర్ణించుటకై నేమి, సింహాచలము వంటిపుణ్యశైలముమీదఁ గుంతతమును
 గూర్చుండినపహానుభావుఁడు పరమభాగవతోత్తముఁడనవలసినదే. నీతరేవులకు
 వచ్చెడి మంగలి, చాడలి, తెలఁగిలపకుచులను సయితము వలచిన నేమి, వారిచేత
 శ్రీకృష్ణకేశ్వరీచరణములపై నొట్టు వేయించుకొనిన ధన్యాత్ముఁడు నైస్థికుఁడన
 వలసినదే. “ఈతఁడు యావనదశయందు శృంగారనాయకుఁడై ప్రీతిబుడై
 తిరిగె” నని యొకచోటను, “ఆవసానదశయం దిట్టికన్యముల కెల్లను గారణము
 యావనదశయందుఁ గామవశముచేత స్వేచ్ఛగా విహరించి దేహమును ధనమును
 బోగొట్టుకొన్న పాపఫలము లెక్క వేటొక్కటి కానరా” దని మఱియొక
 చోటను గవులచరిత్రయందు వ్రాసినరావుబహద్దరు వీరేశలింగముపంతులుగారి
 విమర్శకుల పాటి యెఱుంగరు కాబోలు! “విధివిరావము లేక వేళ్ళికాంతలఁ
 గూడు శ్రీనాథకవి” యని వ్రాసిన శతావధాన తిరుపతివేంకటేశ్వరకవుల కీమా
 త్రము తెలిసినది కాదు కాబోలు! వయస్సు ముదిరినతరువాత గ్రంథములలో
 వ్రాసిన శ్రీరంగసీతులు వృద్ధనాటిపాతివ్రత్యమును మూచించుచునని యెఱుంగక
 వీరికి జెల్లినాఁతలు వ్రాసిరి కాశీఖండ భీమఖండ గ్రంథకర్త యగుట మాత్రము
 చేసినే శ్రీనాథుఁడు సతతమును బరమభాగవతోత్తముఁడను నైస్థికుఁడు నైనచో,
 “ భువనైకమోహనోదతసుకుమారవారచనితాజనతామసతాపహరి సంతతదధురా
 ధరాధరసుధారసధారలఁ గోయి” చుండినను గాళహస్తీశ్వర మహాత్మ్య గ్రంథ
 కర్తయగు ధూర్జటి మాత్రము పరమభాగవతోత్తముఁడను నైస్థికుఁడను గాఁడా?
 లేక, “శ్రీరత్ననిం బాడఁడనంగరాదు వెలుచం బరకాంతలఁ గూడెనేనియు”నని
 విమర్శకుల యుద్దేశమా? శ్రీనాథుని బారపొసిది యెద్దమైనదిని విమర్శకులు
 తేమెఁ గాఁజములును పి పరమభాగవతోత్తముఁడను నైస్థికుఁడు ననిన బాగుగా
 నుండును. రసికాభిలాషము వ్రాయునరికి శ్రీనాథుఁడు శృంగారనాయకుఁడనినటు
 స్పష్టము. శృంగారనాయకుఁడని తెలియఁ జేసికొనటకే తననామమును శ్లేషిం
 చుచు శృంగారశ్రీనాథపదము నుపయోగించియుండును. రసికాభిలాషము శ్రీనా
 థునదని చెప్పుటవలన నాతనికి కీర్తి పొడగునేమోయని విమర్శకులు జడియ నవస
 రములేదు. వీధినాటక మాతనిదని చెప్పుటవలనకంటె నిప్పు చెక్కువగా నాతని
 కీర్తి పొడుకాదు. రసికాభిలాషమున బూతు విస్తారముగా నున్నదని శ్రీనాథు
 డాగ్రంథము తనదని తెలియఁజేసికొనటకు సిగ్గుపడెనట యాలొచినలేని వాఁత.
 ఈమాత్రపు శృంగారపద్యములనతఁడు తక్కినగ్రంథములలో వ్రాసియేయున్నాడు.
 వీధినాటకములోనని యప్పుకవి యుదాహరించిన “ఈనమం ఒద్దినచీకొందు”
 “వందుక కళిసల్పెడు ప్రకారసునన్” మొదలగుపద్యములు బూతు లేనివా.
 అవి కమలవాగ్దామాత్యపాశుఁడు మారనూమాత్య పుత్రుఁడు నగు వహావి
 శ్రీనాథుఁడు రచించినవేకదా! ఒక్క శ్రీనాథుఁడే యన్నమాటయేమి? శృంగార

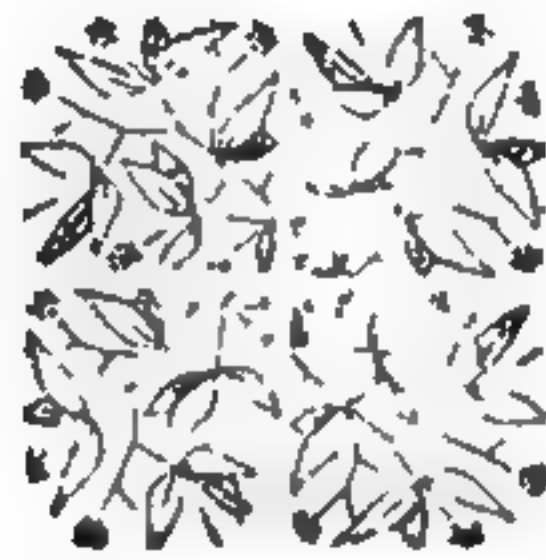
ప్రబంధముల వ్రాసిన సంస్కృతాంధ్ర కవులెల్లరు నిష్పటిమనకు బూతుగాఁ
దోచు నీమాతృపు శృంగారమును వాడేయఁజూచును. విమర్శకులు గ్రంథపరి
శోధన చాలకయో, చదివినది జరచియో, కాలిదాసాదులగు సంస్కృతకవులు,
కవిత్వమువాని, పింగళి నూరన్న మొదలగు తెలుఁగువాని శృంగారము
రసి కాభిలాషములొప్పు దానికంటె దక్కువగా వ్రాసినది చెప్ప సాహసించిరి.
ఆదుదానినోటిలో నయియు “నీగుట్టల నుట్పించిన నీయోవనసాగు నామము నే
నించుకొను” మన్నమాటలఁ బెట్టినకాలిదాసుని శృంగారము వీరికి రుచించి నీ!
పురాణకవులగు కవిత్వము వారిమాట కేమిగాని ప్రభావశీలమగునుల నమా
గనుము మొదలుకొని వారితాత్యదులను విజృంభించి వల్లించిన పింగళి నూరన్న శృం
గారము వీరికి రుచించినది! శ్రీవల్లభము నఖిఖివ్యంతము నొక్క గుఱు నుంచి
విడువకుండఁజేసి, రతివల్లభము నయితము మానని కక్కిన శృంగారముల కింకల
శృంగార మెల్ల వీరికి రుచించినది! కాని యేహేతువుచేతనో పాప విని నీకాభి
లాషము సంకలిశృంగారమున్న మాత్రము వీరికిఁదల కఁడుగించినది! ఇందుకు
యెందులకుఁ గాని, నవీనులలో సంఘసంస్కృతలై నవారు నవీనులు నేననన్యం
గారము రసి కాభిలాషములొని దానికంటె దీసిపోద! దాని నీవిచ్చుక తాత
యోవరిండురు? పూర్వోగావృత కవులగ్రంథములు సర్వకళాకాలాభి కాదులు
వరీక్షలకుఁ గూడ నిమగ్నమగుచు నున్నారే. విద్యార్థులు కలవంచుకొనియునఁ జదు
వనే చదువుచున్నారే. శృంగారభూయిష్టములని తలఁపక వైరయఁదీనిలాస
విజయవిలాస మఖప్రబంధముల వాగరిక పత్రికాభిపరులును ముద్రింపఁచి ప్రయ
రించుచున్నారే అనివచ్చును. గూడ నీవిమర్శకులేల యూరఁ బెట్టుకరి? శ్రీ
నాథునికన్న హేతువుచేత రసి కాభిలాషమును మూలనడఁగఁ ద్రొక్కిక పక్ష
టించుట యొక సాహసము కాదుగాని, యీవిమర్శకులకుఁ దెలిసియుఁ దెలియని
విమర్శము వ్రాసుట సాహసమే. వెనుకముందు లాలోచింపక తొందరపడి
వ్రాసిన యీవిమర్శమును జూడఁగా నిది విమర్శనాక్షేపముచేత నొడ తెలుఁగక
యన్నఘాతవిమర్శకుఁడెవ్వఁడో వ్రాసియుండవచ్చునని తోచుచున్నది కవి
త్వలైలిందెలుపుట కుదాహరింపవలసిన మృదురయిన పద్యములు రసి కాభిలాషమున
లేనట్టి? పీఠిక నెన్నియోసారలు చదివియు నీవిమర్శకునికి లాభింపకుండుట
చూపఁబడెనుగదా! మూలము నెన్నియోసారలు చదివినను లాభింపకుండుట కిది
నిదర్శనము. లాభించి యుండెనయెడల 1, 2, 8, 10, 17, 26, 32, 38, 45 వ
పద్యము లుదాహరించిన నష్టములేదని తెలిసికొనక పోయియుండునా? అందు
కెందు తెలి తెలుపుట కీదిగువ నుదాహరింపఁ బడుచున్నవి.

• మత్పరితాపమంబుజసమందితవక్త్ర, నశోకపల్లవాం
చత్పరిభాసితాంఘ్రిని, రంసాలసమాధర, మల్లికాంగి, నీ
లోత్పలశ్రేత నిన్నఁ గను • చున్న కొలందిని హెచ్చఁ జొచ్చె నో
యుత్పలగంధి! పంచకరుఁ • దూనుకరంబులనిగ్గునోకదా! 10

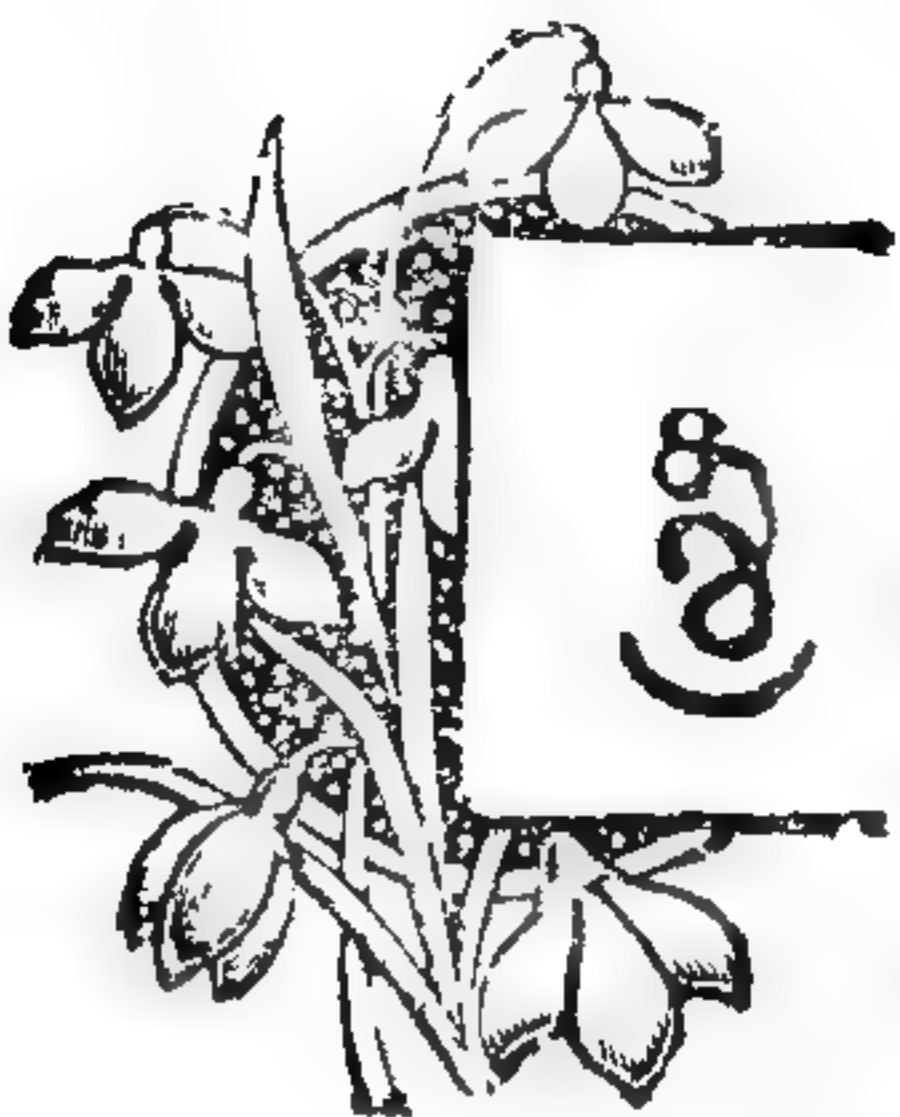
• నీయెలకవృద్ధి నీకచము • నీమెయి చాయయు శారయంగ గం
గాయమునాసరస్వతులు • గా హృదయంబున నిశ్చయించితికాః
మాయురే! పుణ్యధూమివి సుఃమా! నినుఁ జేరినవారి కల్లమన్
మాయుర నోజలాపములు • మానిని! నన్నిఁకఁ జేరఁ దీయుమా. 17

వికాఖపట్టణము,
1వ సెప్టెంబరు 1907 సం॥ }

నెట్టి లక్ష్మీనరసింహము.

రసికాభిలాషము.

~*~*~*~

శ్రీ

పుత్రసతీసన్నిభ

రూపవతీ! మదవతీ! మఃరుఁడు తనపూవుం
దూవులనా? నీవాలుం

జూవులనా? నన్నుఁగొట్టుచు న్బాధించున్?॥

నీ॥ కొదమతుమ్మెదచాలు • నదలింపఁగం జాలు

కప్పుతోఁ దనరు మేల్గొప్పుతోడ,

వెన్నెలలం జల్లి • విలసిల్లుజాబిల్లి

గోముతోఁ దనరు నెఁమ్మోముతోడ,

బదను వెట్టిన మారుఁబాణమ్ముల నీట్లు

నేపుతోఁ దనరు వాల్చూపుతోడ,

దొంగరు మెండుగఁ బండుఁదొండపండున నుండు

కావితోఁ దనరు కెఁమ్మోవితోడ,

తే॥ గీ॥ సందేవేశను మేగపైఁ • జల్లగాలి

కొఱకు విహరించు నిన్నుఁ గన్గొన్న యంత

నీపయినె కడు దృఢముగా • నిలిచి యుండి

నాకు వశము గా కున్నది • నా మనమ్ము॥

2

ఉ॥ సుందరి! పంట నొక్కఁగను • జొక్కపుమోవి సుధారసంబు, చే

తం దుడుకారఁ బట్టఁ బలిఁతంపుఁజను ల్వలియేన్గుకుంభముల్,

సందిటఁ బట్టి నిల్పఁగను • నన్ననికొ నల మిన్ను; గాన నీ

‘వందనిమ్మా’నిపండు’నని • యాసను మానదు డెంద మ య్యయో!॥

చ॥ పిడికిటఁ బట్ట నిట్టలులు ♦ బిట్టుగ మిట్టి పడంగఁ జొచ్చు నీ
దుడుకుఁజనుంగవం బలెనె ♦ త్రుళ్లుచు నా హృదయంబు గూడ నొ
క్కెడను నడంగ కున్న యది; ♦ యి యెడ గుబ్బల నాదుఱొమ్ము నం
దడఁగఁగఁ బట్టి యుంచు, తగి నట్టివె యయ్యవి జట్టు పట్టఁగన్॥

నీ॥ చెలువ! నీ చక్కని ♦ చెక్కిలి నొక్కి మ
క్కువ నేను నొక్కించు ♦ కొనుట యెపుడొ?

రమణి! నీ మధురాధ ♦ రమ్మును గొటికి మ
క్కువ నేను గొటికించు ♦ కొనుట యెపుడొ?

కొమ్మ! నీ ఱొమ్ము నా ♦ ఱొమ్మునం గ్రుమ్మి మ
క్కువ నేను గ్రుమ్మించు ♦ కొనుట యెపుడొ?

కాంత! నీ నెమ్మెను ♦ గొంగిటం శేర్చి మ
క్కువ నేను శేర్చించు ♦ కొనుట యెపుడొ?

ఆ॥ వె॥ తెఱవ, నిన్ను రతులఁ ♦ దేలిచి నేను దే
లించుకొనుట యెపుడొ? ♦ లేమ, నేను
నీవు ననెడుభేద ♦ మే విధంబున లేక
యుండఁ గలుగు తెప్పు ♦ డొక్కొ యింకి?॥

ఉ॥ కాముఁడు నా మనస్థలిని ♦ గల్గిన ధైర్యధనంబు నెల్ల నో
కోమలి! దొంగిలించి యిటు ♦ కుంజనుకొండలనందు నందుఁ దా
నీ మెయిఁ బాఁతి పెట్టెను గ♦దే! ననుఁ జూచుకొనంగ నీయు మా
నీమను; సంశయస్థలులఁ ♦ జేతులఁ గ్రుమ్మిద, గోళ్లఁ ద్రవ్వెదన్॥

మ॥ “అహహా! నీ కచ మంగజాతగుణము, ♦ స్థానంబు చంద్రప్రభ,
నృహితాక్షు ల్పవనాశ్వముం గెలిచె,” నొన్నన్ నన్ను బాధింప నా
కుహను ల్పాని రిదే గిరీశసమవఁక్షోజా, తమోవేణి! యో
యహిరోమావళి! ప్రోవ రమ్మ, నినుఁ జ♦మ్మా నెమ్మది న్నమ్మితిన్॥

సీ॥ నీ కురు ల్నిముర నే ♦ నేర్చు నంతకె హేమ
 నాస! తుమ్మెద నన్ను ♦ గాసి పెట్టు;
 నీ పల్కుల నివస ♦ నేర్చుదన్కనె శంకు
 మదగంధి, చిలుక న ♦ న్నైదరఁ జేయు,
 నీ గళస్వర మెచ్చ ♦ నేర్చుపర్యంతమె
 రామ, కోయిల నన్ను ♦ రా పొనర్చు,
 నీ నెన్నడలఁ జూడ ♦ నేర్చుదాఁకనె ఘన
 వేణి, రాయంచ న ♦ న్వేతల ముంచు,

ఆ॥ వె॥ మరునిరాజ్యమునకుఁ ♦ గరుణ న నృట్టాభి
 ప్తిక్తుఁ గాఁగ నీవు ♦ చేయువటకె
 మరునిబలఁగ మిట్టిమాడ్కిని నన్ను బా
 ధించు చుండు నో రఃతీవిలాస॥

8

చ॥ మనసుధనుర్గుణంబు పయి, ♦ మార్గణపాలి పయి, స్థనుస్సు పై
 మది నుదయించునాడుపగ ♦ మానఁగ నంగజసంగరంబున
 న్మదవతి, నీదుకొ ప్పొడిసి ♦ మాటికిఁ బట్టుకొనంగ, నీ యొడ
 ల్పదిగ నలంచ, సీపెదవిఁ ♦ బంటను సారెకు నొక్కఁ గోరితి॥

ఉ॥ మత్పరితాపమంబుజనఁమంచితవ క్త్రి, నశోకపల్లవాం
 చత్పరిభాసితాంఘ్రిని, రఃసాలనమాధర, మల్లికాంగి, నీ
 లోత్పల నేత్ర, నిన్నుఁ గనుఁచున్న కొలందిని హెచ్చఁ జొచ్చె నో
 యుత్పలగంధి, పంచశరుఁ ♦ డూనుశరంబులనిగ్గువో కదా?॥ 10

చ॥ కవు లెటు లన్న నేమి? యుపఃకారి యగుం గద శంబరారి? ని
 స్తవుఁగిట బిగ్గఁ జేర్చుకొనఁగా నుబుకుం గలయట్టిసీదుచ
 స్తవ నడిభాగమం దిముడఁగాఁ గడుఁ గష్ట మటంచు నెంచియే,
 తవులఁగఁ దూపులం బఱిపి ♦ తద్దయు గుచ్చెడు నాయురస్థలి॥

చ॥ విరహపువేడిచే మిగుల • వేదనఁ బొందుచు నున్న వాడ, దు
ష్కరము భరింప; నీ నగవుఁగప్పురముం, జనుతమ్మి మొగ్గలుం,
గరకిసలంబు, లూర్పువలిఁగాలులు, బాహుమృణాళము, ల్నిరం
తరమును మేనఁ జేర్చినఁ గదా ముగుదా, యువశాంతిగల్గెడున్॥

చ॥ బిగువును బింకముం దనర • బిట్టుగ లోపలఁ గ్రమ్ములాడు, నాఁ
పఁగ మఱియింత త్రుళ్లి పడుఁ, • బై కిఁక భేదము లేనియట్టులే
యగపడు నీదునిబ్బరపుటబ్బరపున్నిగిగుబ్బ; లాప నే
వగ నగు? 'మర్దనంబె గుణఁవర్ధన', మట్టులు చేయ నీయుమా!

ఉ॥ తైకముడి న్నడల్చి కడు • అంపిలు నీ బలితంపుఁజన్నుల
న్నా కర మందుఁ బెట్టు మనినం, గరమం దవి పట్ట వందువో?
కోకముడి న్నడల్చి కులుకుంగవునుం గయికొంట కష్ట మే
మో? కమలాక్షి! 'సూక్ష్మమున • మోక్షము' గల్గినరీతిగా నగున్

మ॥ కనకాంగీతిలకంబ, కుంకుమపరాగంబుం బయిం బూసికొం
చును మే ల్సాధన చేయు బ 'ల్లరిడిముచ్చు, ల్లావె నీ నిస్తుల
స్తనము? ల్చాలఁ దయారులోనె తగు, జేతంజిక్కునే? కంచుకం
బును విప్పంగ నొకప్పు పట్టఁ గల నేమో నేఁ బ్రయత్నించెదన్॥

శా॥ కాంతా! మీటినయంత విచ్చనటలే • కన్పట్టుచు న్నీదు చ
న్బంతు ల్పట్టుకొనంగ మిట్టి పడు నన్నా! 'నాలిముచ్చు' ల్గదా?
యెంతో సిగ్గునఁ జాటుగాఁ బయటలోనె యున్న యట్లుండియు
న్సం తైనం దము నెవ్వరేని గనఁ బి • ల్చుం బట్ట రండం చహా!

ఉ॥ నీ యెలనవ్వు, నీ కచము, • నీ మెయిచాయయు నారయంగ గం
గాయమునాసరస్వతులుఁగా హృదయంబున నిశ్చయించితిన్,
మాయురే! పుణ్యభూమివి సుమా! నినుఁ జేరినవారి కెల్లను
న్మాయు మనోజతాపములు; • మానిని, నన్నిఁకఁ జేరఁ దీయుమా!

చ॥ పొలఁతిరో! నీదుమోవిఫలము, న్వచనాంబుకణంబు, లూర్పుగా
లులె నిరతంబుఁ గ్రోలుచును • లోపల నీ చెలువంబె చూచుచు
స్థలితపుగుబ్బగుబ్బలుల • పైఁ దవ మే నొనరింతుఁ; గూర్మియ
గ్గలముగ నీవిమోక్షమును • గల్లఁగఁ జేయుమ నాకు నీ వికె॥

మ॥ కలికీ! పువ్విలుకానికొమ్ములికి, నిఁక్కంబిద్ది: నూఁగారుచీ
మలు పో గై పయిఁ బెట్టుపుట్ట లగుఁ జుమ్మా నీ కుచమ్ము! ల్బుజం
గులపాతా నని చెప్పఁ గా వలెనె? నాకుం గూడ నా భాగ్య మె
ట్టు లిఁ కేనాటికిఁ గల్గునో యెఱుఁగ కిట్టు లేదనం బొందెదన్॥

చ॥ అటు నిటుఁ జక్రపాలనము • నందు నితంబకుచంబు లున్ననుం
గటకట! మధ్యనాభిసుడి • గల్లుటచే నిటుపేద యయ్యె నీ
కిటకిట లాడుకొను; పరికింపవు కావున బాధ బెట్టెదం
గటిని గుచంబుల, న్మఱియుఁ • గౌను సుఖంపఁగ ముష్టిఁ బెట్టెదన్॥

మ॥ పరకాంత న్నిను బల్మిఁ బట్టుకొనఁగా • భావించుపాపంబు నా
కరము ల్పాపికొనంగఁ దావకకటిఁ త్కాచక్రమం దెల్లెడం
దిరుగ, న్నీ కుచదివ్యశైలములపై • నిం జేర, నీసుస్మితా
మరకల్లోలినిలోన మున్గఁ గరుణ • న్నార్గంబుఁ గల్గింపుమా॥ 21

నీ॥ గొప్ప చా నీ కప్పుఁగొప్పుచీకటిని గ-
రమ్ములఁ జొన్నినన్ • రాజ నౌదుఁ,
గమ్మ నౌ నీ ముద్దుఁగెమ్మొవిసుధను బొం.
దుట గల్గిన న్విబుఁధుండ నౌదుఁ,
గుల్కు లౌ నీ కుచకుంభముల న్గోళ్ల
నునిచినం బురుషసింహుండ నౌదు,
సన్నమా నీ కౌనుమిన్నును విడువ కె-
న్నండును బట్ట ఘనండు నౌదు,

తే॥ గీ॥ నింక వేయును నేల? నీ ♦ వెపుడు నన్ను
మదనకదనంబున న్మెచ్చి ♦ మరునిరాజ్య
మునకుఁ బట్టంబు గట్టెదో ♦ పొందు నాడు
జన్మ మపుడె సార్థకత నిశ్చయము గాఁగ॥ 22

చ॥ భ్రమ గొని మోవిబింబమును ♦ బంటను నొక్కశుకుండఁ, జన్నుకుం
భములను గోళ్ల నిచ్చమెయు ♦ వ్రచ్చినఁ గేసరిడింభకుండ, సం
భ్రమమున వేణిసర్పమును ♦ బట్టుకొనంగ వినాయకుండనుం
జామి, యిటు నీదుపొం దొదవు ♦ చో నిరతమ్మును బ్రహ్మచారి నే॥ 23

శా॥ ఏలా యో బతుసోయగంబులకుదీ! వీ! జాలముం జేయ? నే
నే లీల నిరహాబ్ధి నీదుదుచు? ని ♦ న్నేలాగునం జేరుదున్?
జాలి జాపకయున్న మన్మథశరా ♦ సారమ్ముచే మున్నెదం,
దేలింపం గదె గుబ్బుకుండలను గుం ♦ డె న్మోపి నన్నీయెడన్॥ 24

సీ॥ నలుదిక్కులం జీతఁ టులు గ్రమ్మఁ గబరీభ
ర మ్మును హాలాహా లమ్ము చెదర,
మిగులఁ బొంకంబుగా ♦ బిగిగబ్బిగుబ్బు ల
న్వలియేన్లుకుంభము ♦ ల్వలికిఁ దోఁప,
నడ్డంబుగా బాహు ♦ లను నట్టి వేలుపు
మ్రాఁకులేగొమ్మలు ♦ పైకి లేవ,
నె ల్లెడ న్నెన్నెల ♦ ల్పల్లుచుఁ జిలునగ-
వనెడు చంద్రప్రభ ♦ జనన మొంద,

తే॥ గీ॥ వరుస నిట్లు నీ సౌందర్యః వారిధి గతి
మథనమును నొనర్చి యధర ♦ మధురసుధను
బొందు తెన్నఁదో? యో జగఁ న్మోహి నీ! భ
వతక్కురుణ లేక యది పొంద ♦ వశమె నాకు? 25

చ॥ కనికర మించు కేనియును ♦ గల్గినదానవు కా వటంచు ని
న్ననఁ గలనా? దినంబు లలనా, కల లందున నైన రాత్రులం
గనఁబడి నన్నుఁ దన్నుచువుగా? పది వే లదె, “లేని మామక
న్నను గడు గ్రుడ్డిమామ యయిన న్నయ” మన్నది యున్న దేకదా?

సీ॥ ఎదు రొత్తు కలుకు గద్గద మెత్తు పలుకును
నలరెడు రతిసమయంపు వెరవు,
జెలరేగుకురులు నుయ్యెల లూగుశరులును
నింపారు పురుషాయితంపుహరువు,
నర డిందుచూపుఁ జిందర చెందురూపును
దనరు చున్న సురతాంతంపుఁదెఱవు,
విడఁబాటు తైకపెన్ముడి బాటుకోకయుఁ
దగఁ బాన్పుపై నుండి ♦ డిగెడుమురువు,

శే॥ గీ॥ గలలలోవలఁ బలుమాటుఁ ♦ గాంచి కాంచి,
కాంక్ష దీట ని న్మఱిమఱి ♦ కాఁగిలించి,
యంతలో నిద్ర మేల్కొంచి ♦ మెంతో వింతఁ
గాంచు చుందు ని న్నాన కో ♦ మించుబోణి !

27

చ॥ కల నొకమాటు సీవు అవిక స్థరియింపక జిల్లుబయ్యెదం
వొలఁగఁగఁదోయి నిక్కుఁజనుదోయి ఖచిక్కునఁగ్రమ్మ నా యుర
స్థలి నవి దూఱి చిక్కువడి ♦ చచ్చిన రా వట! నూత్న సార్వభౌ
శులవలె నల్లె యుందు మట ♦ చోద్యముగా మన మెల్లకాలమున్

చ॥ ఇక మఱియొక్కమాటు నిను ♦ నే బిగియారఁగఁ గొఁగిలింపఁగాఁ
బికపిక లాడు నీ చనులు ♦ వీవునఁ దూసిన వంట! నే వికా
పికను ‘విచిత్రపున్దివిజానీవీవునఁ జన్నులు పుట్టె!’ నంచు దా
నికి వెడనత్వ నవ్వమను ♦ నిద్దుర లేచితి, నంద తే మనన్ 29

చ॥ మఱియొకమాటు వెల్లకిల ♦ మంచముమీదఁ బరుంటి వంట! నేఁ
దొఱఁగఁగ నీదువయ్యెడను ♦ దోయఁగ బుస్సున నూఁగుటారుపా
ము, అవిక విప్ప వాడిమొనఁముక్కులతోఁ జనుజక్కవల్లునుం
గఱవఁగ వచ్చె నంట! యది ♦ కన్గొని భీతిని మేలు కాంచితిన్ 30

చ॥ ఎలమి మ తొక్కమాటు మన ♦ మిర్వరముం బసివార మై కలం
బలుమరు నాట లాడు నెడ ♦ బాలగొ! నీదు నితంబపై కత
స్థలములమీఁది కొ సనెడు ♦ సన్నసిపుల్లను నేను గాంచఁగాఁ
గలుగమి నీదుకోడి యిడఁ ♦ గల్గినగుడ్లఁట చుమ్మి నీ చనుల్! 31

ఉ॥ 'తీయనిమోవితేనె కరుఁడెంచెడు నా రనుచీమబారుఁ దా
నో యెలనాగ, దూరమన ♦ నుండఁగనే కని వెన్కకు న్వడిం
బోయెను భీతిచేత బలఁముం గల దయ్యను వేణిసర్ప, ము
ట్టో!' యని మేలుకొంటిని మ ♦ తొక్కతటి నివునువారు నవ్వఁగన్

ఉ॥ వే తొకస్వప్న మందు నిను ♦ వేడుక నేను గవుంగలింప, వే
మాటును నా శరీరమున ♦ మారుఁడు నాటిన మోహబీజము
శ్రీఱనిచెమ్మటం దడసి ♦ లేచె గమం బులకాంకురంబు లై,
నాటును బోసి యమ్మరుఁడు ♦ నాటినవాఁ డఁట వానిఁ గ్రమ్మఱన్!

ఉ॥ ఇమ్ముగ నవ్వపాదరస ♦ మెల్లెడ నిండిన నీదుచెక్కుట
ద్దమ్ముల నా మొగమ్మె సురఁతమ్మున నేఁ గని, వేతె యెవ్వరో
య మ్మొయి నిన్ను ము ద్దిడి రఁటంచును బట్టఁగఁ బోవ నీ కపా
లమ్ములె చేతఁ జిక్కెనట! ♦ లజ్జలినా నఁట నీవు నవ్వఁగన్! 34

ఉ॥ 'అక్కట! తాము చక్రవిజయంబును బొందిన వంచు నీ చను
ల్నిక్కుచు విఱివీఁగుచును ♦ నీల్గుచు నున్నవి, చేతఁ జిక్కిన
నొక్కుదు' నన్న 'గోళ్లఁ గద ♦ నొక్కుదు; వాఁడుతనంబు గాని నీ
దొక్కబలంబె?' యంటి విఠ ♦ నొక్కకలం గలహంసగామినీ! 35

చ॥ ఉపరతి నీవు న న్గలసి • యొక్కకల న్సలుపంగఁ బూన నా
విపులపువక్ష మందుఁ గడు • వేడుకతో వలరాచబిడ్డఁ డె
ల్లపుడును ద్రిచ్ఛబాంగరము • లట్టులనే కనుపట్టె నీదు పొం
కపుఁజనుదోయి, జాలెవలె • గన్గొన నయ్యెను నాదు మాయురే॥

శా॥ భామారత్నమ! నీ విఁ కొక్కకలఁ బుం॥ భావంబుఁ గావించుచో
నా మై నీ జడలోననుండి సుమసం॥ తానంబు రాల న్మృత
జ్యముక్త ప్రసవాశుగంబు లని నే • నాకంపముం బొందఁగాఁ
బ్రేమ న్నీ చనుడాలులం గరములం • బెట్టంగలేదా కలక?॥ 37

మ॥ మగలా గీ వొకస్వప్న మందు నొనరింప, న్నేను సాంపారఁ బై
కెగయం జేతుల రెంట నీదుచనుదోయిం గట్టిగాఁ బట్టఁగా
నగి, 'గోవర్ధనమందరంబులను శ్రీ॥ నాభుండు నేఁ కొక్కసా
రిగమ్రాసెం గను!' డంచుఁ బల్కితివి సం॥ ప్రీతాత్మ వై నాతిరో॥ 38

మ॥ 'చెలియా! యెన్నియొ యింద్రజాలముల నే॥ ర్చెన్నీ చను ల్చందనం
బలఁదంగా హేమవంతము, ల్పసుపు పూ॥య న్మేరువు ల్కుంకుమం
బొలయంగా నుదయంబులు, స్త్రీ॥ గమదం • బొప్పారఁగా నంజనం
బు!' లటన్నం, 'గవిసార్యభాముఁడ వెయకా॥ బా,' మ్మంటినన్నంగలక

మ॥ పొలయల్కంగలలోన నీ వనలిమో॥ముం గాఁగఁ బన్నుండ, 'నీ
బలుచన్తిప్పలు మోముఁదామరయుఁ ద్రి॥ప్ప న్మోక్షుల న్నైకత
స్థలులుం గొప్పనునాచు లేవె మఱి? నీ • సౌందర్యగంగార్పురిం
గలదే యీదరి మే ల టన్న?' దని ప॥ల్కం గోపము న్మానవా? 40

చ॥ 'పడఁతిరొ! పూవుముల్కులను • బల్మలు మారుడలంత పెట్టఁగా
నడలుచు నిన్నుఁ జేర నను • నద్దిర! నీ బలితంపుగుబ్బలం
బొడుచుచు బాధ పెట్టుటకుఁ • బూనితి, విద్దియె ముల్లు పుచ్చి కొ
ఱడచినచంద'! మన్న నగ॥వా? తగవా కలలోన నేని యున్? 41

ఉ॥ చక్కని పెన్దొడ బిగువుఁ జన్మొగడ ల్మరిపెంపునెన్నడ
 ల్లిక్కునఁ గాంచి, స్వప్నములఁ ♦ గంతునిదంతి వటంచు నెంచి, నీ
 వుక్కటి నాకు నోడ మరుఁ ♦ డోడుటయు న్నమకూడు నంచు నో
 చక్కెరబొమ్మ! నిన్నతను ♦ సంగర మందు జయింతు వేమఱు॥ 42

ఉ॥ నీదు శిరోజనీలముల ♦ నీ యధరాధరపద్మరాగము,
 న్నీదు నఖాళివజ్రముల ♦ నేను హరింతు నటన్నఁ గూడ వీ
 ల్లా దని కర్కశ స్తనశిఁలామయ మా బిగువుంగవుంగిట
 ఖైదుగ బాహుపాశములఁ ♦ గట్టవె న స్థల లందు సుందరీ?॥ 43

సీ॥ ఘనవేణి! నీ కొప్పు ♦ గగనంబు నం దెల్ల
 నున్నది నిండి యుం ♦ చొక్కమాలు;
 శశిముఖ! నీ మోము ♦ చంద్రిక ల్పల్లె న
 ల్లిక్కులం దంచు వే ♦ తొక్క మాలు;
 నగకుచ నీ చను ♦ ల్జగతీతలము మోయి
 చున్నవి యంచు నిం ♦ కొక్కమాలు;
 సుమగాత్రి! నీ మేను ♦ ప్రమదావనుల నెల్ల
 నున్నది యంచు మ ♦ తొక్కమాలు;

ఆ॥ వె॥ మఱియు నింకఁ బెక్కుమాలులు నీ బలు
 తల్లుకుఁగన్ను లెల్ల ♦ కొలఁకు లందుఁ
 జెలఁగు చున్న వంచుఁ ♦ జిత్రంబుగా నేను
 గలల యందుఁ గంటిఁ ♦ గలువకంటి॥

44

సీ॥ తొగతేనిఁ గన నీదు ♦ నగుమొగం బాదిని
 గనిపించి కమలము ♦ ల్గానిపించుఁ;
 గమలము ల్గన నీదు ♦ కరములు దొలుతను
 గనిపించి కిసలము ♦ ల్గానిపించుఁ;
 గిసలము ల్గన నీదు ♦ కెమ్మోవి మొదటను
 గనిపించి తేనియ ♦ గానిపించుఁ;

దేనియ గన నీమ ♦ తీయవల్కులు ముందు

గనిపించి యమృతంబు ♦ గానిపించు;

తే॥ గీ॥ నమృతము గనంగ నీ మందఃపాసము ప్రథ
మమునఁ గనిపించి తొగజేడు ♦ మఱల నీమొ
గమ్ముఁ గనిపించు; నీ రీతిఁ ♦ గలలలోన
నెటులఁ జూచినఁ గనిపింతు ♦ వీవె నాకు !

45

నీ॥ రంభఁ గూడినభంగి ♦ రాగింతు నీ తొడ

లనురక్తి నిమిరిన ♦ యట్టు లైన;

హేమఁ గూడినలీల ♦ నెంచెద నీ యొడ

లాసక్తి స్పృశియించి ♦ నట్టు లైన;

దారఁ గూడినరీతిఁ ♦ దలఁతును నీ గోళ్ల

నర్థితో ముద్దిడి ♦ నట్టు లైన;

హరిణిఁ గూడినమాడ్కి ♦ ననుకొందు నీ చూపు

లనురాగమునఁ జూచిఁ నట్టు లైన;

తే॥ గీ॥ స్వప్నముల యందుఁ గాన నఁచ్చరలపొంద
టంచు నీ పొందు నేను భావించు చుందుఁ;

గానిచో నీకు నప్పరఃకామినులకు

‘ హస్తమిశకాంతరమ్ము ’ నుమా నుమాంగి !

46

నీ॥ కూర్మ బంధంబునఁ ♦ గూడుదు నో భామ !

సింహవిక్రమము నాశింతు లేమ!

గజబంధమున రణిఁ ♦ గావింతు మదవతి!

యేణబంధము మతి ♦ నెంతు యవతి!

ధనుర్భాగ్యబంధంబు ♦ నొనరింతు మరుదంతి!

యర్థచంద్ర మొనర్తు ♦ నందు నింతి!

భ్రమరబంధంబున ♦ రమియింతుఁ గరియాన!

మాయూరమున నుంతు ♦ మనసు చాన!

తే॥గీ॥ కలలలోపల నీదు మీఁగొల్లఁ, గొనుఁ,
 జన్నుఁగవను, గన్నుఁగవను • గన్ను బొమల,
 నెన్నుదురు, ముంగురుల, బలు • పెన్నెలులను
 గాంచి యాబంధముల నీకుఁ • గాంక్ష యనుచు. 47

చ॥ అబలరొ! కామశాస్త్రపురఃహస్యము లెల్ల నెఱుంగువారిలోఁ
 బ్రబలుడ నంచు నెంచి బహుభంగుల నవ్వలతేఱు గూడఁ బూ
 గుబుచుల బూజఁ నేసె నిదిఁగో! మఱి నీవును నిష్టల న్నన
 స్తబకయుగంబు నా యురముఁ దాఁకఁగ దండల వేయువ్వా మెడన్

నాగపాశబంధము.

చ॥ అమరఁగ భోగిసీముదిత • వైతనుచు న్జడఁ జూడఁ దోచు,మా
 న్యముగ భుజంగుడన్, మదిఁగ నంగ దశం దగినారమే చుమీ!
 శ్రమ విడ, నింక నోము నను • జానుగఁ; జెల్వగునాగపాశబం
 ధమున రతుండ నో మహిళ, • తాళనె చు మ్మిక నీ భువిం జెలీ

చక్రబంధము.

శా॥ కన్యా! శృంగిసమానబంధురకుచా! • కల్యాణసుశ్రీరమా!
 ధన్యా! గానకళాధురంధర! కళాతంత్రాసమానాదరా,
 జన్యేరమ్మదజైత్ర సుందరకటాక్షా, యిద్ది యే ధర్మమా?
 మాన్యాత్మా! కడు బాధ గల్గె,నను లేమా టన్న రాఁ జూడుమా॥

ర సి కా భి లా ష ము .

సమాప్తము.

సెట్టి లక్ష్మీనరసింహా కృత,

సర స చా టు వు లు .

తే॥గీ॥ పూర్వశాసనుమై మోము + పాలించే నేమై?
కురుల పేరి మబ్బులు దిగులొనియె నడ్డ;
నాతిమిన్న నాతోడ నిన్న మగలాగు
కు తుకమున నల్ప దానె పై కొన్న యపుడు॥

తే॥గీ॥ కను, ప్రియా, తులువయళి యీ + కలువపూ కు
అంగటం గని, యిందు మరందమొడ్డ
గిల్ల, నెంతొప్పె నం చుల్లసిల్లుచు, నది
గోలి నిదుర పొందెం గులుకుచు నచటనె॥

ఉ॥ “ఇంతలు చన్ను లుండ మఱియెవ్వరిగూడెదు భాసురాంగ? యే
కాంతమునందు నున్న జవరాల; ద్రీపం బడి వెన్కతీయు లా
గింతియ గాక, నీ వెఱుగవే మరు డిచ్చిన దారి చొప్పు? నీ
వింత భయంబుమై నుడుగ + నెల్లిద మ్మాదువు; మాట లేటికి”

ఉ॥ “నిక్కదు, దోవ నేల? తరుణీకులరత్నమ, యింక సీపయిం
జిక్కె ఘనంబు నీకు: విను, + చిత్తజడందము జప్పరించెదో?
చొక్క బరాందిమద్యములమాటల బాటిలు వేడిచేత బెం
పెక్కగజేసి, దాని మరునింటను దూఱిచి యాదరించెదో?”

సమస్య:- చన్నుల వంకఁ జూపె జలఁజాస్యవిటుండు తొలంగి పోవఁగన్

ఉ॥ “క్రొన్న నవిల్తు కేళిఁ గవఁగూడఁగ నియ్యెలతోఁటలోనికిన్
నిన్నిపు డేగుదె మ్మనుచు • నేఁ గబు రంపితి; నింత, నా చెలుల
తిన్నగ నివ్వనంబున క•దే! చనుదెంచుచు నున్నవా,” రటం

చన్నుల వంకఁ జూపె జలఁజాస్య విటుండు తొలంగి పోవఁగన్॥

సమస్య:- యో నిరతంబుఁ జేయు నరుఁడొందఁడు పాపముఁ, బొందు
బుణ్యమున్॥

ఉ॥ మానక ‘రామ, రామ,’ యని • మానసమందు శివుండు నిత్యమున్
ధ్యానము చేయుచుండు; నలఁతారకనామముఁ జిత్తమందు శ్రీ
ద్ధానియమంబులొప్పఁగను • దాను బునశ్చరణంబు వందొ, వే

యో, నిరతంబుఁ జేయునరుఁడొందఁడు పాపముఁ, బొందుఁబుణ్యమున్
సమస్య:- ‘భగమును నీవు పెట్టఁగను • బానము చేసినవాడనే’ యనెన్॥

చ॥ దగ గొని దుస్ససేనుని యె•దం గల నెత్తురు గోల్తు భీముఁడం
తఁ గురుపతిం గనుంగొనుచుఁ, • ‘ద్రావిడనంటిని; ద్రావితిన్; మఱో
రగనదృశుండు వీని రుధిఁరం బనినన్ విషమే; విషంబు దు

ర్భగ! మును నీవు పెట్టఁగను • బానము చేసినవాడనే,’ యనెన్॥

సమస్య:- దెంగన్నత్తువ చాల దంచు రమణిం దేర్చెన్ రతిక్రీడలన్॥

శా॥ అంగంబుల్ విటుఁడొయ్యనంగ్రమముగా • నంటంగ రోచేడే‘నా
భిం గేల్వెట్టెద? వేది యెందొ సరిగా • వీక్షింప లేచే?’ యనం

గం, గాంతుండు పకాలు మంచు నగుచుం • ‘గన్దొయిచత్వార ముం
దెం; గన్నత్తువ చాల’ దంచు రమణిం • దేర్చెన్ రతిక్రీడలన్॥

సమస్య:- రంభ త్రికోణమధ్యమున రత్నము భాసిత నద్భుతంబుగన్

ఉ॥ జంభవిరోధి కోడిన ని•శాచరు లాతని పంపునన్ మదిన్

దంభము మాని రంభ మరుఁధామమునం దల లుంచి మొక్కు సం

రంభమునందు నూడి, యొక • రత్నము లోపటఁజిక్కె: నందుచే

రంభ త్రికోణమధ్యమున • రత్నము భాసిత నద్భుతంబుగన్॥

క॥ ధనకాంక్షను గల గణికా

కనకాంగులతోడఁ జిత్తఁకార్తి దిరుగు స్త్రీ

శునకాలను దక్కెడనో,

తునికోలనొ తూచ, సరిగఁ దూఁగఁగ వచ్చున్॥ ౧౦

చ॥ ఖగపతి తెచ్చు చున్నపుడు • కాటి సుధాలవమే పొగాకుగా
జగతిని బుట్టు పొందె నను • సంగతి సత్య మటంచుఁదా మెఱుం
గఁ గలుగు చుందుఁ గాదె గణికామధురోష్ఠసుధారసంబు దా
గఁగ గమకించు నట్టి విటఁకాం, డ్రీటఁ బుట్టెడి చుట్ట వాసనన్॥

ఉ॥ విత్తులనుండి చెట్లు ప్రభఁవించుట యున్నది గాని, పండ్లె యు
త్పత్తిని బొందు టబ్రము గదా? వసమాలిసుతుండు స్త్రీలకున్
హృత్తట మందఁ జిన్నపుడె • రెం డిసుమంతలు పిత్తు లుంచఁగాఁ,
గొత్త వయస్సు నాటి కవి • రూ పగు గుత్తిపు దబ్బపండ్లుగా॥

క॥ మదనుఁ డను స్వర్ణకాండూ

పనకము చెలి తొడ నడుమ • బాగుగ నిడి, మే

యదుకుం బట్టెనో? పగిలిన

దది: సీల విగింపు లింక • నవసర మయ్యెన్॥ ౧౩

చ॥ మొగములుమాసమందునొకఁ మూఁడుదినంబులుదక్క-స్త్రీలకున్
మిగిలిన యట్టి రోజులను • మెచ్చొదవించును వీడ్యపున్జిగిన్;
భగములు మూఁడు రోజులనె • పాపము! తద్విధ మైన వీడ్యపు
న్జిగిని ధరించు చుండు: విధి • చేసెను దాదృశపక్షపాతమున్॥ ౧౪

ఉ॥ ఏతటి మన్మథుండు తన • యింటి పయి నునుతేంట్ల కాపుగా
రాతిరియుం బవల్ నిలిపె, • రా గమకించు భుజంగతండమున్
'హా!'తను, 'హాతు!హా!'తనును • 'హా!'తను; నయ్యవి యందు చేతనే
యాతులు గాఁగ మాఱినని • యాదిహాకారము లోపమూఁ గదా

తే॥గీ॥ మారుఁ డాత్మదండంబును • బూరుషుల ప
రంబు గావించి, నిజమందిరము రమణుల
నశముచేయంగ, నయ్యది • వచ్చి యిందుఁ
జొచ్చుఁ నలవాటు మాన్పుట • సులభమగునె? ౧౬

ఉ॥ చిత్తము నందు సుభవము • చెందిన మన్మథుడందు నిల్వఁగా
నొత్తుడు గల్గెఁ గర్కశపఁ యోధరభూధరకర్షణంబునం;
గ్రొత్త నివాస మేర్పఱుచు • కొంటకు నూరుల కేగి, యచ్చటకొ
బెత్తెడు కొంప నుండియును, • బిండు నతండు సమస్తవీర్యముకొ॥

తే॥గీ॥ ఊరుల నడుమ మన్మథుఁ • దుండ నిఁడ్లు
కట్టుకొనె; వాని పైఁ దొలుకారు శిష్య
తతి ప్రబలి ద్వారములఁ గప్ప • దండములను
దొలఁగఁ ద్రోయుం డనుచుఁ బురుషులను బంపు॥ ౧౭

చ॥ ఘనతరకార్యముల్ సలుపఁ • గల్గె, బ్రయోజకు లైనవారికికొ
వెనుక సహాయు లుందురు కఃసీస ము కిర్వరె యేని; బ్రహ్మదే
వుని గతి నృప్తి సల్పుటకుఁ • బూనిన శిశ్నము వెన్కనండముల్
దనరుటఁ గాదె యా పనిని • దా నొనరింపఁగ నేర్పుఁ జక్కగకొ

మ॥ నెలకు ముప్పది జీతముం గొనుచు నెంతే స్వేచ్ఛగా నున్న వే
శ్యుల బియ్యాలఁ, దదర్థజీవితములం • దాక్టింగులం జేసి శు
ష్కిలు బియ్యేల్ గని మ్రొక్కుకాల మరుదెంచెంగాదె? యాకారమే
విలువం దెచ్చు నటంచు మాఱుఁ డిపు డో! బియ్యేలు! బియ్యలుగా

[బియ్యా(ఓడ్రమున)- భగము: బియ్యే (B. A.): అక్టింగు
(Acting) భాయము కానిది: ఆకారము - ఆ యన్నయక్షరము;
రూపము]

ఉ॥ లోహములం గడాని, యిహలోకపు గింజలలో బటాని, జి
హ్వహితదాయకాఖిలపదార్థచయంబునఁ జేనియన్, జగ
న్మోహినులందు సాని, కవిపుంగవు లందు శతావధాని, స్త్రీ
దేహమునందు యోనియు బ్రతిష్ఠను గాంచెను శ్రేష్ఠతభువిన్॥

క॥ జాకెట్టునఁ గల వాచీ

పాకెట్టునఁ జేయి పెట్టి, ♦ “పడతీ, వాచీ

లే కిట్టులు టిక్కిక్కులు

నీ కెట్టులు కలిగె?” నంచు ♦ నెయ్యుం డడిగె॥ ౨౨

(జాకెట్టు (Jacket) స్త్రీలుతోడుగుకొనుజుబ్బా; పాకెట్టు
(Pocket) జేబు: వాచీ (Watch) జేబుగడియారము)

ఉ॥ స్త్రీల చనుల్ మితంబు లయి ♦ వీరిని గొల్పును; బట్ట రాని బొం
డా లయినన్ విటుల్ నిరసనంబొనరింతురు వానినిన్: టెనిస్

బాలును జేతఁ బట్టుకొని ♦ బాలకు లాడుదు; రట్లు గాక ఫుట్

బాలును గాళ్లఁ దన్నఁగఁ గడంగుదు, రెండఱు గల్గ నందఱున్॥

బాలు (Ball) బంతి: టెనిస్ (Tennis) ఫుట్ (Foot) కాలు.

ఉ॥ కాముఁడు కుట్టువాండ్ర చెలికాఁడెయగున్: మగవారిఁ బ్రేమతోఁ

గోమలు లారయన్, రవికకుట్లు పుటు క్కనిపించు; నట్లు లే

భామల వంకఁ బూరుషులు ♦ భ్రాంతి మెయిం గను లెత్తి చూడఁ, బెం

ట్లముల కున్న బట్టనలు ♦ ట వ్పనిపించును జవ్పచవ్పనన్॥

(పెంట్లాము - (Pantalooni) పరాయి: బట్టను -
(Battoni) గుండీ.)

ఉ॥ దొరలటు నున్నగా, సుఖపుదోవఁగ, మీసము గడ్డమున్ మహా

త్వరగను షేవు చేసికొను ♦ భర్తలఁ గన్గొని భార్య, “లక్కటా!

హరిదళ మంచు; బూడిద య ♦ టంచును, మాకిక నేల? మీదు రే

జరులను దెండి,” యందురు, హాసన్ముఖులౌచును వారుపొండనన్

(షేవు (Shave) త్తవరము; రేజరు (Razor) మంగలిక త్తి)

చ॥ క్షతరము కాంచెడున్ సివిలు ♦ సర్విసులోనఁ బ్రవేశ మైన వా
రి వదనముల్; భువిన్ మిలటరీ పని వారికి మీన లెప్పుడుం
దవిలియె యుండు సూనశర♦దారుణసంగర మందు నుండు స
ట్టివి గనుకన్, భగంబులకు ♦ శీకుగ మీనము తుండు చెంపలన్

(సివిలు సర్విసు - (Civil Service) యుద్ధసంబంధము
కాని కొలువు: మిలటరీ:- (Military) యుద్ధసంబంధమైనకొలువు.

శా॥ చెల్వొక షాపున బట్టకై చెలియ వాంఛింపన్, “సతీ, పూర్వపున్
వల్వా కావలె?” నంచు భర్త తను సంప్రశ్నించె; నింగ్లీషునం
జెల్వొం గల్గిన భార్య, “పూర్వపుది కాదేన్, గ్రొత్తదికావచ్చునా?
మొల్బం బోలును మీకు పీనిసులు తేపున్ మాపు నంచున్ నగెన్॥

(షాపుఁ (Shop;) దుకాణము: వల్వా (Vulva;) యోనిః
పీనిసు (Pemis; శిశ్నము: పూర్వపున్ వల్వాకావలెన్ - వెనుకటి
(రకపు) బట్టయా కావలయునని భర్త యడిగెను; పూర్వపు యోని
కావలయునని భర్త యడిగినట్లు; ఇంగ్లీషు చమవుకొన్న భార్య యొక
యర్థముతీసి, యెకసక్కెము చేసినది.)

చ॥ కవితను నేర్చుకొన్న గణికం గనుచున్ రసికుండు; “చెప్పు మొ
క్క విషయమున్ మొగంబున భగంబును గల్గిన దెద్ది?” యన్న న
య్యవతి యెఱుంగదయ్యె; నతఁడుత్పల పద్యముఖాక్షరాలి నా
ల్లవదియుఁ జేర్చినన్ భగముఁ గాదె గణం?” బని పల్కె నవ్వచున్॥

ఉ॥ ఆడఁగ బొంగరాలు గలవంచును బిల్చుచు లోనికిం బదా

తేఁదుల మేనయల్లుఁ గొని ♦ యేగి, యటం జనుబొంగరా లెదం
గాఁడెడు నట్లు మోపి, గసికన్ మఱి దింపఁ గదోయి” యుచునుం
గూడెను వానితోడ నొక ♦ గుబ్బెత నేర్పుల నెల్ల నేర్పుచున్॥౨౯

ఉ॥ ముప్పదియేండ్లు నాకుఁ; బదుఁమూడవ యేఁడుది మాదుచెల్లి; మే
మిప్పురిఁ బూటకూళ్ల నుతిఁకెక్కిన నారము; దబ్బకాయయో,

చెప్పాడు, నిమ్మకాయలు, తమ • చిత్తము వచ్చిననుండు; రాత్రికి
దప్పక రోజు డనుక నవవిఠంతు నొకర్తుక బాటసారులన్॥

ఉ॥ పంటల బావనక్క కడు•వంగుచు వడ్డన చేయ విస్తటం
జంటిమొనల్ పడె; బడినఁ, • “బాలును; మాడినయీవడెంబులన్
రెంటిని రెండు ప్రక్కల నఁరే! యిటు వేసితిరే!” యటం చనె
గొంటెతనంబుగాఁగ నొక • కుట్టఁడు, ప్రక్కకుఁ గన్ను గీటుచున్॥

ఉ॥ “ఱొమ్మున నాటి వీపునకు • రోసతి చన్నులు దూసెనో యనె
దిమ్మకవీంద్రుఁ: ఱోమదవఁతీ, పరమాద్భుత మొప్ప నీ యురో
జమ్ములు ఱొమ్ము చుట్టునను • సాగుచు, వీపున నిట్టటున్ సమా
నమ్ముగఁ బ్రాకుచుం, జనుమొనల్ వెనుపూనను డీకొనెం గదే॥

ఉ॥ తగ్గక క్రింద నుండి సరిఁతాకులుగా నెదురొత్తు లొత్తియున్,
బిగ్గఁ గవుంగిలించియు, నభీష్టము తీటక మిండగానిఁ దా
దిగ్గునఁ దోసి, టైకొని, రఁతిన్ సివ మెత్తిన బాలరండకున్
విగ్గెడలంగ గుండపుడు • వెల్వడె నూరు ఫిరంగి గుండటల్॥

(విగ్గు (Wig) ఆడువేషము వేయునప్పుడు వేసికొను తల
నెంద్రొకలతోడి తోపి.)

ఉ॥ “పూర్వసువాసినీ, భగము • పుష్కలరోమమయంబు నీకు; నా
శర్యుని లింగ మట్లుగ నెనంగెను నీదు శిరంబు; సంతకుం
బర్వన నేగి వాడి గల • మంగలికత్తిని దెమ్ము; దానితో
సర్వముఁ జక్కచెఁ: నిచటి • శష్పము లచ్చటఁ బెట్టుటే కదా?”

చ॥ కనుఁగన యంట చెల్ల, దలికంబునఁ గన్ గల శంభుఁడెప్పుఁడో;
జనుఁగవ యంట యా విధవఁచానయెడన్ సరిపోవ; దామె ను
న్నని శిరమే రతిన్ విటజఁసంబుల చేతుల నుండుఁ జన్నటుల్:
స్తనములజాగళస్తన విధంబును బొందిన వామె కందుచే॥ ౩౫

ఉ॥ ముట్టుతతోడఁ గూడి, యెలఁపొద్దున నింటికి సందుగొందులన్
గుట్టుగఁ బోవు నట్టి యనుఁగుం జెలికానినొకండుగాంచి, 'పెన్
జెట్టికి నై నటుల్ రుధిరఁసి క్తములై నవి నీదు వస్త్రముల్;
గట్టిగ మారనంగరము • కల్గినదా?' యని నవ్వె బిగ్గగన్ ॥ 3౬

చ॥ "వెలఁదిరొ, రంభ కన్న, విరివిల్తుని పొల్తుక కన్న వన్నెచి
న్నెలు గల యన్నుమిన్న వని • నిన్ విషయింతు నటన్న, నీ భగ
స్థల మెటు పుచ్చియున్నదొ గదా యని జంకుదు? నీ మొగంబునం
దొలసెడు నంత నున్నదన • మున్నదె చెప్పుమ నీ భగంబునన్ ॥

మ॥ శివదీక్షాపరురాలు జంగ మది తా • శ్రీవైష్ణవస్వాములం
గవ గూడంగఁ దొడంగె వారలకు లింఁగా లుండుటం జేసి; వై
ష్ణవులున్ దాని స్తనద్వయంబుఁ గనుచుం • జక్రాంకితంబయ్యె; నిం
క వృథా శంక య దేల?' యంచుఁ గలియంఁగా సాగి రక్కాంతతో॥

ఉ॥ అంగజకేళిఁ గోరి యొక • యన్యవధూమణి శయ్యఁ జేరఁ, జ
న్నంగవఁ బట్టుచుం; బెదవి • నొక్కుచు మక్కువతో, విటుండు నీ
విం గడ కొత్తి; రోమచయఁ విస్తృతయోనిని గాంచి నంతనే
మంగలివాని యంగనయె • మంచి దటంచుఁ దలంచె నాత్మలో॥

ఉ॥ జామి ఫలంబు గోయ వెలఁచాన యొకర్తుక చెట్టు నెక్కఁగా,
భూమి విటుండు నిల్వఁబడి, • 'బోటిరొ, జామిని రావియాకు నా
కీ మెయిఁ గానిపించె,' నన • నింతియు గాగర కచ్చపోసి, 'పో,
నీ మొగ!' మంచుఁ బల్కెదన • నెచ్చెలు లెల్లఁ బకాపకన్గన్ ॥

ఉ॥ 'కొండలు సంచలించె; నిదిఁగో! గగనంబు వడంకె నంచునున్
దండిగ నున్న యట్టి వృషఁణంబుల వాఁడు రతంబు నందుఁ జె
నుండిన భామ చన్కవునుఁలూఁగుచు నుండుటఁ గాంచి పల్క, 'బ్ర
హ్మాండము లల్లలాడు రతి • యప్పుడు నీ,' కనె నామె నవ్వచున్

ఉ॥ చన్నులు లేని యట్టి వెలఁచానను మిండఁడు, “గుండె నీకు నా
కున్న యెన్న దో నెలఁత! యోని కడఁ మఱి యెట్టులున్నదో?”
యన్నను, “నీదుమూతి యటు • లయ్యది పూర్తిగనుండు, నమ్ముమాః
కన్నము కద్దు; మీసమును • గ” దని నవ్వెను వేశ్య పక్కునఁ॥

ఉ॥ “పా కొక కొమ్ము పెట్టినను • భామిని యయ్యది పూ యగుంగదా?
పూతును దీర్ఘముం గలువఁ • బోవగ నేమగు?” నన్న జారుతో
“లోకులు వ్యర్థమందు” రతిఁలోఁ దెగబారెఁడు దీర్ఘ మైనదే;
నీ కటువంటి దున్న దె? యఁనెఁ వెలజవ్వని బిగ్గ నవ్వచుఁ॥ ౪౩

ఉ॥ ముద్దులసానిచెల్లి మొగఁముం గని నవ్వచు మిండఁగాఁడు ‘నీ
యద్దముఁ దెచ్చి చూపఁ గదె’ • యన్నఁ దదగ్రిజ ‘యద్ది కొద్దిగా
బ్రద్దలు వేసె నోప్రియ! భవన్ముఖమందుఁ గొనంగ, నీ
కీర్దతి మోము లున్న యటుఁలే కన నొనని నవ్వెఁ గెవ్వనన్॥ ౪౪

ఉ॥ చందురు నీమొగంబునకు • సాటిగఁ బల్కెడి వారు దానిలోఁ
గందును గాంచ లేదో? గణిఁకామణి, నీదు భగంబు సాటి నీ
యం దగు, నంచు జారుఁ డన • నచ్చెలి, యండలి సార మెల్ల నీ
కుం దెలియంగ నొ; నగు నగున్ విబుధుండ వనెన్ స్మితంబుతో॥ ౪౫

ఉ॥ ‘రాజులఁ జూచితిఁ! రసికఁరాజిని జూచితిఁ! గాని సెట్టిగా
రూ! జగ మందు మిమ్ము నెవఁరున్ సరిపోలరు మీరలే బృహ
స్పీజము పేరి బొండ్లమును • బెట్టి భగంబునకున్ భయంబునం
బూజ యొనర్తు,’ రంచు వెలఁబోటి వచించెను వృద్ధవైశ్యతో॥ ౪౬

ఉ॥ బచ్చొక్క డొక్క తోపడఁతిఁబ్రాపకమున్ మునుచేసి, ప్రేమతో
నిచ్చె సమూల మైన తన • యెల్లధనంబుఁ; బడంతి వానికిం
బచ్చసెగం దగిల్చె; నల • బచ్చు, “మొదల్చెడి మొడ్డచేతికిన్
వచ్చె,” నటంచు నేడ్చు సెగఁబాధకుఁ గచ్చునుజేయి దూర్చుచుఁ॥

ఉ॥ “నాయది నాకు; మప్పదియునాకుము; చెల్లిదినాకు,” మన్నఁగ
 న్దోయిని నెఱచేసె వెలఁతొయ్యలిపై సరసుండు; “తల్లి ము
 న్నియలు మాకు ముత్వరకు • నిచ్చెను; నాదె యనంగఁ బోకు మో
 నాయక! యంటి,” నంచు వెలఁనాతి నిరుత్తరుఁ జేసె నాతనిన్.

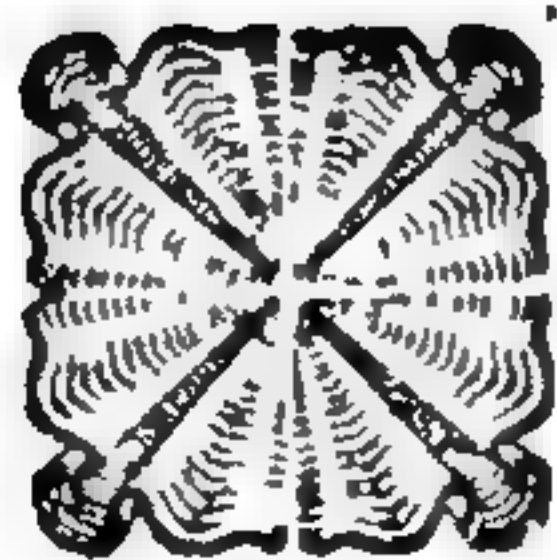
క॥ “పనసతొన నుండి తొలఁగిం
 చిన దానఁజె చెలియ, నల్లఁచీమల నెల్లం?
 “జనుదెంచు నేమి మగుడగ,
 ననంటివం డీవు పెట్ట • నటవిటకాఁడా”

రగ

మ॥ తలక్రిందై తప మాచరించుచును గాంతారత్నమా, నా కడం
 గలఁ డత్యద్భుతరూపుఁ; డాతని వివిక్తం బౌ స్థలిం బెట్టఁగా
 వలయున్; నీ కడ నున్న కొండగుహ నీవా?” యంచుఁ బఞ్చాంగనం
 డిలకించె విటుఁ; డామె, “మాని నడనెత్తికొ నోరుకద్దా?” యనెన్

స ర స చా టు వు లు

సంపూర్ణము.

పూర్వకవుల చాటువులు .

ఉ॥ చేతికినచ్చువస్తు వెడఁ ♦ జేసితి, వాపులుశత్రులైరి, యే
రీతిని నైనఁ గార్య మొనఁరించెద నన్న నొనర్ప సీవు, నీ
చేతికి సాగి నంత పనిఁ ♦ జేసితి వింతియెకాని, యింక నా
యా తొక పై నఁ బీకఁగలఁపా? గ్రహచారమ! దుర్విచారమా॥

ఉ॥ కూటమినొక్కనాటికి త్రిఁకోణసహస్రములన్ బెకల్చు నీ
ధాటిక ముజ్జగంబులును ♦ దట్టకమబ్బులు మంచుకొండలున్
సాటిక నిల్వఁగాఁ గలవె, ♦ చాలు శ్రమింపుమి జృంభణంబు, నీ
వేటికి లేవఁ బూనితివి? ♦ యీ నడిజామున నోప్రజావతి॥ ౨

క॥ ఆ కాంతామణి యువరతి

కాకాశము వణకె దార ♦ లల్లల నాడెన్

జోకై నగిరులు కదలెను

భీకరముగఁ దమము చంద్రబింబం బంటెన్॥ ౩

క॥ నుదతీ! నీ కుచగిరు లిటు

కదసి వడిన్ గూలి నట్టి ♦ కారణ మేమే

చెదరి గిరులైనఁ గూలవె

కదసి వడిన్ గ్రొందఁ ద్రవ్వఁగా! చెలువుండా॥ ౪

క॥ పట్టితి రెండుకుచంబులు

పెట్టితి మఱి తొడలనందు ♦ పెటపెట లాఠన్

వట్టలు గంతులు వేయఁగ

గట్టిగఁ గొట్టితిని జల్లి ♦ కందఁగ మిగులన్॥ ౫

ఉ॥ ఊతులు బట్టి రా దిగిచి ♦ యున్నత మైన కుచద్వయంబుపై
చీరె తొలంగఁ దీసి సతిఁ ♦ జేకొని బిగ్గనఁ గాగిలించి తాఁ
గోరినకోర్కె దీర్చుకొని ♦ కోమలి పొందక యున్న యట్టి యీ
సౌరును దెల్పుఁజీ సురతఁసౌఖ్యము జెందిన జాణ లందఱున్॥ ౬

ఉ॥ ఆ కనకాంగి వంగికొని ♦ హంసలరీతిని ముగ్ధానర్పఁగా
వాకిట నున్నయొక్కవిటవర్మఁడు గాంచి తదీయయోనిపై
కోకఁ దొలంగఁ దీసిసతిఁ ♦ గూడి హుటాహుటి దెంచుచుండఁగా
తాకెఱిగిగుండు వలె ♦ దద్దు లతాంగికి బొడ్డుక్రిందికిన్॥ ౭

ఉ॥ అంగన లెంద తైనఁగలఁబందఱుపూఁకులు గల్లువారె నీ
కుంగలనై నఁగాని సరిఁగూడినజాణలు లే రటంచు నిన్
దెంగినవారు దెల్పి రది ♦ తెల్లము శిశ్నము గల్గినందుకున్
దెంగిన నిన్ను దెంగవలె ♦ తెం పలరంగను నీలవేణిరో॥ ౮

తే॥ గీ॥ పిన్నవయసుది పై నెక్కి ♦ పెదవినొక్కి
యల్లతాపునఁ జెయివేసి ♦ మెల్లదీసి
మదనమందిరమునను దా ♦ నదుముకొనియు
వత్తివలె నున్న ముదిమికి ♦ మొత్తుకొనియె॥ ౯

ఉ॥ కోరిక లుప్పతిల్ల మదిఁ ♦ గోరిన యట్టి కళావిశేషముల్
చారుతరంబులన్ రతుల ♦ సల్పఁగ నేర్చిన యట్టిజాణ యీ
వారవధూశిరోమణిని ♦ పంతులు వేసుక దెబ్బతీయుఁడి
మీరును మీరు మీరు మఱి ♦ మీరును మీరును మీరలందఱున్॥

తే॥ గీ॥ పన్నుగం బాడ నక్షత్రపంక్తి వీడ
గగన మల్లాడ కులగిరు ♦ లలసి యాడ
చంద్రమండలమున జల ♦ స్రావ మొదవ
నుపరతి యొనర్చె నప్పుడఁయ్యుత్పలాక్షి॥ ౧౦

ఉ॥ మావును రేపు దీని కొక మైఘన మెక్కడ దెత్తు, దీని యు
ద్ధాపనశక్తి మానదు ప్రతాపము సల్లదు ముండమోపులన్
జూపు మటన్న మాపిటికిఁ ♦ జూపెద నన్నను యోర్చి నిల్వ దీ
పాపపుమేళదండ మొక ♦ పట్టున శాంతిని బొంద దీశ్వరా॥ ౧౨

క॥ ఇంగిత మెఱుంగని తొత్తును
దెరిగిన నభకీర్తి వచ్చు ♦ దేహము నొచ్చున్
పింగుకు పడిశము పట్టును
గంగాధర తానిపూకు ♦ గాడ్డెలు బెంగా॥

౧౩

ఉ॥ జంగమురాలి బట్టి నొక ♦ జంగము వంగగఁ బెట్టియొనిలో
లింగము పెట్టి క్రక్కి యదలించుచు నొక్కొక తాకు తాకినన్
తింగ నమశ్శివాయ గురులింగ మహేశ్వర జంగమయ్య యో
యంగజభంగ సాంబ గురుఁడా యను దాకిన తాకుతాకుకున్॥

ఉ॥ నీతి యొకింత లేక ధరఁజీడ్చలి నెవ్వఁడు ద్రోహిలే డనే
పేతువు నూని, నమ్మి, చెడి, ♦ హీనత నొందిన నాకు నేనె యీ
చేతన ముండగా నిపుడె ♦ సిగ్గున గుద్దయు నోరు మూయ నీ
చేతులురెండు నాకు దయఁచేసిన దేవుని సన్నుతించెదన్॥

ఉ॥ కాగలకార్యముం బెరుపఁ ♦ గా యవనీశులు కొందఁడెన్నియో
వాగి యబద్ధము ల్వలికి ♦ భంగమొనర్పఁ దలంచు చుందు రా
బొగును మాస్పజాలరు స్వభావము వెల్లడి మాట గాని సం
భోగపుచేళ నెఱుపఁడు ♦ సోమరిశప్పము లడుగోరికన్॥

౧౬

శృంగార పంచము.

సంపూర్ణము.

శ్రీ వేదాన గ్రంథాలయము
తెలస్సోళు. (కృష్ణజిల్లా.)

కామ గ్రంథమాల:— ౧ వ గ్రంథము.

ఆంధ్రులెల్లరు నెన్నివత్సరములనుండియో గాఢన నాతారథఁ
జెందుచుండిన రతిశాస్త్రమును

ర తి ర హ స్య ము.

లేక

కొక్కొక్కము

అను

క లా శాస్త్రము.

ప్రమాదు వేయిసంవత్సరముల క్రిందటనే కొక్కొక్కమును
నుహకవి సంస్కృతమున రతిరహస్యమును రచించెను. దానిని
భారతములో నారణ్య పర్వశేషమును రచించిన యెఱ్ఱాప్రగడి
సమకాలికుండగు యెఱ్ఱున తెనిగించి “కొక్కొక్కము కలా
శాస్త్రము” అని పెరుపెట్టెను. కొక్కొక్కము శ్లోకమును యెఱ్ఱున
తెనుఁగు పద్యములును, వాటికి తాత్పర్యమును గ్రంథాంతము
నటకునుగూర్చి యెఱ్ఱున తెనిగింపని శ్లోకములకు తాత్పర్యము
మాత్రమే వ్రాయించియుంటిమి. తెనుఁగుభాషలో నిట్టి సంపూర్ణ
గ్రంథ మింతవఱకుఁ బ్రకటింపఁ బడియుండలేదు. ఆంధ్రదేశమున
ననేక వ్రాతప్రతులను సంపాదించి పూర్తిచేయఁబడిన సంపూర్ణ
గ్రంథమనియు, బంధముల బొమ్మలు కలిగిన గ్రంథ మిదింనుక్కడ
ననియు తెలిసికొందురుగాక !

గ్రంథ కర్తలు
కొక్కొక్కముఁడు, ఎఱ్ఱున.

పోస్టు ఖర్చులు సహా వెలు

రు 12-0-0

కానుగ్రంథములు:— ౨ వ గ్రంథము.

చంద్ర రేఖాపిలాపము.

క్రిశ్ణేషుఁ డైన కూచిమంచిజగ్గకవి ప్రణీతం బగు
హాస్యరసప్రబంధరాజము.

అధ్యక్షమునంగల పెక్కు వాఁతప్రతులనో సంక్రంది
కవి వ్రాసిన గ్రంథమియ్యదియే నని నిర్ధారణ మొనర్చిన ప్రబంధ
రాజము. మచ్చునకుఁ గొన్ని పద్యములు.

చ॥ జడ కటిసీమ చూల, నిడు * జన్నులు తొమ్మన వ్రేల, గొప్ప పె
న్నడరుచుఁ జిందు లాడఁ, బురుషాయితబంధకౌప్రవీణతజ్ఞ
జెడుగుడు లాడి వీని ఘనశిక్ష పటుత్వమహత్వ మెన్నుచున్
విడువక వీనిఁగూడి మదిపెట్టి దగుల్కాన జేయు పెన్నఁడో? ౧౩ అ. ౧.

ఉ॥ పమ్మినవడ్డ వాఁతపనిపావడ పై కగఁ దీసి వెచి నా
క్కమ్ముగ గుద్దకింద నొక * కమ్మలదుప్పటిపెతు వెట్టి మే
ధ్రమ్ము నిగుడ్చి లోనికిఁ దండాలున నంచులుమోయ దూర్చి నీ
తిమ్మిరిదీజ వాఁడెపుడు * దీకొని తాఁకునో! యొత్రికోణమా! ౧౪ అ. ౨.

ఉ॥ పెక్కు తెఱంగులం గరనిపీడన మే నొనరించి నంచినజ్ఞ
సుక్కక మిట్టిమిట్టి తలఁ * జాపుచు సన్ననిపంచెఁ జంచుతుజ్ఞ
మొక్కలసాటుఁ జాపెదవు * మున్నఁ ద్రికోణము తెన్ని జాపితన,
మొక్కద నిక్కు మాను మతి * మూర్ఖమనోభవ దీర్ఘదండమా! 129 అ. ౩.

ఉ॥ నీచతకోర్చి బంధుజననిందకుకోయకఁ దొల్లి గారవిజ్ఞ
జాచియు నీవు మిట్టిపడఁ * జొచ్చిన నీ చపలంబుఁ దీర్చఁ గా
లోచితవృత్తిఁ జొనియు * నొద్దిగమిఱుగఁ జాని యొని దూ
రించినవాడఁ గాదె! నిను * రిత్తగఁజేయక నాదు మేధ్రమా! 1౩0 అ. ౪.

చ॥ సెగ విడి జాఱ, మోముపయిఁ * జెమ్మటచిందువు లూర, గద్దించ
నొగడలు నిక్కుడేఱ దెగి * మొత్తెపుఁబేరులు శయ్యఁ జేరఁగా,
భగ మతిసార మూరఁ జలఁపంకకళంకత జీలువారఁగా
వగఁ బురుషాయితంబున నశవశ్యము నేలుము చంద్రరేఖతో! 1౩2 అ. 5.

ఉ॥ భగము వికసింపఁ జేయుచు విగఁ బట్టుచు జానఁ నొగ నశభేద్యులు
వృగఁ దోయియుఁ బెరికించుచు దిగి తొదలంబుట్టిపట్టి * చిట్టలరించెన్ 1౩7

తొందాదారులకు పోష్ట భర్తులతోననా] [వెల రు. 1-8-0

కామగ్రంథమాలః— శి వ గ్రంథము.

కాళిదాసప్రహసనమ్.

ఆంధ్రానువాదము.

లంబోదరప్రహసనము.

సంస్కృతమున మహాకవి కాళిదాసవిరచిత మగు ప్రహసన మొకవైపునను హాస్యకళానిధిచే నాంధ్రీకరింపఁబడిన యాంధ్రాను వాదం బగు లంబోదరప్రహసన మొకవైపునను ముద్రింపఁ బడిన హాస్యరస ప్రహసనరాజము.

మచ్చునకుఁ గొంత భాగము. (సంస్కృతము.)

కా:— (సకోభం) కిం తవ గృహీత్యా మన్యగామిన్యా మపి ధవతి విశ్వాసః?

జం:— కథ మియ మన్యగామి నీతి జానాసి?

కా:— బహుని చిహ్నని సంతి. శృణు తావ దిద మేకమ్,

శ్లో॥ భార్యాం కశ్చంమాం ప్రతార్య యథతీత్యాశంకమా నేమయి

ప్రాప్తే చాతు గృహంతరం నిశి మృషా విప్రోష్య సా జానతీ,

లీనా క్వాపి నియమ్య దీప మథ తామన్విష్యతో మేకశే

లగ్నో దీర్ఘ పృథు ర్ముఖసుతరసః కస్యాపి కామధ్వజః.

జం:— (విహస్య) కిం త్వయా కరలగ్న స్స ఏవ సమత్పాటితః?

— ఆంధ్రానువాదము —

కాస:— (కోపముతో) నీ భార్య మఱియొకనిచే విషయింపించుకొనుచున్నదని తెలిసిన నీకు దానిపై నెట్లుండును?

జంబు:— అటు లైన నీ భార్య నెవం డైన విషయించుట నీకుఁ దెలిసినదా ?

కాస:— అబ్బో! ధర్మసత్రము. ఒకటియననేల ? అనేక నిదర్శనము లున్నవి. ఇది యొగాధ వినుము.

మ॥ ననుఁ గన్గప్పి మదీయభార్య నొకఁడఁ న్నాయంబుగాఁ దెంగునం

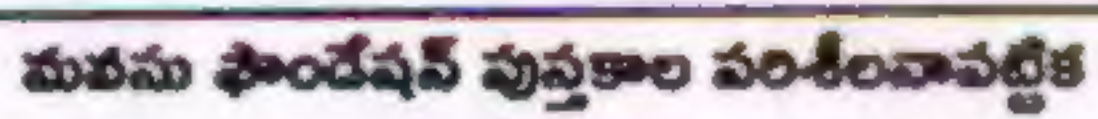
చనుమానించి మృషాప్రయాణికుఁడనై యారాత్రికేవచ్చియిం

టను జేరంగని దీపమార్పెనది; యేడం దాఁగెనో చూడఁజే

తిని దాఁకఁ గొన తేమగల్గి పృథులాదీర్ఘంబునా మొడ్డటఁ

జంబు:— బాగు! చేతికి దొరకగనే శిశ్నము నూడఁబెట్టికి పారవైచితివా ?

చందాదారులకు ప్రోత్సాహములతోనహా] [వెల రు. 1-4-0

పుస్తకం సంఖ్య	TPLA120B117
పుస్తకం పేరు	శృంగార పంచకము
తారీఖు	28/10/24
ముందు అర్హు	NO
వెనుక అర్హు	NO
మొత్తం పేజీలు	113
నిర్దేశ పేజీలు	NO
భారత పేజీలు	
లేని పేజీలు	IV,2,24,66
తయారు చేసినది	NO
పేజీలు విడదీసినది	AKSHAYA
స్కాన్ చేసినది	ch. Ramya
పరిశ్ల చేసినది	KASIMBI
పేజీలు పరిచూసినది	
లైండింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
పరిస్థితి	good